

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ ПСИХОЛОГІЇ ТА МИСТЕЦТВ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: «Розвиток ІТ-компетентності майбутніх керівників
засобами соціальних сервісів»

Студентки 1 курсу групи МДП

Галузі знань: 1801 Специфічні категорії

Напрямку підготовки: 8.18010021 «Педагогіка вищої школи****»

Гузь Світлани Ігорівни

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент Кадемія М. Ю.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2016 рік

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВНЗ – вищий навчальний заклад;

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології;

ІТ – інформаційні технології;

ІО – інформатизація освіти;

ЕГ – експериментальна група;

КГ – контрольна група.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ.....	9
1.1. Розвиток ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ як проблема сучасної вищої освіти.....	9
1.2. Теоретична модель ІТ-компетентності керівника ВНЗ.....	13
1.3. Сутність засобів соціальних сервісів як фактора розвитку ІТ-компетентності керівників у вищих навчальних закладах.....	17
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	27
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ У РОЗВИТКУ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ВНЗ.....	29
2.1. Сучасний стан та особливості підготовки ІТ-компетентності керівників у вищих навчальних закладах.....	29
2.2. Використання засобів соціальних сервісів у розвитку ІТ-компетентності керівників вищих навчальних закладів.....	70
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	77
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗАСОБІВ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ У РОЗВИТКУ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ВНЗ.....	79
3.1. Оцінка ефективності розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ засобами соціальних сервісів.....	79
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3.....	88
ВИСНОВКИ.....	89
ДОДАТКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	127

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інформатизація суспільства, що покликана розв'язати значну кількість важливих завдань сучасної освіти як на світовому рівні, так і на рівні окремо взятих країн і регіонів, актуалізувала проблему підготовки керівника ВНЗ до застосування ІКТ і ефективної діяльності у навчальному комп'ютерно орієнтованому середовищі. Для українського освітнього простору в реаліях інформаційного суспільства набули особливої значущості й гостроти питання забезпечення високого рівня інформатизації освіти, що передбачає оволодіння керівниками навчальних закладів (ВНЗ) впроваджувати в навально-виховні практики електронні навчальні ресурси, спілкуватися в Інтернеті й керувати діяльністю студентів із застосуванням ІКТ та інтегрувати ІКТ з предметними освітніми галузями. Нині актуальною є проблема розроблення і впровадження в навчальний процес освітніх технологій, котрі відповідно до вимог сучасного суспільства та ринку праці мають забезпечувати якісну підготовку майбутніх фахівців.

У сучасному суспільстві спостерігається швидкий розвиток усіх сфер діяльності людини, що, у свою чергу, викликає потребу наявності вищої освіти та подальшого її розвитку. Але за останні роки для вищої освіти постала проблема якісного керування вищим навчальним закладом для подальшого розвитку його та перспективи на ринку освітніх послуг. Світова тенденція руху до нової якості вищої освіти виявляється через вимоги щодо рівня підготовки випускників вищої школи, що показує та розкриває рівень керування вищим навчальним закладом.

Інформатизація суспільства потребує відповідних керівників, підготовлених за новітніми технологіями в результаті вдосконалення системи вищої освіти. Створення та ефективне функціонування таких інтегрованих систем стає можливим саме завдяки впровадженню комп'ютерних інформаційних технологій у сфері проектування, ІКТ та засобів зв'язку. Перш за все, керівники мають бути готові до ефективної роботи у бізнесі інформаційних технологій, спроможні знаходити спільну мову з менеджерами,

бізнесменами, конструкторами, технологами, бухгалтерами, економістами, юристами, математиками, програмістами тощо.

Розвиток сучасного інформаційного суспільства, формує перед світовою освітньою системою нові вимоги щодо підготовки та перепідготовки керівників у сфері освіти. Знання, як ключовий показник якості освіти та кваліфікації працівника, вже не є визначальним фактором професійної підготовки керівника. Сучасний конкурентоспроможний успішний керівник зобов'язаний демонструвати стійкі навички використання інформаційних технологій, критичного мислення, стратегічного планування і здатність гнучко реагувати на зміни потреб суспільства. На даний момент відбуваються інноваційні зміни парадигми навчального процесу та системи керування ними, становлення систем дистанційної та відкритої освіти, інтеграції освітньої системи у європейську та світову. Базовою основою успішного впровадження таких змін у світовий освітній процес є інформатизація ВНЗ на всіх рівнях, автоматизація процесів організації навчання, забезпечення прозорості та доступності навчальних процесів, вибір навчальних курсів та програм. Процес модернізації вищих навчальних закладів значно активізується за умови відповідного рівня ІТ-компетентності її керівників, їх готовності використовувати сучасні Інтернет технології в управлінській діяльності та здатності здійснювати усвідомлену, продуману політику впровадження сучасних ІКТ у навчально-виховний процес ВНЗ, забезпечення інформатизації навчального закладу. Це можливо за умови відповідної підготовки майбутніх керівників ВНЗ.

У науковій літературі питаннями ІТ-компетентності опікувалися такі науковці: П. Беспалов, А. Єлізаров, О. Шилова та М. Лебедева, Н. Насирова, Л. Горбунова і А. Семібратов, а також українські вчені, такі як: О. Овчарук, М. Жалдак, Н. Морзе та ін.

Проблемами упровадження та ефективного застосування ІКТ в освіті займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені: В. Безпалько, В. Биков, Б. Гершунський, С. Гончаренко, Р. Гуревич, М. Жалдак, М. Кадемія, М. Козяр, Ю.

Машбиць, Є. Полат, І. Роберт, С. Сисоєва та ін.

Питаннями компетентнісного підходу, формування педагогічної та професійної компетентності займалися такі зарубіжні та вітчизняні вчені, як В. Байденко, Н. Бібік, І. Зязюн, І. Колеснікова, Н. Кузьміна, М. Лук'янова, А. Маркова, О. Овчарук, Є. Рогов, О. Савченко, В. Сластьонін, В. Сериков, М. Степко, Л. Хоружа.

Окремі аспекти використання інформаційних технологій у підвищенні кваліфікації керівних кадрів освіти, розвитку їх інформаційної культури досліджують В. Биков, В. Руденко, В. Гуменюк, Л. Забродська, Н. Панкратова, Л. Калініна та ін.

Якісна підготовка керівників у вищих навчальних закладах можлива за умови впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес. Як відомо, інформаційно-комунікаційна підготовка майбутніх керівників найчастіше здійснюється в недостатньому обсязі.

ІТ-компетентність майбутніх керівників ВНЗ формується стихійно, нецілеспрямовано. Необхідно удосконалювати процес професійної підготовки майбутніх керівників вищих навчальних закладів шляхом уведення в навчально-виховний процес комплексної, цілеспрямованої, послідовної роботи щодо формування їхньої ІТ-компетентності.

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх керівників вищих навчальних закладів.

Предмет дослідження: умови формування ІТ-компетентності майбутніх керівників у процесі підготовки у ВНЗ.

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці умов розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників вищих навчальних закладів.

Гіпотеза дослідження: підвищення рівня знань та володіння інформаційними технологіями майбутніх керівників вищих навчальних закладів можливе за допомогою використання соціальних сервісів.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати теоретичну модель ІТ-компетентності майбутніх керівників вищих навчальних закладів.
2. Визначити сучасний стан та особливості підготовки ІТ-компетентності керівників ВНЗ.
3. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити використання засобів соціальних сервісів у розвитку ІТ-компетентності керівників вищих навчальних закладів.
4. Визначити оцінку ефективності педагогічного експерименту.

Теоретичну основу дослідження складають основні психолого-педагогічні положення щодо провідної ролі ІТ-компетентності у формуванні майбутнього керівника як кваліфікованої особистості.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувалися такі теоретичні та емпіричні методи: аналіз вітчизняної й зарубіжної науково-методичної літератури з метою з'ясування сутності, структури, критеріїв і показників ІТ-компетентності майбутніх керівників вищих навчальних закладів; синтез використання засобів соціальних сервісів у розвитку ІТ-компетентності; вимірювання ефективності розвитку ІТ-компетентності та її значущості в управлінні ВНЗ, а також такі методи як: спостереження, бесіда, інтерв'ю, анкетування, тестування, метод експертних оцінок, за допомогою яких визначався актуальний стан сформованості ІТ-компетентності майбутніх керівників вищих навчальних закладів.

Наукова новизна та теоретичне значення дослідження полягає в тому, що:

- розроблено методику використання ІТ-компетентності майбутніх керівників вищих навчальних закладів;
- розглянуті критерії та оцінка ефективності засобів соціальних сервісів у розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ;
- розглянуті напрями розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників з урахуванням специфіки їхньої професійної діяльності та діагностичний

інструментарій для визначення сформованості ІТ-компетентності.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ засобами соціальних сервісів; укладанні відповідних методичних рекомендацій для використання засобів соціальних сервісів майбутніми керівниками; розробленні та адаптації діагностичних методик для використання в процесі моніторингу компонентів ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні, методичні й практичні результати проведених досліджень, а також концептуальні положення і загальні висновки представлено у науковій статті: Гузь С. І., Кадемія М. Ю. Розвиток ІТ-компетентності майбутніх керівників вищих навчальних закладів як проблема сучасної освіти / С. І. Гузь, М. Ю. Кадемія // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.

Структура роботи. Магістерська дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Повний обсяг магістерської складає 132 сторінки друкованого тексту, з них – основний текст магістерської викладено на 90 сторінках. Список використаних джерел становить 53 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ВНЗ ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ

1.1. Розвиток ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ як проблема сучасної вищої освіти

У сучасних умовах розвитку суспільства, зміни структури й змісту освіти, а також впровадження новітніх технологій неабиякого значення набуває питання підготовки людини до повноцінного життя в інформаційному суспільстві. Суть переходу від індустріального суспільства до інформаційного полягає в тому, що інформація в різних видах і формах, і насамперед у формі знань, стає важливим стратегічним ресурсом, а технічні можливості інформаційно-комунікаційних технологій, систем і мереж – головним фактором швидкого розвитку й упровадження науко обґрунтованих, екологічно безпечних, енергозберігальних і ресурсозберігальних технологій у більшості галузей діяльності людини. Інформаційно-комунікаційні технології відіграють визначальну роль у забезпеченні інформаційної взаємодії між людьми, в підготовці й поширенні масової інформації, у процесі інтелектуального та всебічного розвитку суспільства. Головний аспект цього процесу – поява якісно нових можливостей розв’язання глобальних економічних і соціальних проблем, у тому числі проблем культури, освіти, науки та екології. Інформатизація є вагомим напрямом переходу до інформаційного суспільства. Спостерігається швидкий розвиток всіх сфер діяльності людини, що, у свою чергу, викликає потребу в наявності вищої освіти та подальшого її розвитку. Але за останні роки для вищої освіти стала проблема якісного керування вищим навчальним закладом для подальшого розвитку його перспективи на ринку освітніх послуг.

Сучасні інформаційні технології – це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, відображення і використання інформації в інтересах її користувачів, дозволяють значно оптимізувати управління ВНЗ за

рахунок створення єдиного інформаційного освітнього середовища навчального закладу та розробкою і створенням бази даних. Інформатизація вищого навчального закладу потребує фундаментальної розробки на основі підвищення якості підготовки керівників, упровадження активних методів навчання, підвищення творчої та інтелектуальної складової, інтеграції різноманітних видів навчальної діяльності, розробки нових технологій навчання, що сприяють активізації пізнавальної діяльності, удосконалення програмно-методичного забезпечення навчального процесу, а також упровадження інформаційних технологій у процес спеціальної професійної діяльності керівників різних профілів. Пріоритетним напрямом інформатизації вищого навчального закладу, що сприяє підвищенню ефективності управління та якості навчання, підготовці молодого покоління до повноцінної життєдіяльності в інформаційному суспільстві, є інформатизація управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі. Отже, постає питання сучасної підготовки магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» до інформатизації управлінської діяльності. Водночас існує низка запитань, пов'язаних з інформатизацією вищого навчального закладу. Не дивно, що дані питання досі перебувають на рівні дискусій. Одне із таких питань – інформатизація управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі, підготовка кадрів для здійснення поставлених питань, потребує ретельного вивчення, системного аналізу й розробки з урахуванням сучасних надбань педагогічної науки й новітніх методів наукового дослідження [1, с. 18-22].

Оскільки інформаційні технології вже міцно увійшли у сучасне життя суспільства та у навчально-виховний процес освітніх закладів, то їх використання в управлінні навчальним закладом допоможе забезпечити дієвість, оперативність та ефективність роботи адміністрації навчального закладу. Також не менш важливим моментом у впровадженні інформаційних технологій та використанні програмного забезпечення в управлінні вищим навчальним закладом є визначення оптимальних умов автоматизації робочих місць учасників управлінського процесу, що допоможе систематизувати та

підняти на більш високий рівень роботу керівника, його заступників, вченої та наглядових рад, дорадчих органів (ректорат, деканат, приймальна комісія), структурних підрозділів, викладачів, бібліотекарів [15].

На сучасному етапі розвитку суспільства, коли апаратні і програмні засоби інформаційних технологій управління широко використовуються в усіх галузях діяльності людини, оцінювати фахову майстерність керівника вищого навчального закладу неможливо без урахування вміння використовувати в процесі прийняття й реалізації рішення технологій обробки інформації та засобів їх реалізації, на що необхідно звертати увагу при підготовці спеціалістів (магістрів) у вищому навчальному закладі.

Об'єднуючу роль у впровадженні інформаційних технологій управління навчально-виховним процесом відіграє управлінська діяльність керівника вищого навчального закладу, що визначає інші види діяльності через реалізацію ключової функції – цілепокладання. Тільки в рамках раціонально розробленої організаційної структури системи управління навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації й аналізу результату діяльності керівника можна отримати більш суттєві позитивні результати впровадження педагогічних технологій, у тому числі й інформаційних технологій управління.

Аналіз вимог сучасного етапу розвитку суспільства дав змогу з'ясувати, що готувати всебічно освічену особистість можна за умови створення єдиного інформаційно-освітнього середовища у вищому навчальному закладі. Таке середовище забезпечує формування відповідного рівня інформаційної культури всіх учасників навчально-виховного процесу шляхом включення до програм вивчення широкого кола предметів навчального плану означених вище питань і впровадження методик викладання з використанням сучасних апаратних і програмних засобів інформаційних технологій навчання. Водночас з питанням підготовки людини до повноцінного життя в інформаційному суспільстві особливого значення набуває питання управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі – інформаційно-освітнім

середовищем, де реалізують процес формування особистості загалом, у тому числі й відповідного рівня інформаційної культури всіх учасників навчально-виховного процесу. Перед системою вищої освіти поставлено завдання – забезпечити таке управління навчально-виховним процесом у вищому навчальному закладі, яке дозволить сформувати особистість, здатну творчо вирішувати водночас як технічні, так і соціальні проблеми, що виникають у суспільстві, дасть змогу проявити себе у більш широкому полі продуктивної діяльності.

«До пріоритетних напрямів інформатизації ВНЗ належить інформатизація системи управління шляхом упровадження інформаційних технологій навчання та управління в навчально-виховний процес, що у свою чергу призведе до підвищення якості, доступності та ефективності навчання» [8].

Необхідно зазначити, що інформатизацію управління навчально-виховним процесом стримує недостатність уваги до проблеми створення і використання інформаційних освітніх мереж. Створення інформаційної мережі закладів освіти дасть змогу вирішити такі проблеми, як накопичення, розподіл та споживання інформаційних ресурсів науковими установами та освітніми закладами, в тому числі: створення електронних бібліотек; надання послуг глобальної інформаційної мережі Internet □ упровадження методів і засобів телекомунікаційних технологій □ використання дистанційних методів навчання [9].

Отже, майбутній керівник ВНЗ має не тільки бути обізнаним користувачем сучасних інформаційних технологій, а й уміти організувати управлінський процес навчання таким чином, щоб його учасники навчались осмислювати отриману інформацію, трактувати її, застосовувати в конкретних умовах, а отже – думати, розуміти суть речей тощо. Виходячи з вищевикладеного, можна також стверджувати, що готовність магістрів до інформатизації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах містить три основні компоненти: мотиваційно-ціннісний (ставлення і особистісні цілі), когнітивний (знання), операційний (уміння й навички).

1.2. Теоретична модель ІТ-компетентності керівника ВНЗ

Якісна освіта є пріоритетом будь-якої держави. Сучасне інформаційне суспільство потребує:

- керівників, здатних до ефективного застосування інформаційних технологій у власній професійній діяльності, вирішення проблем, набуття та продукування нових знань;

- розвитку кожної особистості за напрямом формування власного життєвого шляху;

- перевірка та керування динамікою прогресу у сфері навчання, професійної чи соціальної самореалізації;

- соціально активних громадян, котрі об'єднуються у спільноти, впливають на життя держави, ефективно взаємодіють у вирішенні проблем та конфліктів.

Висвітлені завдання, спричинені вимогами соціально-економічного розвитку, є підґрунтям освітніх систем усього світу. Але досягнення цих цілей неможливо без відповідного рівня підготовки керівників вищих начальних закладів, представників адміністрації та органів управління задля ефективної реалізації освітнього процесу у інформаційно-насиченому освітньому середовищі сучасної освіти. Головним показником успішного використання ресурсів освітнього середовища є їх якість та створення зручного і відкритого сервісу для ефективної спільної роботи всіх учасників. Іншим важливим питанням у вирішенні проблеми колективного наповнення та ефективного використання ресурсів є підготовка кадрів та створення відповідної інфраструктури. Якщо створення якісної інфраструктури, що забезпечує потреби сучасного студента та керівника, вимагає значних фінансових витрат, то питання підвищення кваліфікації освітян можна вирішити на основі правильно спроектованої системи навчання та мотивації.

Ефективна система навчання та підвищення кваліфікації, за рекомендаціями ЮНЕСКО, має охоплювати всі аспекти роботи працівників освіти, зокрема:

- розуміння ролі інформаційних технологій в освіті;

- навчальні програми та оцінювання;
- педагогічні практики;
- технічні і програмні засоби ІКТ;
- організація та управління навчальним процесом;
- професійний розвиток.

Інформаційні технології є ефективним інструментом для вдосконалення процесів навчання, підвищення ефективності результатів навчальної діяльності студентів та їх мотивації та самореалізації, якісного виконання спільних проектів, вдосконалення організації та управління навчальним процесом [28, с. 65-74].

Світовою спільнотою підтримки впровадження інформаційних технологій в освіту розроблено Стандарти в галузі інформаційних технологій для керівників навчальних закладів [44]. Розглянемо їх.

I. Управління та стратегічне бачення. Керівники навчальних закладів просувають та популяризують ідеї інформатизації, розвивають ІТ-компетентність, забезпечують формування освітнього середовища, яке сприяє реалізації цих ідей. Керівники:

- Сприяють формуванню загального бачення цілей та доцільності використання ІКТ у навчальному процесі у викладачів, студентів та батьків.
- Здійснюють управління процесом створення, реалізації та контролю виконання стратегічного плану інформатизації навчального закладу, яке забезпечує досягнення поставлених цілей.
- Стимулюють та підтримують свідомі ризики в інноваційній діяльності, яка пов'язана з впровадженням ІКТ.
- Використовують інформаційні ресурси та технології при прийнятті управлінських рішень.
- Підтримують використання науково-обґрунтованих, перевірених практикою методик застосування ІКТ у навчальному процесі.

II. Викладання та навчальна діяльність студентів. Керівники навчальних закладів прагнуть до того, щоб ІКТ, що впроваджуються в навчальний процес, методики навчання та освітнє середовище, максимально сприяли ефективності

викладання та навчальній діяльності тих, хто навчається. Керівники:

- Підбирають, використовують, оцінюють та просувають ІКТ, які сприяють підвищенню якості навчання, організації навчального процесу відповідно до встановлених стандартів навчання та орієнтовані на високій рівень навчальних досягнень студентів.

- Підтримують та створюють умови для створення єдиного інформаційно-освітнього середовища, яке об'єднує технологію кооперативного навчання (навчання у співробітництві) з ІКТ, спрямованого на розвиток інноваційних процесів удосконалення навчальної діяльності.

- Створюють умови для розвитку освітнього середовища для особистісно-орієнтованого навчання, де ІКТ використовуються для задоволення індивідуальних та різних потреб студентів.

- Стимулюють використання ІКТ для удосконалення методик навчання, що розвивають навички мислення вищих рівнів, що спрямовані, також, на формування навичок вирішення проблем та прийняття рішень.

- Створюють умови для обов'язкового навчання педагогічного та адміністративного складу використанню ІКТ для підвищення якості навчання та навчальної діяльності.

III. Ефективність професійної діяльності. Керівники навчальних закладів використовують ІКТ для підвищення ефективності педагогічної та управлінської діяльності як самого керівника, так і всіх співробітників. Керівники:

- Планують та забезпечують щоденне, цілеспрямоване та ефективне використання ІКТ в навчальному закладі.

- Використовують ІКТ для обміну інформацією та організації спільної діяльності колег, персоналу, студентів.

- Створюють професійні спільноти (в тому числі мережеві) та беруть участь у спільнотах, які сприяють та стимулюють використання викладачами та персоналом ІКТ для підвищення ефективності своєї праці.

- Постійно підвищують свою професійну кваліфікацію, використовуючи

ІКТ та ресурси мережі.

- Знайомляться з новинками ІКТ на предмет їх використання у навчальному процесі.

- Використовують технології для удосконалення управлінської діяльності.

IV. Забезпечення інформатизації начального закладу, організація навчального процесу та управління. Керівники навчальних закладів забезпечують впровадження ІКТ для підтримки ефективної організації навчального процесу та управлінської діяльності. Керівники:

- Забезпечують сумісність ІКТ, що використовуються.

- Впроваджують та використовують програмні комплекси, що мають за мету допомогти в організації адміністративної діяльності.

- Розподіляють фінансові ресурси так, щоб забезпечити повну та стабільну реалізацію плану інформатизації навчального закладу.

- Погоджують та об'єднують плани інформатизації та інші плани розвитку та інноваційної діяльності для більш ефективного використання ресурсів.

- Забезпечують постійне удосконалення технологій, які використовуються у навчальному процесі та управлінні, їх обґрунтування та заміну.

V. Експертиза та оцінювання результатів. Керівники навчальних закладів використовують ІКТ для планування та впровадження ефективних методик експертизи та оцінювання. Керівники:

- Використовують різні методи для експертизи та оцінювання адекватності вибору інформаційних ресурсів та ІКТ, що використовуються для ефективного навчання та комунікації.

- Використовують ІКТ для збирання та аналізу інформації, інтерпретування результатів та ознайомлення з ними учасників навчального процесу з метою покращення навчання та результатів навчальної діяльності учнів.

- Оцінюють рівень знань та навичок співробітників, вміння застосовувати ІКТ у професійній діяльності та використовують результати цього оцінювання для організації підвищення кваліфікації персоналу.

□ Використовують ІКТ для експертизи, оцінювання та управління педагогічної та управлінської діяльності.

VI. Соціальні, правові та етичні питання. Керівники навчальних закладів розуміють важливість соціальної, правової та етичної складових використання ІКТ та розробляють відповідні положення та локальні акти. Керівники:

□ Забезпечують рівний доступ до інформаційних ресурсів усіма учасникам навчального процесу.

□ Розробляють розпорядження, що регулюють соціальні, правові та етичні аспекти відповідального використання ІКТ та забезпечують їх використання.

□ Забезпечують конфіденційність інформації та безпеку при використанні ІКТ, в тому числі при роботі в мережі Інтернет.

□ Забезпечують виконання санітарно-епідемічних та екологічних норм при використанні ІКТ.

□ Сприяють забезпеченню охорони авторських прав та права інтелектуальної власності на продукти, вироблені з використанням місцевих ресурсів.

Втілення стандартів у практику потребує ґрунтовного аналізу ресурсів та можливостей конкретного навчального закладу та відповідної підготовки його працівників, в першу чергу адміністрації. Оскільки навчальні заклади, навіть у межах одного міста чи району, можуть значно відрізнятись освітньою інфраструктурою, кількісним і якісним складом педагогічного колективу, навчальними планами (наприклад, залежно від типу навчального закладу чи профілю навчання) тощо.

1.3. Сутність засобів соціальних сервісів як фактора розвитку ІТ-компетентності керівників у вищих навчальних закладах

Входження людської цивілізації в інформаційне суспільство висуває принципово нові вимоги до системи освіти, при цьому сутність нової парадигми освіти полягає в наступному:

□ перехід від засвоєння значних обсягів інформації, накопичених у

вивченні

будь-якої дисципліни до оволодіння способами неперервного одержання нових знань і вміння вчитися самостійно;

□ оволодіння навичками роботи з будь-якою інформацією з самими різноманітними даними та формування на цій основі самостійного (критичного) мислення, а не репродуктивного;

□ окрім традиційного положення «формувати знання, вміння та навички» положенням «формувати компетентність студента».

Розглянемо зміст поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» (ІКТ). Є різні підходи до трактування поняття «компетентність». М. Лебедева і О. Шилова розглядають дане поняття як «взаємодію знань і досвіду в тій чи іншій галузі, що дозволяють брати участь у розробці певних рішень або вирішувати самому питання завдяки наявності у нього відповідних знань і навичок».

В. Дьомін дає інше визначення компетентності. Це рівень умінь особистості, котрі визначають ступінь відповідності певної компетенції, дозволяючої діяти конструктивно у змінних соціальних умовах [11, с. 35-37].

Компетентність – особистісна якість (сукупність якостей) фахівця та мінімально необхідний досвід діяльності в певній сфері [49].

У зв'язку із інформатизацією освіти, масовим використанням інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі особливого значення набуває інформаційно-комунікаційна компетентність майбутнього педагога. Застосування ІКТ в навчальному процесі, у підготовці майбутніх педагогів пов'язано з використанням засобів ІКТ, комп'ютерів і навчанням в єдиному інформаційному освітньому середовищі. Використання ІКТ у навчальному процесі забезпечує принципово новий рівень знань, їхнього розповсюдження, використання в самостійній і повсякденній роботі майбутнього педагога.

У навчально-методичній літературі та інших джерелах інформації часто використовуються терміни «інформаційна компетентність» і «комп'ютерна

компетентність».

Поняття інформаційної компетентності пов'язане з вміннями та навичками одержувати інформацію, обробляти її, а також подавати її в зручному для себе та інших користувачів вигляді, демонструвати розуміння одержаної інформації, робити висновки і приймати рішення в умовах невизначеності. В свою чергу, комп'ютерна компетентність визначає готовність студента застосовувати різні програмні засоби для переробки одержаної інформації.

Під ІКТ – компетентністю студентів потрібно розуміти свідоме володіння студентами складовими навичками ІКТ-грамотності для розв'язання питань навчальної діяльності. При цьому акцент робиться на сформованості узагальнених пізнавальних, етичних і технічних навичок. При цьому ІКТ-грамотність визначає, якими навичками та вміннями має володіти людина для виконання такої діяльності:

- визначення інформації – здатність використовувати інструменти ІКТ для представлення інформації;
- доступ до інформації – вміння компонувати та представляти інформацію;
- оцінювати інформацію – вміння виносити твердження про якість, важливість, користь та ефективність інформації;
- створення інформації – вміння продукувати інформацію, адаптувати, застосовуючи, проектуючи, розробляючи її;
- повідомлення інформації – здатність певним чином передавати інформацію у середовищі ІКТ.

Інформаційно-комунікаційна компетентність є однією з ключових компетентностей сучасної людини і виявляється, перш за все, в діяльності у процесі вирішення різних завдань і ситуацій з залученням персонального комп'ютера і засобів комп'ютерної обробки інформації. Процес інформатизації у сучасному світі охопив всі навчальні заклади різних рівнів акредитації. Одним із результатів процесу інформатизації має стати виявлення у студентів інформаційно-комунікаційної компетентності, що повинна забезпечити їм

можливість:

- використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології для роботи з інформацією в будь-якій сфері діяльності;
- підготуватися до обраної професійної діяльності;
- жити і працювати в інформаційному суспільстві.

Формування ІКТ-компетентності у студентів педагогічних вищих навчальних закладів передбачає розвиток не лише вмінь використовувати прикладне програмне забезпечення та засоби у своїй майбутній педагогічній діяльності, а й створювати свої власні програмно-педагогічні матеріали, здійснювати оцінку їхньої власної ситуації. При цьому у майбутнього керівника розвивається здатність до визначення ролі та місця ІКТ у методичній системі викладання свого навчального предмету, що в кінцевому результаті сприятиме підвищенню ефективності й успішності навчального процесу.

З розвитком комп'ютерних технологій у процесі обміну знаннями з'являються нові форми для зберігання знань і нові програмні сервіси, що полегшують управління знаннями та використання цих знань новачками.

Мережеві соціальні сервіси нині стали основним засобом:

- спілкування;
- підтримки та розвитку соціальних контактів;
- спільного пошуку, зберігання, редагування та класифікації інформації, обміну медіаданими;
- творчої діяльності мережевого характеру;
- виконання безлічі інших завдань, таких як: індивідуальне і колективне планування (розклад, зустрічі).

Інтернет, із «мережі читачів», трансформується в «мережу письменників». Сучасну концепцію розвитку Інтернету називають Веб 2.0 (Web 2.0). Принциповою відмінністю Веб 2.0 від традиційної мережі є можливість створювати зміст Інтернету будь-якому користувачеві. Ключовими факторами зростаючого успіху технологій Веб 2.0 є відкритість інформаційного наповнення, оперативність доступу й розміщення, незалежність від

індивідуального графіка включення учасників в процес комунікацій під час спільної роботи. Інтернет-технології Веб 2.0, зокрема соціальні сервіси, надають технічні можливості для розв'язання виховних і соціально-педагогічних проблем молоді людини. Інтернет, об'єднуючи людей за спільними інтересами, стимулює розвиток міжособистісних і професійних стосунків. Технологія Веб 2.0 дозволяє створювати сайти співтовариств із можливістю власних налаштувань й особистою зоною для кожного учасника. Ці можливості створюють у користувача відчуття власної унікальності, необхідності, дають змогу поділитися творчими доробками, отримати оцінку, критику, поради. Завдяки інструментарію Веб 2.0, використовуючи соціальні мережеві сервіси, кожен має можливість стати творцем, а не лише пасивним «споживачем» інформації.

Соціальний мережевий сервіс – це віртуальний майданчик, що об'єднує людей у мережеві спільноти за допомогою спеціального програмного забезпечення в мережі Інтернет. Завдяки мережевим зв'язкам формуються об'єднання користувачів з метою обміну знаннями. З розвитком комп'ютерних технологій у спільнотах обміну знаннями з'являються нові форми для зберігання знань і нові програмні сервіси, що полегшують управління знаннями і використання цих знань у формуванні навичок [34, с. 30-32].

Соціальні сервіси відкривають необмежені можливості для застосування їх у педагогічній діяльності. Наведемо основні з них:

1. Використання відкритих, безкоштовних і вільних електронних ресурсів. У результаті поширення соціальних сервісів у мережевому доступі виявляється величезна кількість матеріалів, які можуть бути використані з навчальною метою. Мережеві співтовариства обміну знаннями можуть поділитися своїми колекціями цифрових об'єктів і програмними агентами з освітою.

2. Самостійне створення мережевого навчального змісту. Сервіси соціального забезпечення радикально спростили процес створення матеріалів і публікації їх у мережі. Кожен може не тільки отримати доступ до цифрових колекцій, а й узяти участь у формуванні власного мережевого контенту. Наразі

новий контент створюється мільйонами людей. Вони приносять в мережу нові тексти, фотографії, малюнки, музичні файли.

3. Освоєння інформаційних концепцій, знань і навичок. Інформаційне середовище відкриває принципово нові можливості для діяльності, до якої надзвичайно легко можна залучити людей, які не володіють спеціальними знаннями в галузі інформатики. Нові форми діяльності, пов'язані як з пошуком інформації, так і зі створенням та редагуванням власних цифрових об'єктів – текстів, фотографій, програм, аудіозаписів, відеофрагментів.

4. Спостереження за діяльністю учасників мережевої спільноти. Мережа Інтернет відкриває нові можливості для участі студентів у фахових наукових спільнотах. Мережа спонукає до творчості, розширює не тільки розумові здібності, але й поле для спільної діяльності і співпраці з іншими людьми [26].

Використання соціальних мереж допомагає викладачеві оперативної знайти необхідну інформацію, узагальнити і структурувати навчальні матеріали, полегшує роботу в аудиторії, й організувати навчально-педагогічну роботу, надає можливість творчості і співпраці з однодумцями. Викладачі нового «цифрового» покоління збирають і відображають навчальні матеріали в мережі. Це можуть бути документи, презентації, фотографії, аудіо- та відеофрагменти, тести, опитувальники, вікі-документи, карти, веб-сторінки, навчальні середовища.

У вирі подій сучасного інформаційного суспільства відбуваються постійні зміни як у виробничій сфері так і у способі життя, системі цінностей. За даними наукового дослідження цифрової компетентності підлітків, що здійснювалася в 2015 році фондом розвитку Інтернет за підтримки корпорації Google:

89% – щоденно користуються Інтернетом, з них 37% проводять в будні від 3 до 8 годин, у вихідні ця цифра зростає до 47%. Навчальній діяльності в Інтернеті підлітки відводять більше часу, ніж іграм, спілкуванню та пошуку друзів.

Усе частіше студенти та учні надають перевагу не читанню книжок, а воліють краще мати справу з невеликими об'єктами в електронному форматі:

читають блоги, дивляться відеозаписи на YouTube, розміщують фотографії на Flickr, обмінюються думками на форумах, створюють власні соціальні мережі типу MySpace або групи Google. Формується відношення до мережі Інтернет як до середовища існування та активної діяльності. Ці реалії викладач зобов'язаний враховувати, плануючи свою педагогічну діяльність.

Розглянемо приклади деяких соціальних сервісів.

Спільні сховища закладок – засоби для зберігання посилань на веб-сторінки, які користувач регулярно відвідує.

Приклади спільних сховищ закладок:

<http://Del.icio.us/> – Делішес

<http://moemesto.ru/> – МоєМесто

<http://memori.ru/> – Меморі

Соціальні мережеві сервіси для зберігання мультимедійних ресурсів – засоби мережі Інтернет, які дозволяють безкоштовно зберігати, класифікувати, обмінюватися цифровими фотографіями, аудіо- і відеозаписами, текстовими файлами, презентаціями, а також організувати обговорення ресурсів.

Приклади соціальних мереж для зберігання мультимедійних ресурсів:

<http://flamber.ru> – Фламбер

<http://www.flickr.com> – Флікр

<http://kalyamalya.ru/> – КаляМаля

<http://www.panoramio.com/> – Панораміо

<http://photobucket.com/> – Фотобукет

<http://www.slideshare.net/> – СлайдШара

<https://www.youtube.com/> – Ютьюб

Блоги (мережеві щоденники) – сервіс Інтернету, що дозволяє будь-якому користувачеві вести записи будь-яких текстів. За аналогією з особистими щоденниками блоги називають мережевими щоденниками. Блогер (той, що веде щоденник) може керувати доступом до своїх записів: робити їх відкритими всім бажаним, визначеному колу користувачів або зовсім приватними. За авторським складом блоги можуть бути особистими, груповими

(корпоративними, клубними) або загальними (відкритими). Для блогів характерна можливість публікації відгуків. Ведення блогу допускає наявність програмного забезпечення, що дозволяє звичайному користувачеві додавати і змінювати записи і публікувати їх в Інтернеті.

Блоги сприяють розвитку комунікації, згуртуванню й утриманню соціальних зв'язків, саморозвитку, спостережень, аналізу, а також здійснюють психотерапевтичну функцію. У навчальному процесі їх можна використовувати як блог професійної спільноти, джерело навчальної інформації, попередньо опублікованої вчителем (блог-конспект), для організації дистанційного навчання дітей з особливими потребами, що не можуть постійно відвідувати школу, для підтримки різноманітних проектів тощо.

Приклади блогів:

<http://www.blogger.com> – Світовий блог

<http://blogs.mail.ru> – Блоги на Mail.ru

<http://www.diary.ru/> – Щоденник

<http://www.livejournal.ru> – Живий Журнал

<http://www.presscom.org/> – ПрессКом

ВікіВікі (WikiWiki) – соціальний сервіс, що дозволяє будь-якому користувачеві редагувати текст сайту (писати, вносити зміни, видаляти, створювати посилання на нові статті). Різні варіанти програмного забезпечення Вікі дозволяють завантажувати на сайти зображення, файли, що містять текстову інформацію, відеофрагменти, звукові файли і т. д.

Приклади ВікіВікі:

<https://www.dokuwiki.org> – ДокуВікі

<http://www.eduwiki.cat/> – ВікіОсвіта

<https://www.mediawiki.org> – МедіаВікі

<https://www.wikipedia.org/> – Вікіпедія

<http://www.wikiznanie.ru/> – Вікізнання

Соціальні Геосервіси – сервіси мережі Інтернет, які дозволяють знаходити, відзначати, коментувати, забезпечувати фотографіями різні об'єкти в будь-якому

місці на зображенні Земної кулі з досить високою точністю, використовуючи реальні дані, отримані за допомогою навколосемних супутників.

Приклади соціальних геосервісів:

<https://www.google.com/earth/> – Гугл Земля

<https://www.google.com.ua/maps/> – Карти Гугл

<http://wikimapia.org/> – Вікімапія

Соціальні сервіси, що дозволяють організовувати спільну роботу з різними типами документів, – інтегровані сервіси Інтернету, орієнтовані на організацію спільної роботи з текстовими, табличними документами, планувальниками, іншими корпоративними завданнями.

Приклади соціальних сервісів для спільної роботи з документами:

<http://www.google.com.ua/intl/ru/docs/> – Гугл Документи

<https://ru.scribd.com/> – Скрибд

Карти знань (англ. Mind map) – спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою схем. Їх іноді називають «карти розуму», «карти пам'яті», «інтелект-карти», «Майнд-мепи».

Приклади карт знань:

<https://bubbl.us/> – БаблАс

<http://letopisi.org/> – Літописи

Соціальні пошукові системи – це системи, які дозволяють користувачам самим визначати, у якому напрямку вести пошук, які сайти переглядати перш за все, на які слова звертати першочергову увагу і як подавати знайдені результати. Пошук можна адаптувати до певної тематики і до певної спільноти.

Приклади соціальних пошукових систем:

<http://flexum.ru/> – Народний пошук

<https://cse.google.com> – Система користувацького пошуку

Одним із таких соціальних сервісів, який допомагає у створенні середовища для організації навчальної діяльності, є група Google. Створення групи в Google надає такі можливості:

- пошук корисної інформації;

- створення власних груп;
- приєднання до груп;
- обговорення різних тем;
- ведення обговорення в режимі on#line або електронною поштою;
- створення власної веб-сторінки безпосередньо в групі;
- побудова бази знань;
- створення унікального оформлення;
- спільне використання файлів й інформації, що надходить від учасників групи;
- більш близьке знайомство з учасниками групи та ін.

Використання Google-груп надає можливості для вдосконалення навчально-педагогічної діяльності вчителя:

- оперативне викладення в групі електронних підручників, конспектів, завдань на практичні заняття;
- консультування, зокрема дітей з особливими потребами, які не мають змоги регулярно відвідувати школу;
- організація обговорень за певною тематикою;
- координація навчальної діяльності;
- викладення в групі результатів навчальної діяльності учнів (творчих завдань, рефератів, результатів науково-дослідницьких робіт тощо) й організація їх обговорення.

Окремим питанням постає можливість використання в навчальному процесі соціальних мереж, таких як: Facebook, Google+, V Kontakte, Odnoklassniki та інші, котрі потребують окремого дослідження, аналізу та розробки методичних підходів до організації навчального процесу та взаємодії між викладачами та студентами.

Отже, введення Веб 2.0 в освітню діяльність є найбільш вагомим та пріоритетним напрямом інформатизації освіти. Активне використання сучасних інтернет-сервісів є інструментом формування інформаційної культури та засобом формування мислинневих навичок як студентів так і викладачів.

Постійна практика використання нових інформаційних технологій привчає педагога до нового стилю роботи, а досвід використання соціальних сервісів спонукає до пошуку нових форм діяльності, налаштовує на нові педагогічні й організаційні рішення навчальних ситуацій. Тому, безумовно, існує потреба у розробці та вдосконаленні нових методів та технологій застосування соціальних інтернет-сервісів як фактора розвитку ІТ-компетентності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Сучасні вимоги до навчання та викладання у ВНЗ потребують висококваліфікованих, ерудованих та обізнаних у своїй справі керівників, котрі вправно володіють та використовують у житті вищого навчального закладу сучасні інформаційні технології. Керівник зобов'язаний уміти організувати управлінський процес навчання таким чином, щоб студенти навчилися аналізувати, осмислювати та використовувати отриману інформацію у навчальній діяльності та поза нею, пояснювати та узагальнювати її, застосовувати в конкретних умовах тощо.

Сучасне інформаційне суспільство потребує керівників, здатних ефективно застосовувати ІКТ-технології у власній професійній діяльності, вирішувати проблеми у відповідній сфері, проводити перевірки щодо організації навчального процесу та керувати динамікою прогресу в сфері навчання, професійної самореалізації, розвитку кожного студента у напрямку формування життєвого шляху.

Дані вимоги сучасного суспільства є підґрунтям освітніх систем. Але досягнення цих цілей неможливо без відповідного рівня підготовки керівників вищих начальних закладів, представників адміністрації та органів управління задля ефективної реалізації освітнього процесу у інформаційно-насиченому освітньому середовищі сучасної освіти. Якість та створення зручного і відкритого сервісу для ефективної спільної роботи всіх учасників є головним показником успішного використання ресурсів освітнього середовища.

Керівники які дійсно компетентні та зацікавлені у розвитку та

впровадженні інноваційних технологій у вищих навчальних закладах перш за все розвивають ІТ-компетентність, забезпечують формування освітнього середовища, яке сприяє реалізації поставлених цілей, прагнуть до того, щоб ІКТ максимально сприяли ефективності викладання та навчальній діяльності тих, хто навчається, використовують інформаційні технології для підвищення ефективності педагогічної діяльності всіх співробітників, забезпечують впровадження інформаційних технологій для підтримки ефективної організації навчального процесу та управлінської діяльності, використовують інформаційні технології для планування та впровадження ефективних методик навчання та оцінювання.

Використання соціальних мереж допомагає студенту та викладачеві оперативного знаходити необхідну інформацію, узагальнювати та структурувати навчальні матеріали. Їх використання надає можливість полегшити роботу в аудиторії, організувати навчально-педагогічну роботу, творчість та співпрацю. Введення соціальних сервісів в освітню діяльність є найбільш вагомим та пріоритетним напрямом інформатизації освіти. Активне використання сучасних інтернет-сервісів типу Делішес, Флікр, Панораміо, Живий Журнал, ВікіОсвіта, Літописи, Карти Гугл та інші є інструментом формування інформаційної культури та засобом формування мислинневих і творчих навичок як студентів так і викладачів. Існує потреба у розробці та вдосконаленні нових методів та технологій застосування соціальних інтернет-сервісів. Постійна практика використання нових інформаційних технологій привчає до нового стилю роботи, а досвід використання соціальних сервісів спонукає до пошуку нових форм діяльності, налаштовує на нові педагогічні й організаційні рішення навчальних ситуацій.

Саме тому актуальною є проблема компетентності керівників вищих навчальних закладів у сфері використання та впровадження у навчальний процес інформаційних технологій за допомогою соціальних мережесервісів.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ У РОЗВИТКУ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ВНЗ

2.1. Сучасний стан та особливості підготовки ІТ-компетентності керівників у вищих навчальних закладах

Нинішнє суспільство прагне успішного професійного і соціального розвитку, блискучої кар'єри, неможливе без готовності до володіння сучасними технологіями, які адаптовані до нових умов праці, вирішують нові професійні задачі, опрацьовують нові методи та засоби інноваційних технологій. В наш час обсяг нових знань збільшується за рік приблизно в два рази, тому традиційними способами передати і засвоїти інформацію в повному обсязі вже неможливо. Тому, перед сучасною освітою постала проблема: як навчити майбутніх керівників орієнтуватися у швидкоплинному інформаційному просторі. Розв'язання даного завдання потребує комплексного підходу до інформатизації навчального процесу у ВНЗ і зумовлює нагальну потребу у високоосвічених керівних кадрах, спроможних ефективно використовувати потужний потенціал сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у різних сферах професійної діяльності і здатних не тільки до використання, а й до активного створення інформаційного освітнього середовища в навчальному закладі.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), стрімко вдосконалюючись, нарошують свій освітній потенціал, проте практика викладання та навчання свідчить про відставання темпів запровадження новітніх досягнень зазначених технологій в реальний навчальний процес закладів вищої освіти. Також про наявність недостатніх знань ІКТ свідчить відсутність інформаційного освітнього середовища в навчальному закладі. Формування єдиного освітнього інформаційного простору є одним із стратегічних завдань щодо розвитку системи освіти. Фундаментом для формування інформаційного освітнього середовища має бути інформаційна мережа, що охоплює всі ланки системи

освіти, заклади, установи й органи управління ними. Однією з вагомих причин такого відставання є недостатність спрямованості навчального процесу у вищих закладах освіти на забезпечення всебічної підготовки майбутнього керівника ВНЗ до свідомого й ефективного застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Необхідним є комплексне навчання майбутніх і нинішніх керівників основам ІКТ, розробка програм навчання ІКТ, введення курсів підготовки до використання інноваційних технологій навчання.

Основними цілями підготовки майбутніх керівників ВНЗ у галузі інформатизації освіти є такі:

- ознайомлення з позитивними і негативними аспектами використання ІКТ;
- формування уявлення про роль і місце інформатизації освіти в інформаційному суспільстві;
- формування уявлення про склад і галузі ефективного вживання засобів ІКТ;
- ознайомлення із загальними методами інформатизації, адекватними потребам навчального процесу, контролю і вимірюванню результатів навчання, науково-дослідної і організаційно-управлінської діяльності навчальних закладів;
- формування знань щодо вимог, що висуваються до засобів інформатизації освіти,
- основні принципи і методи оцінювання їх якості;
- формування у педагогів стійкої мотивації до участі у формуванні і упровадженні інформаційного освітнього середовища;
- надання педагогам додаткової можливості пояснити студентам роль і місце інформаційних технологій в сучасному світі [53].

Професійна підготовка керівників навчальних закладів в Україні здійснюється в системі вищої та післядипломної освіти відповідно до галузевого стандарту вищої освіти України «Підготовка магістра за спеціальністю специфічних категорій 8.00009 «Управління навчальним

зкладом»». Діючий нині Стандарт затверджено Міністерством освіти і науки України у лютому 2006 року. Стандартом визначено цілі та зміст професійної підготовки, а також вимоги до фахівця кваліфікації «Керівник підприємства, установи та організації (у сфері освіти та виробничого навчання)». До переліку посад зазначеної кваліфікації належать керівники навчальних закладів усіх рівнів освіти – від вищої до дошкільної та позашкільної. До об'єктивних чинників, які впливають на рівень компетентності керівників навчальних закладів, Стандартом віднесено наявність вищої освіти та стаж педагогічної діяльності (не менше п'яти років). Важливо підкреслити, що Стандарт використовує окремі засади компетентісно-орієнтованого підходу, зокрема, у документі констатується актуальність вимог до компетентності керівника навчального закладу, яка розглядається як «необхідний обсяг і рівень знань та досвіду у певному виді діяльності» [15].

У рамках виконання Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» визначено основні стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні:

- прискорення розробки та впровадження новітніх конкурентоспроможних ІКТ в усі сфери суспільного життя;
- забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх ІКТ у формуванні всебічно розвиненої особистості;
- державна підтримка використання новітніх ІКТ засобами масової інформації;
- використання ІКТ для вдосконалення державного управління, відносин між державою і громадянами;
- досягнення ефективної участі всіх регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив;
- покращення стану інформаційної безпеки в умовах використання новітніх ІКТ [14].

Отже, освітня галузь почала активно модернізувати процес професійної підготовки фахівців різних спеціальностей, впроваджуючи ІКТ та засоби навчання, а також сприяючи якості та доступності послуг освіти, науки, культури, охорони здоров'я за рахунок впровадження ІКТ.

Використання інформаційних технологій буде виправданим і призведе до підвищення ефективності навчання тоді, коли це використання відповідатиме конкретним потребам системи освіти. П.В. Беспалов визначає інформаційно-технологічну компетентність як таку, що не зводиться до розрізнених знань і умінь роботи з комп'ютером. Вона є інтегральною характеристикою особи. Це передбачає мотивацію щодо засвоєння відповідних знань, здатність до розв'язання задач у навчальній і професійній діяльності за допомогою комп'ютерної техніки і володіння прийомами комп'ютерного мислення [4].

Г. Єльнікова зазначає, що керівник навчального закладу має знати: наукове право, макро- й мікроекономіку, адміністрування: загальний, кадровий, фінансовий, інноваційний менеджмент; філософію, соціологію, політологію, педагогіку, екологію, безпеку життєдіяльності людини; зміст фахових дисциплін; функціональні обов'язки своєї посади; має володіти державною та іноземною мовами на розмовному рівні. Для виконання професійних обов'язків керівнику навчального закладу необхідні уміння розуміти та усвідомлювати сучасні проблеми менеджменту; здатність продукувати нові ідеї, управлінські рішення, соціальні технології; розвинуте аналітичне та технологічне мислення, навички роботи з людьми; володіння технологією адміністративної роботи, комп'ютерними технологіями, правильним стилем (здоровим способом) життя, культурою спілкування, фокусом контролю; має вільно орієнтуватися у соціально-політичному просторі; відбирати, аналізувати і узагальнювати інформацію, проектувати діяльність закладу, створювати модель, виділяти організаційну структуру: організовувати діяльність усіх структурних підрозділів та підсистем освітнього закладу; структурувати та здійснювати моніторинг діяльності закладу: управляти матеріально-технічними зв'язками закладу; здійснювати маркетингову діяльність та елементи підприємницької діяльності»

[13].

Саме тому, професійна діяльність керівника навчального закладу вимагає спеціальної підготовки, певних професійно значущих якостей, професійної компетентності, управлінської культури.

Нині неможливо уявити навчальний процес у вищій школі без використання ІКТ і відповідних засобів навчання. Саме сучасні ІКТ зробили можливим доступ кожного керівника до величезної кількості різних видів інформації. Але, щоб доступ до інформаційно-комп'ютерних ресурсів перетворився на володіння ними, студенти повинні оволодіти такими знаннями, вміннями і навичками з ІКТ, які б стали гарантом найповнішої реалізації здібностей особистості та професійно-значущих якостей, підготовки майбутнього фахівця до життєдіяльності у відкритому інформаційному суспільстві.

Дослідник О.Є. Кравчина стверджує, що застосування інформаційно-комунікаційних технологій у системі управління освітою є особливо необхідним, оскільки саме управлінські рішення спроможні змінити всю систему в цілому, а від їх правильності та своєчасності залежить ефективність системи освіти. Одним із методів удосконалення системи управління освітою є впровадження новітніх інформаційних систем. Це дозволяє оптимізувати процес обміну інформацією, зменшити обсяг роботи адміністратора системи освіти та дозволяє йому приймати ефективні управлінські рішення [25].

На першому етапі професійна підготовка керівника навчального закладу з використанням ІКТ проводиться у ВНЗ, але через відсутність процесу підвищення ІКТ компетентності викладачів ВНЗ, використання ІКТ у навчальному процесі ВНЗ, зазвичай обмежене. Саме тому керівники навчальних закладів, приступаючи до виконання професійних обов'язків, відразу зустрічаються з проблемами пов'язаними з використанням ІКТ. На сьогодні існують комп'ютерні програми управління навчальними закладами, але їх використання в навчальному процесі обмежене, через елементарну необізнаність керівників навчальних закладів. Аналіз навчальних планів

професійної підготовки магістрів зі спеціальності «Управління навчальним закладом», показав недостатньо серйозну налаштованість та іноді навіть відсутність дисципліни «Інформаційно-комунікаційні технології в управлінні освітою» у ВНЗ.

Серед вищих навчальних закладів України підготовку магістрів зі спеціальності «Управління навчальним закладом» здійснює 44 навчальних закладів. З них – 38 університетів, 2 інститута та 4 академії [52].

□ Національний університет біоресурсів і природокористування України: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна «Теорія управління та інформаційні системи» (Додаток А), дана дисципліна вивчається 3 семестри із обсягом 150 годин .

□ Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна «Інформаційні технології в освіті» (Додаток Б), обсяг – 150 годин.

□ Харківський національний педагогічний університет імені Григорія Сковороди: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна «Інформаційні технології в освіті» (Додаток Б).

□ Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна (за вибором студентів) «Навчально-виховний процес у професійних закладах освіти» (Додаток В).

□ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна (за вибором студентів) «Інформаційно-комунікаційні технології в наукових дослідженнях» (Додаток Г).

□ Комунальний вищий навчальний заклад «Херсонська академія неперервної освіти»: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю

«Управління навчальним закладом» присутня дисципліна (за вибором студентів) «Інформаційні системи і технології в управлінні» (Додаток Д).

□ Донбаський державний педагогічний університет: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна «Сучасні інформаційні технології навчання» (Додаток Е).

□ Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна «Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі» (Додаток И).

□ Університет економіки та права КРОК: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна «Нові інформаційні засоби навчання» (Додаток Ж).

□ Українська інженерно-педагогічна академія: у навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» присутня дисципліна «Сучасні інформаційні технології навчання» (Додаток Е).

Отже, можна продовжувати цей список і надалі, навчальні заклади готують магістрів за спеціальністю «Управління навчальним закладом» та вивчають дисципліну інформаційно-комунікаційні технології. Інноваційні потреби суспільства зумовили вивчення та використання інформаційно-комунікаційних технологій не лише у сфері освіти, але й у сфері побуту. Та, навіть, із таким прогресивним розвитком інформаційних технологій, не приділяється належної уваги щодо достатнього володіння ІКТ – знання ПК, пакету Microsoft Office (Word, Excel, Access, PowerPoint, Publisher, Visio, і т.і.), використання глобальної мережі Інтернет, її можливостей та ресурсів за допомогою соціальних сервісів. У змісті інших предметів відсутня інформація стосовно використання ІКТ в управлінні навчальним закладом. Тому, випускники тих навчальних закладів не готові до ефективного управління з використанням ІКТ, хоча в освітніх установах фактично здійснено процес інформатизації.

Для формування готовності майбутніх керівників навчальних закладів до рефлексивного управління необхідне створення мотивації до даного виду

діяльності. Основні складові мотивації магістрів доцільно розглядати, ґрунтуючись на підходах, розроблених Н. А. Зінчук: ступінь усвідомлення студентами ціннісних сторін рефлексивного управління та особливостей його практичного застосування; значущість ІКТ-компетентності в управлінській діяльності; ставлення студентів до навчального процесу з використанням ІКТ, результатом якого буде сформованість готовності до рефлексивного управління; бажання удосконалювати свою ІКТ-компетентність [19].

Керівники навчальних закладів, наражаються на певні труднощі в роботі: змінюються, розширюються їх функції, ускладнюється їх роль. Саме тому процес усвідомлення цих процесів і адаптації до них вимагає терпіння і часу, а також – підготовки професійного керівника, який є висококваліфікованим фахівцем у своїй галузі, і у навчально-виховній роботі. Подолання суперечностей між фактичним рівнем професійної компетентності керівників ВНЗ і необхідними для сучасного управління знаннями і вміннями в умовах інформаційного суспільства можливе шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій ще на етапі професійної підготовки майбутніх керівників, що і має бути зроблено. Використання ІКТ може відбуватися різними способами, відповідно до потреб конкретного типу роботи, рівня володіння різними програмами та наявності сертифікованих програм у системі вищої освіти.

Ці потреби можна класифікувати за такими критеріями: використання ІКТ переважно у фронтальній формі роботи; використання електронних носіїв інформації; використання окремих типів файлів (зображення, відео, аудіо, анімації) з електронними засобами навчального призначення, з дистанційних курсів, з певних матеріалів мережі Інтернет; створення власного сайту, а також – презентації, web-сторінки. Створення інформаційного освітнього середовища навчального закладу.

Вдосконалення персональних комп'ютерів дозволяє достатньо широко використовувати мультимедійні технології, які є сукупністю різних засобів навчання: текстів, графічних зображень, музики, відео і мультиплікації в

інтерактивному режимі, тим самим розширюючи можливості вдосконалення навчально-виховного процесу. Вони розширюють можливості навчального середовища як різноманітними програмними засобами, так і методами розвитку креативності студентів.

Необхідно зазначити, що не дивлячись на труднощі, які виникають у результаті не достатнього вивчення, засвоєння та використання, а отже і викладання ІКТ, є університети, які прагнуть до вдосконалення знань, навичок та вмінь інформаційно-комунікаційних технологій.

Національний технічний університет України в Києві однією з перших проблем вбачає необхідність підвищення компетентності керівників, а відповідно і викладачів у галузі ІКТ. Проблему вирішують одночасно на двох рівнях. По-перше, забезпечити загальну комп'ютерну грамотність керівників та викладачів. По-друге, навчити найбільш «комп'ютерно-досвідчених» осіб використовувати ІКТ безпосередньо в освітньому руслі. Для навчання більш досвідчених користувачів комп'ютерних технологій була розроблена спеціалізована навчальна програма: «Розроблення дистанційних курсів з використанням e-learning платформи Moodle» (Додаток К).

Університет «КРОК» відзначає важливість та відповідальність управління навчальним закладом. Підкресле, що випускники навчаючись за їх програмою будуть досконало володіти новими технологічними підходами до освітньої діяльності. Впровадження інноваційних проектів, ведення новаторських процесів, володіння програмно-цільовими і орієнтованими на особистісний розвиток підходами до управління – це навички та вміння, які студент має придбати, навчаючись за програмою університету.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця гарантує здатність до застосування інформаційно-комунікаційних технологій в управлінській та педагогічній практиці за допомоги проведення тренінгового навчання, сучасних активних, інтерактивних, інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

проводить заходи, що спрямовані на забезпечення інформатизації освіти і передбачають розвиток системи інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері управління навчальними закладами; інформаційно-технологічного забезпечення моніторингу освіти; забезпечення навчальними комп'ютерними комплексами навчальних закладів та постійне оновлення існуючого парку комп'ютерної техніки, забезпечення навчальним закладам доступу до глобальних інформаційних ресурсів з використанням високошвидкісних каналів; підготовка викладацького та адміністративного складу для найбільш широкого використання ІКТ. Кожен учасник навчання на основі ІКТ, включаючи адміністрацію навчальних закладів, повинен володіти необхідною інформаційною грамотністю і розумінням використовуваних технологій. У деяких країнах для цього необхідно навіть мати відповідний сертифікат. Наприклад, така вимога існує у Великобританії. Введення сертифікатів для учасників процесу навчання дозволяє спростити впровадження ІКТ і підвищити адекватність оцінок ефективності технологій.

Розбудова національної системи освіти на основі компетентнісного підходу є одним з пріоритетних напрямів державної політики. У Національній доктрині розвитку освіти в Україні зазначено, що модернізація управління освітою передбачає підвищення компетентності управлінців усіх рівнів.

Сучасні вимоги, що поставлені суспільством, державою, потребують переосмислення професійної компетентності керівників навчальних закладів. Знання, вміння та навички, які потрібні для здійснення професійної діяльності, безперечно, є важливими. Проте нині актуальним є поняття компетентності керівника, оскільки саме компетентність, на думку багатьох міжнародних експертів, є тим індикаторами, що дозволяє визначити професійність та готовність до здійснення результативної діяльності.

Якість вищої освіти залежить від багатьох чинників, серед яких і якість організації роботи та управління навчальним закладом та його структурних підрозділів. Тому керівники факультетів та інститутів вищих навчальних закладів повинні мати високий рівень розвитку управлінської компетентності.

У сучасній науковій педагогічній літературі немає єдності щодо змісту поняття компетентності керівника вищого навчального закладу. Тому визначення системи компетенцій директорів інститутів (деканів факультетів) ВНЗ є актуальною проблемою.

Необхідність розвитку у керівника професійних управлінських компетенцій обумовлена новими організаційними форми побудови освітніх установ, переходом ВНЗ до автономії; новими економічними аспектами діяльності освітньої установи; застосуванням законів і закономірностей менеджменту в управлінській діяльності освітньої установи; формуванням інформаційного середовища освітньої установи; встановленням взаємодії з іншими суб'єктами освіти, партнерами ВНЗ (соціальне партнерство). З іншого боку, якість вищої освіти залежить від багатьох чинників, серед яких і якість організації роботи та управління навчальним закладом та його структурних підрозділів. Тому керівники факультетів та інститутів вищих навчальних закладів повинні мати високий рівень розвитку управлінської компетентності.

У сучасній науковій педагогічній літературі немає єдності щодо змісту поняття компетентності керівника вищого навчального закладу. Тому визначення системи компетенцій деканів факультетів (директорів інститутів) ВНЗ є актуальною проблемою.

Спираючись на роботи науковців можна зазначити, що управлінська компетентність керівника загальноосвітнього навчального закладу виступає як сукупність знань та вмінь необхідних для виконання посадових функцій, які відображають головні напрями змісту роботи педагогічного колективу та відповідні їм види і форми управлінської діяльності згідно з повноваженнями керівника. Втім, необхідно зазначити, що сучасний керівник для забезпечення результативності управління навчальним закладом у процесі професійної діяльності стикається з такими проблемами, як зростання обсягу та зміна змісту управлінської діяльності, зокрема збільшення кількості модернізованих функцій та видів діяльності; зростання вимог до управлінської кваліфікації та недосконалість нормативно-правової бази щодо її діагностування.

На підставі аналізу типів поведінки М. Вієвська та Л. Красовська виокремлюють такі управлінські компетенції: з розробки та формування стратегії; з прийняття та реалізації управлінських рішень; з управління інноваційними процесами; з управління груповою динамікою; з упорядкування міжособистісних комунікацій та управління організаційними комунікаціями.

Дослідники Л. Даниленко, Л. Карамушка у структурі професійної компетентності керівника навчальних закладів виділяють такі компоненти: знання, необхідні для педагогічної спеціальності або посади; уміння і навички, необхідні для успішного виконання функціонально-посадових обов'язків; професійні, ділові та особистісно значущі якості, що сприяють всебічній реалізації власних сил, здібностей і можливостей у процесі виконання функціонально-посадових обов'язків; загальну культуру, необхідну для формування гуманістичного світогляду, визначення духовно-ціннісних орієнтирів, моральних і етичних принципів особистості; мотивацію професійної діяльності [20].

І. Чечель зазначає, що керівник освітнього закладу повинен: бути здатним управляти собою; мати розумні особистісні цінності; чіткі особисті цілі; потребу в особистому зростанні; знати сучасні підходи щодо управління; володіти навичками управління; навичками розв'язання проблем; здатністю впливати на оточуючих; бути здатним управляти; уміння навчати й розвивати підлеглих; здатність формувати і розвивати ефективні робочі групи [27].

Управлінська компетентність керівника інноваційного освітнього закладу на думку О. Белової являє собою субкомпетентність, яка гармонійно інтегрує в собі професійну і соціально-особистісну складові. Дослідниця до складу професійної компетентності керівника інноваційного навчального закладу включає такі компоненти [1]:

- інноваційну компетентність (володіння інтелектуальним, системно-креативним, критичним мисленням, ініціативністю, здатністю до генерування ідей, схильністю до розумного ризику, здатністю і готовністю керувати змінами і мотивувати колектив на впровадження інновацій та реалізацію інноваційних

проектів);

- функціональну компетентність (реалізація основних функцій менеджменту в освіті: прогнозування і планування, організація та координація, мотивація персоналу, аналіз, контроль та облік; здатність і готовність вирішувати проблеми і вирішувати конфліктні ситуації, спираючись на наукові пізнання в галузі менеджменту в освіті, психології та етики ділового спілкування);

- дослідницьку компетентність (володіння знаннями про нові досягнення в менеджменті, педагогічній та психологічній науці, науково-дослідними вміннями, здатністю і готовністю надавати науково-методичну підтримку педагогам, які залучені в експериментальну й дослідницьку діяльність);

- інформаційну компетентність (вміння здобувати, диференціювати і трансформувати необхідну інформацію, здатність і готовність управління інформаційними потоками, використовувати в повсякденній управлінській діяльності сучасні інформаційно-комунікаційні технології);

- правову компетентність (володіння знаннями сучасної законодавчої нормативної бази сфери освіти, здатність і готовність розробляти і ефективно застосовувати локально-нормативну базу установи для розвитку інноваційної діяльності);

- економічну компетентність (володіння знаннями економіки сфери освіти та інноваційної діяльності, здатність і готовність розробляти і впроваджувати бізнес-плани та інноваційні проекти).

- соціально-особистісну компетентність керівника інноваційного освітнього закладу, яка включає складові, пов'язані з психофізіологічними особливостями особистості керівника та його проявами в процесі взаємодії з іншими індивідами сучасного соціуму:

- лідерські якості (володіння харизматичними якостями, здатність і готовність до лідерства);

- волю і наполегливість (здатність і готовність до прояву сили волі, наполегливості в процесі розробки і реалізації управлінських рішень і

досягненні поставлених цілей);

- особистісну компетентність (здатність і готовність до прояву широти кругозору, високої концентрації і швидкості переключення уваги, працездатності, витривалості, швидкості виконання роботи та ініціативності, володіння хорошим об'ємом пам'яті, міцністю і швидкістю запам'ятовування і відтворення, словесної, асоціативної можливостями, вербальними чинниками);

- стійкість до стресів (володіння гнучкістю, врівноваженістю, рухливістю, динамічністю психічних процесів, витримкою, самовладанням);

- людинознавчу компетентність (володіння сучасними знаннями психології людини, здатність і готовність керувати людьми на основі виявлення і розвитку особистісних здібностей, достоїнств і недоліків підлеглих, створення оптимальних умов для творчої діяльності в колективі);

- соціально-комунікативну компетентність (вміння встановлювати і розвивати партнерські відносини з громадськими організаціями, соціальними інститутами, здатність і готовність взаємодіяти в колективі, вибудовувати зовнішні і внутрішні відносини на гуманно-особистісної основі, здатність до співпраці, міжкультурної комунікації, толерантність і емпатія).

О. Белова у структурі управлінської компетентності виділяє чотири компоненти: когнітивний, організаційний, комунікативний та рефлексивний.

Для кожного з компонентів визначено склад функцій, опанування способів виконання яких дозволить сформувати операційний комплекс педагогічної та управлінської діяльності, тобто, відповідні уміння, способи діяльності керівника навчального закладу, які при достатньому досвіді роботи повинні перетворитися у навички, а також в професійно значущі якості особистості, які сприятимуть ефективному розв'язанню управлінських проблем [2].

На думку В. Кривоносової до складу професійної компетентності керівника вищого навчального закладу входять такі компоненти [18]:

- управлінська компетентність: наявність професійних знань та практичного досвіду в сфері управління вищими навчальним закладом, організації колективної навчально-виховної, методичної, наукової та суспільної

діяльності.

- економічна компетентність: наявність економічних знань, вмінь користуватися економічними методами керівництва, досвід заробляння коштів та комерційної діяльності в умовах вищого навчального закладу.

- наукова компетентність: наявність у керівника вищого навчального закладу знань у відповідних сферах науки, здатність до організації наукових досліджень, досвід самостійної науково-дослідницької праці.

- педагогічна компетентність: наявність педагогічних знань та вмінь, досвід педагогічної діяльності в вищому навчальному закладі.

- правова компетентність: знання господарського, трудового та інших видів законів, нормативно-правових основ функціонування та розвитку системи освіти, досвід та вміння використовувати ці знання в умовах вищого навчального закладу.

Отже, управлінська компетентність керівника освітньої установи – це готовність і здатність керівника освітньої установи виділяти, точно формулювати, цілісно й глибоко аналізувати проблеми навчального закладу і знаходити з більшого числа альтернативних підходів до їх вирішення найбільш доцільний і ефективний щодо конкретної ситуації установи професійної освіти [18].

Ми вважаємо, що у системі професійних компетенцій керівника вищого навчального закладу управлінська компетенція є визначальною, оскільки основною сферою діяльності декана факультету (директора інституту), незалежно від фахової спрямованості підготовки спеціалістів, є управлінська.

Г. Чередніченко та Н. Тверезовська до структури управлінської компетентності включають такі компоненти [26]: мотиваційний – сукупність ціннісних орієнтацій, мотивів, адекватних цілям і завданням управління, сформованість важливих для управління особистісних якостей; когнітивний – сукупність знань, умінь і навичок, необхідних для практичного розв'язання завдань управління ВНЗ; рефлексивний – аналіз, самоаналіз, осмислення, оцінка й рефлексія власної діяльності, поведінки, вчинків, спілкування,

стосунків з оточенням, їх корекція, здатність до самоуправління (самоменеджменту).

Отже, професіоналізм управлінської діяльності керівника навчального закладу – це сукупність компетенцій, які формуються й дають суб'єкту (керівнику) змогу професійно виконувати управлінську діяльність у сучасних соціальноекономічних умовах з урахуванням особливостей об'єкта управління, пов'язаних із вирішенням педагогічних завдань.

До структури професійної компетентності керівника навчального закладу більшість сучасних науковців відносять такі компоненти:

1) когнітивний компонент: законодавчо-нормативні знання; загальнотеоретичні знання (менеджмент, психологія, педагогіка, фінанси, економіка, соціологія, право, філософія); методологічні знання (дидактика, методика виховання, методика навчання дорослих, методика викладання окремих предметів, технології і методика аналізу та контролю, технологія планування діяльності, знання методів управління організацією, закономірностей розвитку колективу, методика наукових досліджень);

2) операційний компонент: діагностичні вміння (аналіз, діагностика, моніторинг); прогностичні вміння (прогнозування, визначення стратегічних цілей, управління маркетингом); організаційні вміння (організація інструктивно-регулятивної діяльності, управління інноваційною діяльністю, організація взаємодії з зовнішнім середовищем, батьками, громадськістю, організація державно-громадського управління, самоврядування, координація й узгодження діяльності структурних підрозділів, посадових осіб); оціночні вміння (організація внутрішньо-шкільного контролю, оцінювання результатів діяльності навчального закладу, роботи педагогічного колективу, діяльності окремих структурних підрозділів); інформаційна компетентність;

3) особистісний компонент: самоактуалізація (знання особистих властивостей, адекватність самооцінки); здатність до впливу на інших; сформованість особистої Я-концепції на засадах загальнолюдських цінностей, моральність, громадянська позиція; критичність мислення, здатність до аналізу,

синтезу, узагальнення; мотивація досягнення успіху, соціально спрямована орієнтація особистості; сформованість досвіду емоційно-ціннісних відносин, особистісних ставлень і орієнтацій; комунікативна культура, здатність до аргументованого дискутування, сформованість комунікативних навичок (установлення контакту, комунікативна ініціатива, культура мовлення); креативність, здатність до творчої діяльності, інноваційної діяльності, науково-дослідницької роботи.

Крім того, до структури професійної компетентності керівника загальноосвітнього навчального закладу входять такі складові: 1) управлінська (наявність професійних знань та практичного досвіду у сфері управління, організації колективної навчально-виховної, методичної, наукової та громадської діяльності); 2) економічна (наявність економічних знань, умінь користуватися економічними методами керівництва, досвід заробляння коштів та комерційної діяльності в умовах навчального закладу); 3) наукова (наявність у керівника навчального закладу знань у відповідних сферах науки, здатність до організації наукових досліджень, досвід самостійної науково-дослідницької праці); 4) педагогічна (наявність педагогічних знань та вмінь, досвід педагогічної діяльності в навчальному закладі); 5) правова (знання господарського, трудового та іншого законодавства, нормативно-правових основ функціонування та розвитку системи освіти, досвід та вміння використовувати ці знання в умовах навчального закладу).

Отже, управлінська компетентність керівників загальноосвітніх навчальних закладів розглядається як складова професійної компетентності і є основним фактором професійної діяльності керівників. Але в наукових джерелах управлінська компетентність керівника розглядається тільки з позицій директора загальноосвітнього навчального закладу. Поза увагою залишається професійна компетентність директора інституту (декана факультету) ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Відтак постає проблема визначення змісту та структури професійної управлінської компетентності директора інституту (декана факультету) ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Узагальнюючи зазначене вище, має сенс зауважити, що компетентність виступає мірою та головним критерієм відповідності фахівця вимогам професійної діяльності.

Кожна професія вимагає від фахівця своєрідної системи професійно важливих якостей. Професійно значущі якості – це індивідуальні ознаки особистості, які виступають факторами формування певної професійної компетенції. Вони належать до психологічної структури особистості, наряду із спрямованістю (потреби, мотиви, інтереси, нахили, переконання тощо), можливостями (здібності, здатності, таланти тощо), і належать до такої компоненти цієї структури як характер.

Досліджуючи сутнісні характеристики професіонала системи «людина-людина» І. Зимня [15] виділяє три аспекти.

Перший аспект спрямований на схильність або придатність здійснювати таку діяльність. Здатність виявляється біологічними, анатомо-фізіологічними та психічними особливостями людини. Придатність передбачає відсутність протипоказань до цієї діяльності та норму інтелектуального розвитку, позитивний емоційний тон, нормальний рівень розвитку комунікативно-пізнавальної активності.

Другий передбачає готовність до здійснення діяльності та відрефлексовану спрямованість на професію типу «людина-людина», світоглядну зрілість, широку та системну професійно-предметну компетентність, а також комунікативну та дидактичну потребу.

Третій передбачає легке включення у взаємодію з іншими людьми, у педагогічне, управлінське спілкування. Це передбачає адекватність встановлення контакту зі співрозмовником та уміння відстежувати його реакцію на розмову.

Отже, сутнісними характеристиками професійної компетентності є схильність та придатність здійснювати діяльність, професійно-предметну обізнаність у ній, спроможність комунікативного спілкування. Так, Є. Климов зазначав [16], що професійно значущі якості не рядоположні, а утворюють

систему, в якій важливими є такі складові: громадянські якості – ідейні, моральний образ людини як члена колективу, суспільства; ставлення до праці, професії, інтереси і схильності до певної діяльності (добросовісність, інтерес до роботи); дієдатність – фізична й розумова дієдатність, самодисципліна, розвинений самоконтроль, ініціативність, активність, фізична витривалість, сила та ін.; спеціальні здібності – це такі особистісні якості, що важливі для певної роботи, професії чи для відносно вузького їх кола; навички, звички, знання, досвід.

Х. Столярук сформулювала перелік професійно значущих якостей для фахівця з управління персоналом, до якого входять такі якості: адаптаційна мобільність – схильність до творчих форм діяльності, ініціативність, прагнення нововведень, розширення кола своїх повноважень, діловитість; контактність – здатність слухати, розуміти і переконувати людей, здатність приваблювати людей, бачити себе зі сторони; стійкість до стресів – інтелектуальна й емоційна захищеність у проблемних ситуаціях, самовладання, володіння навичками саморегуляції стану; домінантність – владність, честолюбство, прагнення до особистої незалежності, лідерство, уміння впливати на підлеглих, упевненість у собі; моральні та вольові якості – наполегливість, почуття відповідальності та обов'язку, розміркована сила волі, енергійність, витримка, рішучість, упевненість у собі, віра в справу; інтелектуальні якості – глибина, критичність, гнучкість, широта розуму, оригінальність, швидкість, допитливість. Запропонований перелік професійно значущих якостей фахівця з управління персоналом може слугувати базою для формування інноваційних моделей компетенцій наряду із іншими факторами [23].

Л. Троєльнікова [24], аналізуючи сучасний стан менеджменту професійної діяльності керівних кадрів, констатує, що концептуальна модель керівника має визначатися трьома взаємопов'язаними компонентами. Перший орієнтований на ефективний розвиток професіоналізму особистості, другий – на розвиток професіоналізму діяльності, третій – професіоналізму самовдосконалення. Ми погоджуємося з авторкою, що складовими професійної компетентності

управлінця мають бути: професійні якості особистості, які включають управлінські здібності (індивідуальні якості керівника, що зумовлюють успішне виконання ним своїх професійних обов'язків), саму управлінську компетентність (уміння керівника як суб'єкта управлінського впливу, здатного по-новому структурувати наукові і практичні знання з управління) та управлінську спрямованість (інтерес до професії керівника, схильність займатися нею, усвідомлення своїх здібностей, характеру і мотивів вибору цієї професійної діяльності); професійну діяльність, що передбачає володіння сучасними методами наукового управління і новими технологіями соціально-культурного програмування; самовдосконалення, яке забезпечує створення динамічної управлінської ситуації в роботі керівника. Останнє стосується не тільки знань, умінь, методів управління і управлінського впливу, а й власної оцінки керівником своєї діяльності [24].

Спираючись на зазначене вище, можна констатувати, що на рівень професійної діяльності (професійної компетентності) навчального закладу впливають, по-перше, його особистісні якості, по-друге, його теоретична та практична обізнаність в професії, по-третє, спроможність постійного професійного зростання, підвищення рівня професійної компетентності.

В. Зелюк у структурі професійної компетентності керівника вищого навчального закладу виділив два основні блоки: 1) базові компетентності; 2) функціонально-посадові компетентності. Кожен із них є комплексом взаємообумовлених і взаємодоповнюючих компетентностей та відповідних компетенцій. До базових автор відносить загальнокультурну, громадянську, інформаційно-комунікативну та соціально-психологічну. До функціонально-посадових – адміністративно-управлінську, нормативно-правову, дослідницьку, підприємницьку та презентаційну [14].

Основою роботи декана є, перш за все, організаційно-управлінська сфера діяльності, яка потребує від нього ефективно реалізованих у діяльності професійної компетенції (управлінської, економічної, правової, педагогічної, наукової, комунікативної, інформаційної) та сформованості таких особистісних

якостей: організаторських (лідерство, комунікабельність, уміння організувати спільну діяльність, ... репутація, авторитет), високих моральних (культура поведінки, толерантність, духовність) та ділових якостей (уміння стратегічно мислити, підприємництво (тактика діяльності), особиста організованість), політичної культури (уміння розуміти та враховувати суспільні (держави, ВНЗ, факультету) та особисті (викладачів, студентів, співробітників) інтереси), працездатність (емоційно-вольовий та фізіологічний потенціал).

С. Резник на основі емпіричних досліджень виділив базові якості в організаційно-управлінській діяльності деканів: професійна компетентність, організаторські якості; моральні та ділові якості; політична культура, працездатність. За результатами дослідження С. Резника професійна компетентність для сучасних деканів факультетів є найбільш важливим блоком якостей і має найбільшу вагу у загальній моделі якостей (22 %). На другому місці – організаторські якості (20%), на третьому – моральні якості – 17%, на четвертому – ділові (16%), на п'ятому місці – політична культура (15%), на шостому – працездатність (10%) [21]. З моделі видно, що 70% компетентнісних якостей стосуються знань і досвіду управлінської, економічної діяльності та діяльності у галузі права. Це означає, що декан повинен бути, перш за все, менеджером у галузі освіти.

Г. Єльнікова визначає, що сутність управління в освіті можна трактувати як цілеспрямований вплив суб'єктів управління на всі ланки освіти з метою гармонійного розвитку підростаючого покоління, життєдіяльність якого забезпечить збереження і подальший розвиток соціального організму та культури суспільства [13, с. 9]. Також дослідниця зазначає, й ми повністю підтримуємо, що на сьогодні в науковій літературі немає вичерпного визначення поняття «управління в освіті». Проте, основним в управлінні є цілеспрямований вплив всіх суб'єктів на об'єкт з метою досягнення результату. Ґрунтовний аналіз становлення поняття управління навчальним процесом проведено Т. Сорочан [22]. Найбільш значущими функціями управління вважаються: науково-теоретична та контрольно-оцінювальна.

Науково-теоретична реалізується за допомогою формування в педагогічного колективу методологічної, нормативно-законодавчої, загальнотеоретичної обізнаності.

Друга функція забезпечує регулювання та оцінювання педагогічної діяльності в процесі управління. Для забезпечення цього директор інституту (декан факультету) ВНЗ III-IV рівнів акредитації повинен створити умови для безперервної освіти викладачів, їх стимулювання до самовдосконалення та розвитку професійної компетентності. Тобто основним напрямом діяльності директора інституту (декана факультету) ВНЗ є створення висококваліфікованого професорсько-викладацького колективу навчального закладу для забезпечення якісної професійної підготовки майбутніх спеціалістів.

У цьому зв'язку ми виділяємо необхідні для директора інституту (декана факультету) ВНЗ знання й уміння з позицій компетентнісного підходу:

– теоретичні знання: основних урядових документів та нормативних актів щодо організації навчального процесу у ВНЗ; загальної теорії управління; основ теорії управління навчальним процесом; можливостей комп'ютерної техніки щодо збирання, зберігання й використання інформації з організації навчально-виховного процесу.

– організаційно-технологічні знання: для планування власної діяльності; для планування освітньої діяльності інституту (факультету); для планування роботи з кадрами.

– уміння й навички: використання комп'ютерної техніки та інформаційних технологій у своїй управлінській діяльності.

– організаційно-регулятивні та контрольні-коригувальні вміння: забезпечення власної безперервної освіти та освіти професорсько-викладацького складу та студентів інституту (факультету); здійснення поточного контролю за закріпленими напрямками діяльності інституту (факультету); встановлення комунікативних зв'язків; забезпечення результативності здійснення координаційної та регулятивної діяльності в

закріплених напрямках роботи інституту (факультету).

У процесі визначення поняття та структури професійної компетентності директора інституту (декана факультету) ВНЗ III-IV рівнів акредитації будемо виходити з таких положень:

1. Компетенція – це сукупність взаємозв'язаних якостей особи (знань, умінь, способів діяльності, досвіду), заданих стосовно певного кола предметів і процесів та необхідних для якісної продуктивної діяльності відносно них. Компетенція – це відчужена, наперед задана соціальна і професійна вимога до підготовки спеціаліста, необхідна для його ефективної професійної діяльності (А.В. Хуторський). Так, у професійній діяльності компетенція суб'єкта визначається посадовими обов'язками й посадовою інструкцією, а в системі освіти – цілями навчальної діяльності суб'єкта освіти і навчальним планом.

2. Компетентність – це інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід і особистісні якості, які обумовлюють прагнення, готовність і здатність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях, усвідомлюючи при цьому значущість предмету і результату діяльності. Поняття “компетентний” стосується особи, яка володіє компетенцією, і є оцінною категорією щодо ефективного виконання своїх повноважень або функцій. Компетентність виступає в українській і російській мовах як якість, яка дозволяє їй (або навіть дає право) вирішувати певні завдання, виносити рішення, судження у певній галузі. Основою цієї якості є знання, обізнаність, досвід соціально-професійної діяльності людини. Компетентність виявляється в успішно реалізованій у діяльності означеної компетенції [4, 6, 8, 10].

3. Професійна компетентність – це інтегративне утворення особистості, що поєднує в собі сукупність знань, умінь, навичок, досвіду і особистісних якостей, які обумовлюють готовність і здатність особистості діяти у складній ситуації та вирішувати професійні завдання з високим ступенем невизначеності; здатність до досягнення більш якісного результату праці, ставлення до професії як до цінності [5].

4. Управлінська компетентність є складовою професійної компетентності. Враховуючи наявний доробок сучасних авторів у визначенні поняття професійної компетентності, а також складність і поліфункціональність професійної управлінської діяльності, особливості й специфіку її організації, слід підкреслити, що структура та зміст професійної компетентності керівника освітнього закладу включає не тільки рівень професійних знань, а й систему професійних якостей. Вони є важливою основою особистісно-професійного зростання керівників та їх професійного успіху.

5. Під управлінською компетентністю директора інституту (декана факультету) ВНЗ будемо розуміти його готовність і здатність цілісно і глибоко аналізувати, виявляти та формулювати проблеми факультету й знаходити найбільш доцільні й ефективні стосовно даної ситуації підходи щодо їх розв'язання.

При формуванні складу і змісту компетенцій слід мати на увазі, що кожна компетенція має когнітивну (знання і розуміння), діяльнісну (практичне і оперативне застосування знань) і мотиваційно-ціннісну (цінності як органічна частина способу сприйняття і життя з іншими людьми в соціальному контексті) складові. Компетенції повинні бути поділені на окремі групи, за певною ознакою класифікації. За основу розробки моделі системи компетенцій директора інституту (декана факультету) ВНЗ ми вибрали бінарну класифікацію компетенцій [5]:

- першу групу складають компетенції, які є загальними для всіх спеціалістів різних профілів (загальні або ключові компетенції);
- другу групу складають професійні компетенції, які є базовими для всіх спеціальностей ВНЗ та компетенції, що обумовлені предметною областю діяльності.

Загальні (ключові) компетенції є ядром моделі випускника будь-якого ВНЗ, оскільки вони виявляються не лише у розв'язанні професійних завдань, але й завдань поза межами своєї професії. Ключові компетенції мають двоїсту природу. З одного боку, вони не є професійно обумовленими, цими

компетенціями повинні володіти сучасні спеціалісти незалежно від сфери їх діяльності. З іншого – ключові компетенції є професійно значущі, оскільки вони складають основу, базу для професійних компетенцій, дозволяють їм більш повноцінно реалізовуватися.

Виділення професійних компетенцій будемо здійснювати виходячи з кола повноважень, функцій, обов'язків директора інституту (декана факультету) ВНЗ. Серед загальних компетенцій виділимо такі три групи: загальнонаукові, загальнокультурні та соціально-особистісні.

Загальнонаукові компетенції виявляються в умінні аналізувати, синтезувати, порівнювати і співставляти, систематизувати, узагальнювати, генерувати ідеї, набувати нові знання. Ці компетенції характеризують рівень інтелектуального розвитку особистості. Інтелект відіграє вирішальну роль практично у всіх видах діяльності фахівця.

Загальнокультурні компетенції означають загальну освіченість особи, культуру її стосунків, здатність вести здоровий спосіб життя, здатність до саморозвитку і самовдосконалення, здатність використовувати інформацію з різних джерел тощо. Загальнокультурна компетенція включає різноманітні культурні сфери, в яких проходить життєдіяльність людини, а також цінності і традиції національної культури і прояви ціннісних орієнтацій і якостей особистості.

Соціально-особистісні компетенції означають систему знань про соціальну дійсність і про себе, а також систему складних соціальних умінь і навичок взаємодії, сценаріїв поведінки в типових соціальних ситуаціях, які дозволяють швидко і адекватно адаптуватися і зі знаннями справи приймати рішення за різних обставин. До цієї групи компетенцій віднесемо компетенції особистісні (комунікабельності, відповідальності, цілеспрямованості, ініціативності, здатність до саморозвитку і самовдосконалення) та міжособистісні (толерантності, громадянськості, гуманності, соціальної взаємодії, соціальної відповідальності, високої виконавської здатності, організованості, тощо). Соціально-особистісна складова загальної компетентності фахівця забезпечує

життєдіяльність людини в усіх сферах життя і адекватність її взаємодії з іншими людьми, групою, колективом.

Професійні компетенції співвідносяться з вимогами до професійної підготовленості спеціаліста, визначають його здатність ефективно діяти у відповідності з вимогами справи, методично організовано і самостійно розв'язувати задачі і проблеми, а також оцінювати результати своєї діяльності. Професійні компетенції поділяють на загально-професійні у відповідності з видами діяльності і професійно-посадові компетенції.

Загально-професійні компетенції окреслюють коло здатностей особистості до теоретичного, методологічного використання теоретичних основ їх професійної діяльності.

Професійно-посадові – відбивають професійний профіль фахівця, ідентифікують його професійну діяльність на конкретній посаді. Загально-професійні компетенції: методологічна, навчально-методична, дослідницька, психолого-педагогічна.

Професійно-посадові компетенції: нормативно-правова, управлінська, адміністративно-організаційна, підприємницька, прогностична, контрольна, презентаційна, безпеки життєдіяльності.

Ієрархічна структура компетенцій директора інституту (декана факультету) ВНЗ III-IV рівнів акредитації наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 2.1 Ієрархічна структура компетенцій декана факультету ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Загальні (ключові) компетенції	Загальнонаукові	<p>Сприймати та аналізувати світоглядні соціально й особисто значущі аспекти філософських проблем, пов'язаних зі своєю сферою професійної діяльності;</p> <p>Розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та уміти використовувати їх у професійній і соціальній діяльності.</p> <p>Здатність використовувати математичні методи в професійній діяльності.</p> <p>Здатність здійснювати операції аналізу, синтезу, порівняння, систематизації, узагальнення генерувати ідеї, набувати нові знання</p>
	Загальнокультурні	<p>Сповідувати цінності і традиції національної культури.</p> <p>Бути здатним аналізувати й оцінювати досягнення національної та світової науки й культури, орієнтуватися в культурному та духовному контекстах сучасного українського суспільства.</p> <p>Ставлення без упередженості та національних стереотипів, але свідомої культурної спадщини на засадах демократії і суспільної згуртованості.</p>
	Соціально-особистісні	<p><i>Особистісні</i> (комунікабельності, відповідальності, цілеспрямованості, здатність до саморозвитку і самовдосконалення.</p> <p><i>Міжособистісні</i> (ініціативності, толерантності, громадянськості, гуманності, соціальної взаємодії, соціальної відповідальності)</p>

Згідно робіт [4-11] внутрішня структура професійної компетентності директора інституту (декана факультету) ВНЗ III-IV рівнів акредитації, на наш погляд, містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти. Виділені компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою.

Охарактеризуємо зміст кожного з виділених компонентів.

Мотиваційний компонент відбиває ставлення особи до професійної діяльності, виражене в цільових установках. До складу мотиваційного компонента входить потреба у професійній діяльності; прагнення до творчої наукової та навчально-методичної діяльності; інтерес до

управлінської діяльності; пізнавальні, професійні і творчі мотиви, які впливають на цілепокладання в процесі професійної діяльності. Потреба визначає мотив (мотиви) як предмет, який відповідає даній потребі, тобто виступає як засіб її задоволення, організує і певним чином спрямовує поведінку. Мотив визначає ціль або деяку множину цілей, на яку в даний момент спрямована поведінка. Кожна з потреб (матеріальна, соціальна, духовна) може бути реалізована в багатьох мотивах (задоволена за допомогою різних предметів), а кожний мотив (пізнавальний, професійний, творчий) може бути задоволений різною сукупністю взаємозв'язаних послідовно досягнутих цілей (індивідуальна спрямованість, навчальна успішність, особистісний розвиток, усвідомлення соціальної престижності, самостійність, прагнення до саморозвитку). В свою чергу поведінка, спрямована на задоволення потреби, розділяється на окремі види діяльностей, що відповідають окремим мотивам, а кожний вид діяльності – на низку дій, відповідних специфічним цілям. Мотиваційна функція поділяється на цілепокладання і смислоутворення.

Функція цілепокладання пов'язана із спонукальним змістом свідомості, який сприймається як безпосередньо очікуваний результат його діяльності. Ціль основним об'єктом уваги, займає короткострокову і оперативну пам'ять і з нею пов'язані мислительний процес і більша частина емоційних переживань, що розгортаються у даний момент часу. Функція смислоутворення пов'язана з довгостроковою пам'яттю людини, і емоційні переживання не мають суттєвого впливу на мислительний процес. В рамках даного дослідження основна увага приділена духовним потребам мотиваційної сфери учня таким як, пізнавальна, творча і професійна мотивація.

Пізнавальна мотивація (спрямованість) особистості тісно пов'язана з індивідуальною спрямованістю пізнавальної діяльності і потребою досягнень у цій сфері. Творча спрямованість реалізується у прагненні до самостійності і саморозвитку (самовдосконаленню), професійна – в особистісному розвитку і встановленні (визначенні) соціального статусу. Таким чином, в мотиваційній сфері особистості явно виділяються частинні цілі, обумовлені названими вище

мотивами: самостійність, визнання оточуючих, соціальна значущість професійної діяльності, особистісний розвиток та ін. Ці частинні цілі мають єдину спрямованість – теоретичну і практичну діяльність. Реалізація названих цілей в процесі навчання та самонавчання активізує розвиток інших складових професійної компетентності особистості. Таким чином, основу мотиваційного компонента складає мотивація досягнень, показники управлінського самовизначення та професійної спрямованості.

Когнітивний компонент включає знання теоретичного (декларативного) і технологічного (процедурного) характеру: сукупність знань, необхідних директора інституту (декана факультету) ВНЗ для здійснення управлінських дій; знання, які складають нормативно-правову основу діяльності директора інституту (декана факультету) ВНЗ; теоретичні знання фахової наукової дисципліни; знання інформаційних технологій, їх можливостей для розв'язання задач з інших галузей знань; креативність, гнучкість, критичність, системність, мобільність, оперативність мислення в ситуаціях наукового пошуку та управлінській діяльності.

Когнітивний компонент забезпечує інформаційну обізнаність керівника про зміст управлінської діяльності, особливості і умови здійснення управлінських функцій, відображає зміст і спрямованість його мислительної діяльності (більшою мірою базується на інтелектуальних особливостях особистості). У структурі когнітивного компонента об'єктивно повинні бути представлені командно-адміністративні, організаційно-методичні, соціально-психологічні, психолого-педагогічні групи знань; не менш важливі системність, аналітичність, гнучкість мислення, що дозволяють відмовлятися від звичних стереотипів поведінки при зміні склалася. Когнітивний компонент відбиває процеси опрацювання даних на основі мислительних операцій аналізу, формалізації, порівняння, узагальнення, синтезу з наявними базами знань, розробки варіантів використання інформації і прогнозування наслідків реалізації розв'язку проблемної ситуації, генерування і прогнозування використання нової інформації і взаємодії її з наявними базами знань,

організації зберігання її в пам'яті.

Діяльнісний компонент включає досвід пізнавальної діяльності, зафіксований у формі його результатів – знань у фаховій науковій галузі; досвід здійснення відомих способів діяльності у формі умінь діяти за зразком; досвід творчої діяльності у формі умінь приймати ефективні рішення в проблемних ситуаціях; досвід здійснення емоційно-ціннісних ставлень у формі особистісних орієнтацій; уміння працювати з апаратним та програмним забезпеченням на рівні кваліфікованого користувача; уміння спілкуватися з використанням інформаційних засобів і технологій; уміння орієнтуватися в інформаційному середовищі. Діяльнісний компонент ґрунтується на загальних прийомах і способах інтелектуальної діяльності (аналізу, синтезу, порівнянні, абстрагуванні, узагальненні, конкретизації), загальних і специфічних (опосередкованих комп'ютером) уміннях роботи з даними, які у своїй сукупності складають інформаційні уміння. Діяльнісний компонент являє собою взаємопов'язаний комплекс управлінських умінь і навичок, що забезпечують якісну реалізацію управлінських функцій.

Ціннісно-рефлексивний компонент включає сукупність особисто значущих і цінних прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, ставлень до продукту і предмету діяльності у професійній сфері і сфері стосунків; розуміння професійної компетентності як однієї з провідних професійних і соціальних цінностей; адекватну самооцінку власних можливостей у професійній діяльності, упевненість у виборі та реалізації способів діяльності; наявність власної позиції щодо прийнятих рішень у професійній діяльності; прагнення до самоактуалізації, саморозвитку, постійної роботи над собою у професійній сфері; прагнення до професійного самовдосконалення; здатність адекватно орієнтуватися в інноваціях; здатність брати на себе відповідальність за прийняті рішення професійної діяльності; здатність до рефлексії у професійній діяльності; самоаналіз і самооцінка професійної діяльності; здатність адекватно оцінювати власні досягнення у професійній сфері, свій рівень професійної компетентності; уміння визначати переваги і недоліки своєї власної

компетентності у професійній сфері; уміння визначати резерви свого подальшого професійного зростання; уміння регулювати свою професійну діяльність і ставлення до неї. Рефлексія характеризує осмислення, самоаналіз і самооцінку особою власної діяльності і її результатів, уточнення шляхів її організації, визначення на основі свого власного досвіду оптимальних методів і прийомів роботи. Рефлексією регулюються усі компоненти професійної компетентності. Завдяки рефлексії людиною відстежуються цілі, процес і результат своєї діяльності щодо набуття компетенцій у професійній сфері, а також усвідомлення тих внутрішніх змін, які в ній відбуваються, усвідомлення себе як особистості, що змінюється. Рефлексія дозволяє виявити і подолати протиріччя, що виникають в житті людини між знаннями і поведінкою, бажаним, можливим і дійсним. Завдяки рефлексивному механізму людина переходить на нові рівні свого розвитку.

Емоційно-вольовий компонент включає здатність розуміти власний емоційний стан у різноманітних професійних ситуаціях; здатність достойно переживати відсутність результату, невдачі в роботі; цілеспрямованість дій у професійному середовищі; терпіння і володіння собою в ситуаціях невизначеності; наполегливість в досягненні поставленої мети у професійній сфері; наполегливість у досягненні цілей самоактуалізації та саморозвитку; прояв вольових зусиль у розв'язанні навчальних і професійних проблем; прояв ініціативності, сміливості, принциповості в розробці і здійсненні навчальних і професійних проектів. Потреби, інтереси виражають компетентність у плані змісту, а вольові процеси з боку форми. Потреби і інтереси відіграють ведучу роль, але якщо вони не набули достатнього розвитку, то особа повинна проявити волю. Компетентність не здійсниться без сформованих вольових рис. Емоційно-вольовий компонент характеризується прагненням до подолання особою труднощів і наявністю емоційного настрою, пов'язаного з успішністю діяльності, оскільки радість власної інтелектуальної праці, яка пройшла через ряд успішно переборених труднощів, створює бадьорий настрій, почуття потреби і навіть жадоби до діяльності. Прагненням близькі такі характеристики

як потяг, бажання, хотіння. Вони є передумовами, ступенями до стану прагнення. Останнє відрізняється від попередніх усвідомленістю, опредмеченістю. Основою розвитку прагнення є морально-вольові процеси, а емоційні процеси підсилюють і збагачують і мислительні, і вольові процеси.

Таким чином, емоційно-вольовий компонент охоплює такі якості особистості, як наполегливість у подоланні труднощів, старанність, вдумливість, прагнення до самовдосконалення, самокритичність, впевненість у собі, відсутність страху помилитися, цілеспрямованість у роботі, почуття власної гідності.

Змістова сутність системи управлінських компетенцій декана факультету вищого навчального закладу III-IV рівнів акредитації наведена в таблиці 2.2.

Таким чином, склад і зміст компетенцій в структурі моделі декана факультету ВНЗ III-IV рівнів акредитації визначено нами у відповідності з положеннями компетентнісного підходу, вимогами до претендентів на посаду декана факультету (директора інституту) ВНЗ III-IV рівнів акредитації, а також на основі наукового опису аспектів праці декана факультету (директора інституту) ВНЗ і багаторічного власного досвіду роботи на посаді декана, з урахуванням особливостей і специфіки діяльності ВНЗ.

Таблиця 2.2 Матриця професійної компетентності декана факультету ВНЗ III-IV рівнів акредитації

Компетентії за видами діяльності	Структурні компоненти професійної компетентності як особистісного утворення				
	<i>Мотиваційний</i>	<i>Когнітивний</i>	<i>Діяльнісний</i>	<i>Ціннісно-рефлексивний</i>	<i>Емоційно-вольовий</i>
Загально-професійні					
Методологічна	Прагнення до опанування наукових теорій та методів наукового пізнання	Знання загальних підходів, принципів, закономірностей розвитку, навчання і виховання студентської молоді; теоретичні знання фахової наукової дисципліни, підходи і методи наукових досліджень	Здатність розробляти концепцію побудови власної наукової та навчально-методичної та виховної діяльності, розуміти її принципи та смисли; володіння методами пізнання, уміння обґрунтовувати та передавати досвід	Здатність критично оцінити сукупність особисто значущих прагнень, ідеалів, переконань, поглядів, ставлень до продукту і предмету діяльності у професійній сфері і сфері стосунків	Здатність розуміти власний емоційний стан у різноманітних професійних ситуаціях
Навчально-методична	Прагнення до пошуку найбільш раціональних методів, прийомів та форм навчання, залежно від змісту навчального матеріалу та особливостей студентської аудиторії з метою активізації навчального процесу	Володіння спеціальними знаннями за фахом навчальної дисципліни, знання методів, прийомів, організаційних форм та засобів навчання	Здатність розробляти навчально-методичне забезпечення дисципліни, застосовувати та переносити у нові ситуації спеціальні знання навчальної дисципліни, володіння різними методами та прийомами навчання та вміння застосовувати їх у педагогічній практиці	Здійснювати критичний аналіз та контроль за якістю навчальної діяльності, коригувати навчальний процес залежно від різного роду внутрішніх факторів і зовнішніх обставин	Здатність проявити терпіння і володіння собою в ситуаціях невизначеності
Дослідницька	Система мотиваційно-ціннісних та професійно-значущих мотивів дослідницької діяльності та емоційно-вольових і ціннісних ставлень до наукової діяльності, до своїх здібностей та їх розвитку	Знання як результат науково-пізнавальної діяльності людини в предметній галузі науки, знання методів та методики дослідження	Уміння виявляти проблему, формувати цілі та гіпотезу дослідження, здійснювати добір й аналіз необхідних даних для дослідження, підбирати відповідні методи проведення дослідження та обробки даних, фіксувати проміжні та остаточні результати дослідження, проводити обговорення та інтерпретацію результатів дослідження, використовувати їх на практиці	Усвідомлення й оцінювання ходу й результатів самостійної дослідницької діяльності; здатність адекватно орієнтуватися в інноваціях; адекватно планувати й реалізовувати програму наукового дослідження	Здатність прояву вольових зусиль у розв'язанні навчальних і наукових проблем; прояв ініціативності, сміливості, принциповості в розробці і здійсненні навчальних і наукових проектів

Психолого-педагогічна	Уміння пробуджувати та розвивати у студентів стійкий інтерес до вибраної спеціальності та навчальної дисципліни, що викладається	Основні знання з психології та педагогіки, які складають основу педагогічної діяльності викладача ВНЗ	Володіння методами навчання та виховання молоді; володіння педагогічною діагностикою	Уміння усвідомлювати цілі, смисл, зміст і результати власної діяльності, своїх здібностей; знання про способи професійного самовдосконалення; уміння бачити причини недоліків в своїй роботі, в собі; бажання самовдосконаливатися	Здатність визначати і враховувати емоційний стан; грамотно будувати взаємостунки з керівниками, колегами, студентами
Професійно-посадові					
Нормативно-правова	Прагнення дотримуватися знань нормативно-правової бази, що забезпечує та регулює професійну діяльність	Знання основних урядових та нормативних документів щодо організації навчального процесу у ВНЗ	Здатність застосовувати знання нормативно-правової бази, що забезпечує та регулює професійну діяльність	Ставлення до верховенства закону, поваги до людини як найбільшої цінності держави; здатність брати на себе відповідальність за прийняті рішення у професійної діяльності;	Прояв поваги і принципності у дотриманні законності положень нормативно-правової бази, що регулює професійну діяльність і соціальні відносини між людьми.
Предметна	Прагнення і готовність до набуття нових знань, умінь і навичок у галузі предмету, що викладається	Знання та досвід діяльності в межах навчальної дисципліни, що викладається	Володіння теорією та практикою навчальної дисципліни достатньою для проведення наукових досліджень та навчання студентів	Уміння визначати резерви свого подальшого професійного зростання у предметній галузі; уміння регулювати свою професійну діяльність і ставлення до неї;	Наполегливість в опануванні знань у галузі предмету, що викладається; прояв вольових зусиль у розв'язанні навчальних і професійних проблем.

Підприємницька	Прагнення до творчого пошуку та реалізації нових бізнес-ідей з метою вирішення різноманітних проблеми в повсякденному, професійному, соціальному житті.	Знання фінансово-господарської діяльності освітніх установ	Здатність організувати власну та колективну трудову й підприємницьку діяльність, розробляти бізнес-проекти економічної діяльності колективу	Здатність аналізувати й оцінювати власні професійні можливості, здібності та співвідносити їх з потребами ринку праці; уміння вибирати ефективні бізнес-ідеї, вибирати форми підприємницької діяльності, планувати та прогнозувати результати діяльності	Здатність розуміти власний емоційний стан в ситуації пошуку та реалізації бізнес-проектів; прагнення до подолання труднощів у досягненні виробничого завдання.
Презентаційна	Прагнення до морально-етичного розвитку; демонструвати етично гідну поведінку.	Знання наукової та педагогічної етики, правил та норм поведінки	Уміння публічно представляти навчальні та наукові результати факультету; формувати імідж факультету та свій власний	Уміння регулювати свою професійну діяльність і ставлення до неї	Здатність контролювати свій емоційний стан та демонструвати гідну поведінку
Безпеки життєдіяльності	Прагнення до здоров'я фізичного, соціального, психічного і духовного (власного та здоров'я оточуючих); бережне ставлення до здоров'я свого, співробітників та студентів факультету	Знання про здоровий спосіб життя, гармонійне поєднання праці та відпочинку; знання правил охорони праці та пожежної безпеки	Уміння раціонально організувати роботу працівників факультету, навчання студентів і свою працю без перевантажень; запобігання та попередження професійного стресу та вигорання	Створювати атмосферу продуктивно-пізнавального співробітництва в процесі взаємодії з працівниками та студентами	Виявляти наполегливість у процесі формування та підтримки безпечного середовища та доброзичливої атмосфери в колективі

інформаційно-аналітична	Знання методів якісного та кількісного аналізу інформації	Знання інформаційних технологій, їх можливостей для розв'язання задач з предметної галузі та навчальному процесі	Уміння працювати з різними джерелами інформації, включаючи новітні інформаційні технології та бази даних	Уміння оцінювати ефективність використання інформаційних технологій у наукових дослідженнях та навчальних цілях	Здатність до подолання остраху та прояву вольових зусиль в опануванні новітніми інформаційними технологіями та можливостями їх використання для аналізу інформації
планувальна	Прагнення до здійснення планомірної діяльності	Знання особливостей стратегічних, тактичних і оперативних планів; знання відмінностей планування і прогнозування; знання сильних і слабких сторін організації навчально-виховного процесу знання актуального стану ринку освітніх послуг у регіоні	Уміння й навички складати плани оперативного, тактичного рівнів у контексті організації навчальної, виховної і наукової роботи на факультеті; вміння проводити аналіз мікро- і макросередовища із участю в колегіальній розробці стратегічного вектору розвитку; вміння планувати пропозиції щодо оптимізації навчально-виховного процесу □	Уміння здійснювати критичний аналіз планів діяльності, уміння розподіляти обов'язки і організувати їх реалізацію	Прагнення до підвищення ефективності наукового та навчально-виховного процесу на основі планування своєї власної діяльності і діяльності колективу

Управлінська:	Прагнення та інтерес до планування, організації та контролю навчально-виховного процесу факультету і своєї власної діяльності з метою досягнення прогнозованого результату	Знання теорії та методів управління освітніми системами	Здатність застосовувати на практиці знання і уміння освітнього менеджменту для ефективного управління діяльністю факультету	Усвідомлення соціальної престижності, та важливості управління діяльністю факультету і власною діяльністю	Здатність до прояву наполегливості зусиль у процесі досягнення цілей діяльності факультету і своєї власної діяльності
адміністративно-організаційна	Прагнення до організації роботи на факультеті згідно засад наукової організації праці	Знання основ наукової організації праці; знання способів діяльності, необхідних декану факультету для здійснення адміністративної та організаційної діяльності.	Здатність організувати роботу щодо з розробки та реалізації основних освітніх програм на основі державних освітніх стандартів та створення науково-методичного та навчально-методичного забезпечення освітнього процесу; організувати і проводити навчально-методичні наради, семінари та конференції; здійснювати діяльність факультету відповідно до Статуту ВНЗ.	Критично оцінювати стан власної адміністративно-організаційної діяльності на основі свідомого постійного нарощування власного потенціалу через систематичне самовдосконалення, формування високо рівня розвитку з метою власної самореалізації.	Здатність визначати і враховувати емоційний стан; грамотно будувати взаємостосунки з керівниками, колегами, студентами.

прогностична	Прагнення до побудови та досягнення цілей у професійній діяльності.	Знання про методи за засоби наукового та педагогічного проектування; знання про методи прогнозування	Здійснювати перспективне планування, правильно ставити стратегічні, тактичні, оперативні завдання і вибирати способи і методи їх вирішення;	Усвідомлення процесу прогнозування як інструменту розробки перспектив розвитку інституту (факультету) на основі аналізу тенденцій його попередньої діяльності; здатність проектувати свій подальший професійний розвиток;	Наполегливість у досягненні поставленої мети у професійній сфері;
контрольно-оцінювальна	Знання законів та принципів контролю та оцінювання і закономірностей їх реалізації	Знання видів, функцій, методів і засобів контролю та оцінювання діяльності співробітників факультету та навчальних досягнень студентів, особливостей різних їх форм	Уміння розробляти критерії для оцінювання ефективності навчальної, методичної, наукової та виховної роботи; навички з усіх різновидів контролю та оцінювання	Здатність адекватно оцінювати досягнення у професійній сфері співробітників факультету та свої власні і навчальні досягнення студентів	Через функції та види контролю та оцінювання докладати зусилля для мотивування творчої діяльності студентів і співробітників факультету та підвищувати їх зацікавленість досягненні більш високих результатів діяльності.

комунікативно-регулятивна	Прагнення викликати та підтримувати інтерес у процесі спілкування	Знання закономірностей риторики, знання мови жестів; знання методик ефективного психологічного впливу на аудиторію за допомогою інструментів вербальної і невербальної комунікації	Уміння встановлювати педагогічно доцільні контакти, вибудовувати доброзичливі взаємини зі студентами та співробітниками; підтримувати широкі, активні, творчі контакти з питань своєї наукової та викладацької діяльності	Домінування демократичного стилю спілкування, суб'єкт-суб'єктних стосунків зі студентами та співробітниками	Здатність підтримувати доброзичливий тон спілкування, уміння докладати зусилля для запобігання конфліктів
прийняття рішень	Прагнення приймати виважені та обгрунтовані управлінські рішення	Знання методів аналізу управлінських проблем, знання джерел і методів збирання інформації щодо розробки і прийняття рішення; знання правил і методик розробки оптимальних рішень	Володіння методами вироблення стратегічних, тактичних і оперативних рішень в управління діяльністю факультету; володіння навичками колективних технік прийняття рішень	Уміння оцінювати альтернативні рішення, розуміти ступінь впливу прийнятих рішень та їх наслідків на діяльність колективу факультету	Здатність брати на себе відповідальність за наслідки прийнятих рішень

Отже, професійно управлінська компетентність керівника ВНЗ – це складне інтегративно-динамічне особистісне утворення, що складається з

ієрархічно взаємопов'язаних функціонально-особистісного і структурно-особистісного ресурсів, що виявляються у рівні розвитку основних (когнітивного та діяльнісного) і підтримуючих (мотиваційного, емоційно-вольового та ціннісно-рефлексивного) компонентів, що дозволяють керівнику впевнено реалізовувати управлінські функції адекватно ситуації.

Побудована компетентнісна модель декана факультету (директора інституту) ВНЗ III-IV рівнів акредитації не є вичерпною, залишається відкритою, але містить основоположні компетенції, якими повинен володіти декан факультету (директор інституту) ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Подальшого дослідження потребує проблема розробки критеріїв та системи оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності декана факультету (директора інституту) ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Критеріальну основу оцінки становлення та розвитку професійної управлінської компетентності, на нашу думку, складають особистісний (мотиваційний, емоційно-вольовий та ціннісно-рефлексивний) і діяльнісний (операціональні і когнітивний) критерії, індикаторами стану яких виступають такі показники:

а) при дослідженні мотиваційного компонента:

- наявність інтересу керівника до діяльності управлінського типу;
- рівень мотивації досягнень та управлінського самовизначення;

б) при дослідженні емоційно-вольового компонента:

- рівень розвитку загальної здібності до управлінської діяльності (комунікативних, організаторських, лідерських, педагогічних, евристичних якостей, якостей внутрішньої організованості);

- рівень відповідальності; рівень імпульсивності і нерішучості в управлінських рішеннях і діях;

в) при дослідженні ціннісно-рефлексивного компонента:

- рівень професійної спрямованості керівника;
- ступінь задоволеності умовами та результатами праці;

г) при дослідженні когнітивного компонента:

- когнітивна повнота образу управлінської діяльності (рівень розвитку адміністративних, правових, економічних, соціально-психологічних, психолого-педагогічних, організаційно-методичних груп знань);

- інтелектуальна гнучкість, логічність, швидкість мислення;

д) при дослідженні операціонально-діяльнісного компонента:

- рівень становлення управлінських умінь, що становлять основунормативно-функціонального профілю успішного управлінця;

- результативність вирішення конкретних організаторських завдань.

Вивчення проблеми професійної компетентності на теоретико-методологічному рівні дає підстави стверджувати, що у процесі її розвитку доцільно дотримуватися таких підходів:

- діяльнісного підходу, оскільки розвиток особи відбувається тільки в діяльності;

- компетентнісного підходу, який передбачає створення умов для опанування комплексу компетенцій; акцентуванні уваги на способах і характерові дій, укріплення взаємозв'язку між мотиваційною і ціннісно-рефлексивною сферою особистості.

- особистісно орієнтованого підходу до процесу навчання, який сприяє включенню осіб, що навчаються у навчально-пізнавальну діяльність і зорієнтований на розвиток внутрішньої мотивації особистості, формування активної позиції тих, хто навчається студента, формування професійного інтересу, забезпечення оптимального педагогічного спілкування, індивідуального підходу до студентів, організацію зворотного зв'язку, заснованого на інформованості.

- системного підходу, враховуючи, що професійна компетентність і процесії розвитку є складними системами.

Отже, професія директора інституту (декана факультету) ВНЗ III-IV рівнів акредитації належить до тих, що здійснюються в системі «людина – людина». Це обумовлює першу особливість його професійної компетентності, що полягає в умінні встановлювати суб'єкт-суб'єктні стосунки, впливати на мотиваційну та

рефлексивну сферу викладачів та, опосередковано, студентів. Управління навчальним процесом окреслює другу і третю особливості професійної компетентності директора інституту (декана факультету) ВНЗ – це необхідність сформованості дидактичної та управлінської культур. Професійна компетентність має емоційне забарвлення діяльності й включає професійні якості особистості, професійну діяльність, професійне самовдосконалення. Особливості та складові професійної компетентності директора інституту (декана факультету) ВНЗ можна виділити як інтеграційні характеристики типу професії, яка належить до системи «людина-людина», безпосередньо особистісних якостей, теоретичної обізнаності як в педагогічній науці, так і в науці управління, практичною готовністю до здійснення діяльності та здатності постійного самовдосконалення.

Ми вважаємо, що професійна компетентність директора інституту (декана факультету) ВНЗ означає володіння сукупністю відповідних професійних компетенцій.

Беручи за основу зміст функціональних обов'язків директора інституту (декана факультету) ВНЗ, складові управлінської діяльності та зміст професійної діяльності директора інституту (декана факультету) ВНЗ, ми розробили модель змісту його професійної компетентності, яка складається з ієрархічно взаємопов'язаних функціонально-особистісного і структурно-особистісного ресурсів, що виявляються у рівні розвитку основних (когнітивного та діяльнісного) і підтримуючих (мотиваційного, емоційно-вольового та ціннісно-рефлексивного) компонентів, що дозволяють керівнику впевнено реалізовувати професійні та управлінські функції адекватно ситуації.

Компетентнісно орієнтований підхід в освіті став новим концептуальним орієнтиром для реформування вітчизняної системи освіти, але на сьогодні він породжує безліч дискусій як на міжнародному, так і на національному рівнях різних країн.

Результатом роботи є уточнення сутності та структури вихідних термінів «компетентність» та «компетенція». У ході дослідження з'ясовано, що на

сьогодні існують два підходи до розуміння їх сутності, їх виокремлення або об'єднання. Один підхід ототожнює ці два терміни й визначає як одне поняття компетентності (компетенції). Другий підхід наголошує на категоричному розмежуванні цих понять. Ми підтримуємо точку зору щодо розмежування даних дефініцій.

Нами було встановлено, що в педагогічній теорії та практиці існують чотири моделі визначення компетенцій для побудови компетентно орієнтованої системи освіти. Спираючись на їх сутнісні характеристики, ми підтримуємо вирізнення таких видів компетенцій: загальні (ключові) компетенції та професійні компетенції. Усі вони складають основу професійної компетентності.

Професійні компетенції ми поділили на загально-професійні у відповідності з видами діяльності і професійно-посадові. Загально-професійні компетенції окреслюють коло здатностей особистості до теоретичного, методологічного використання теоретичних основ їх професійної діяльності. Професійно-посадові компетенції відбивають професійний профіль фахівця, ідентифікують його професійну діяльність на конкретній посаді відповідного кваліфікаційного рівня.

До загально-професійних компетенцій ми віднесли: методологічна, навчально-методична, дослідницька, психолого-педагогічна.

Професійно-посадові компетенції: нормативно-правова, управлінська, адміністративно-організаційна, підприємницька, прогностична, контрольна, презентаційна, безпеки життєдіяльності.

Внутрішня структура професійної компетентності директора інституту (декана факультету) ВНЗ III-IV рівнів акредитації, на наш погляд, містить мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, ціннісно-рефлексивний, емоційно-вольовий компоненти. Виділені компоненти існують не ізольовано один від одного, вони тісно взаємопов'язані між собою.

Особливості та складові професійної компетентності декана факультету (директора інституту) ВНЗ III-IV рівнів акредитації можна виділити як

інтеграційні характеристики типу професії, яка належить до системи «людина-людина», безпосередньо особистісних якостей, теоретичної обізнаності як у педагогічній науці, так і в науці управління, практичної готовності до здійснення діяльності та здатності постійного самовдосконалення.

Під професійною управлінською компетентністю керівника розуміємо складне інтегративно-динамічне особистісне утворення, що складається з ієрархічно-взаємопов'язаних функціонально-особистісного і структурно-особистісного ресурсів, що виявляються у рівні розвитку основних (когнітивного та діяльнісного) і підтримуючих (мотиваційного, емоційно-вольового та ціннісно-рефлексивного) компонентів, що дозволяють керівнику впевнено реалізовувати управлінські функції адекватно ситуації.

Побудована компетентнісна модель декана факультету (директора інституту) ВНЗ III-IV рівнів акредитації не є вичерпною, залишається відкритою, але містить основоположні компетенції, якими повинен володіти декан факультету (директор інституту) ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Подальшого дослідження потребує: проблема розробки критеріїв та системи оцінювання рівнів сформованості професійної компетентності декана факультету (директора інституту) ВНЗ III-IV рівнів акредитації; проблема побудови методичної системи формування професійної управлінської компетентності у процесі підвищення кваліфікації деканів факультетів (директорів інститутів) ВНЗ III-IV рівнів акредитації; проблема побудови моделі та механізмів управління якістю процесу формування професійної управлінської компетентності у процесі підвищення кваліфікації деканів факультетів (директорів інститутів) ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Отже, з погляду на впровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій в освіті для формування готовності майбутніх керівників ВНЗ до активного управління можна зробити висновок, що використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці керівників навчальних закладів активно сприятиме формуванню готовності студентів до ефективного управління навчальним закладом.

Масове впровадження інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) в освітню сферу висуває проблему комп'ютеризації закладів освіти в розряд пріоритетних і цю проблему потрібно враховувати та вирішувати. Недостатність підготовки магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» сповільнює отримання бажаних знань, необхідних у сучасних умовах розвитку суспільства.

Розвиток і впровадження ІКТ спрямовані на їх комплексне інформаційно-ресурсне й методичне забезпечення. Стрімкі темпи інформатизації суспільства та розвитку Інтернет-технологій актуалізують проблему формування інформаційної компетентності майбутніх керівників ВНЗ, яка наразі виступає одним із потужних чинників успішності навчальної, професійної, суспільної та інших видів діяльності.

2.2. Використання засобів соціальних сервісів у розвитку ІТ-компетентності керівників вищих навчальних закладів

Одним із головних завдань освіти сьогодні є підготовка керівників до швидкого сприйняття і опрацювання великих обсягів інформації, озброєння їх сучасними засобами і технологіями роботи, формування в них інформаційної культури та життєвих компетентностей. Використання інформаційних технологій в навчанні забезпечує підтримку у створенні та підвищенні ефективності освітніх ресурсів, робить значний внесок у стійкість та відкритість процесу навчання, його сталість, розширює можливості участі в ньому студентів. Отже, застосування інформаційно-комунікаційних технологій в навчальному процесі – це об'єктивна реальність, зумовлена сучасним етапом розвитку матеріально-технічної бази суспільства [42].

Інформатизація освіти (ІО) передбачає реалізацію комплексу системних заходів, спрямованих на забезпечення використання суб'єктами системи освіти вірогідного, вичерпного і своєчасного знання в процесі здійснення ними всіх видів діяльності. ІО – сукупність взаємопов'язаних організаційно- правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих

та управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу [5, с. 30-35].

ІКТ проникають у навчальний процес, сприяючи зміні технологічних аспектів навчання. Нові інструменти мережі (соціальні мережеві сервіси) дають можливість користувачу використовувати максимально комфортно інформацію не використовуючи стаціонарні робочі місця.

Існує кілька сучасних перспективних веб-технологій, використання яких дає змогу вирішувати найрізноманітніші освітні завдання. Однією з таких технологій є технологія Веб 2.0 (Web 2.0) – друге покоління мережевих сервісів, що останнім часом стали основою розвитку мережі Інтернет. Застосування нових інформаційних технологій в навчанні відбувається за умови накопичення досвіду, пошуку шляхів підвищення якості навчання і нових форм використання ІКТ у різних навчальних процесах. Технології Веб 2.0 справедливо називають соціальними сервісами мережі Інтернет, оскільки їх використання зазвичай здійснюється спільно в межах відповідної групи користувачів (які утворюються відповідно до спільних інтересів).

Соціальні сервіси Веб 2.0 – сучасні засоби, що розвиваються не за вказівкою згори, а складаються знизу-вгору із незначними зусиллями формально незалежних учасників. Розвиток навчання у віртуальному середовищі, брак уваги до цієї проблеми призвів до того, що студенти користуються глобальною мережею на власний розсуд, а не взаємодіючи з нею, створюючи соціальну освітню мережу, особливості якої необхідно вивчати та виявляти можливості для підвищення якості навчання.

Появу терміну Веб 2.0 прийнято пов'язувати зі статтею «Tim O'Reilly – What is Web 2.0» (уперше опублікована російською мовою в журналі «Компьютерра» № 37 і 38 від 30.09.2005, пізніше представлена веб-сайтом «Компьютерра online» під заголовком «Що таке Веб 2.0»), де автор пов'язав появу значної кількості сайтів, об'єднаних деякими загальними принципами із загальною тенденцією розвитку інтернет-співтовариства, і назвавши це явище

Веб 2.0, на противагу «старому» Веб 1.0. Веб 2.0 перетворює інформаційні мережі в соціальні. Зближення мережних комунікацій із соціальними конкретизується саме у Веб 2.0. Мережа, що фактично є соціальним оператором, діє за допомогою нових комунікативних моделей, які встановлюють контроль над усіма її суб'єктами [36].

Соціальна мережа – це соціальна структура, що складається з вузлів, пов'язаних між собою одним або декількома способами за допомогою соціальних взаємовідносин. Соціальна мережа – множина соціальних об'єктів і деяка множина відносин на ній. У звичайному значенні цього слова соціальна мережа – це співтовариство людей, пов'язаних спільними інтересами, спільною справою або якимись іншими причинами для безпосереднього спілкування.

Можна виділити такі особливості інструментів мережі [35]:

- організаційні: динамічність, візуалізація інформації, інтерактивність, доступність, відкритість, види взаємодії (он-лайн, офф-лайн), децентралізація, екологічні стратегії, саморозвиток мережі, горизонтальні зв'язки, автономність вузлів мережі, тегів, відносність простору і часу, простота використання мережних технологій.

- психологічні: у фізичній галузі – сприйняття, спільне мислення, критичність мислення, письмовий характер комунікації, мотиваційна складова; в когнітивній – інтелектуальність, творчий потенціал, самостійність користувачів як Інтернет-активність, самовизначення та швидкий перегляд і селекція інформації; у соціальній – толерантність, самовираження, віртуальність, анонімність, психологічна безпека, соціальна нерівність, добровільність контактів.

- педагогічні особливості мережевих сервісів: мультимедійність (інтерактивність) як реалізація принципу наочності, комунікативність, продуктивність, індивідуальність, активізація пізнавальної, рефлексивної та самостійної діяльності, варіативність навчальних завдань, позааудиторної роботи, виховний ефект (акуратність, розвиток уваги, гнучкість мислення, уміння планувати діяльність, стимулювання творчої діяльності), види взаємодії

(викладач – студент, студент – студент, студент – сервіс)[36].

Глобальна мережа пропонує значну кількість інструментів (мережевих сервісів), які здатні змістовно та інструментально збагатити навчальну діяльність. Серед них можна виділити такі типи: сервіси обміну знаннями, сервіси для збереження документів, сервіси Інтернет-спілкування, сервіси для збереження фото-, аудіо- та відеоматеріалів, геоінформаційні системи та сервіси для зберігання закладок.

Інтернет і мережні сервіси дають можливість працювати з величезною кількістю інформації, але користувач повинен фільтрувати цей потік. І цьому його має навчити викладач. Крім цього, перед викладачем постійно постає проблема: включити в навчально-виховний процес усю необхідну інформацію з максимальною користю для студентів. Для вирішення даної проблеми педагог зобов'язаний уявляти собі педагогічні можливості мережних сервісів, навіть не дивлячись на те, що з самого початку дані інструменти не мали освітньої спрямованості.

Використання інтерактивної технології Веб 2.0. ґрунтується на принципах, які фактично змушують переглянути роль викладача і студента. Зобов'язання викладача при застосуванні даної технології полягає в тому, щоб створити такі умови, які б дозволили розвинути у студентів вміння критично мислити, аналізувати, спонукати їх до того, щоб в процесі навчання вони могли використовувати та ділитися власними думками, ідеями, знаннями та досвідом. Зобов'язання студента полягає в тому, щоб збагачуючи своєю творчою енергією навчальний процес, прийняти на себе частку відповідальності за його результативність.

Аналізуючи основні соціальні сервіси мережі Інтернет (Блоги на Mail.ru, Вікіпедія, Гугл Документи, Система користувацького пошуку) можна зазначити, що вони дають змогу дібрати ті сервіси, використання яких буде ефективно впливати на методичну підготовку майбутніх керівників ВНЗ до використання та впровадження в інноваційну діяльність освітніх веб-ресурсів. Тому питання використання та оптимального впровадження даної технології у вищому

навчальному закладі вирішує сам викладач, беручи до уваги вимоги до навчальних дисциплін та цільову аудиторію. Саме тому, найсучаснішим засобом організації освітнього процесу, педагогічного спілкування, підвищення фахового рівня є телекомунікаційна технологія Веб 2.0 – новий крок розвитку Інтернету, де головний наголос робиться на соціалізацію, наближення його до кінцевих користувачів, об'єднання людей, розвиток онлайн-сервісів, спрощення процесу одержання інформації та роботи з нею [3, с. 140-146].

Сервіси Веб 2.0 відкривають перед викладачами і студентами такі можливості:

- використання відкритих, безкоштовних і вільних електронних ресурсів;
- самостійне створення мережного контенту;
- участь у нових формах навчально-пізнавальної діяльності;
- участь у професійних наукових спільнотах;

Класифікуючи засоби ІТ у рамках педагогічного процесу, важливо відзначити, що інформаційні технології можуть використовуватися в навчанні з різним ступенем проникнення :

– як "проникаюча" технологія (застосування комп'ютерного навчання для опрацювання окремих тем, розділів для окремих дидактичних завдань);

– як основна, найбільш значуща з використовуваних у даній технології частин;

– як монотехнологія (коли все навчання, організація та контроль за процесом, включаючи всі види діагностики, моніторинг, спираються на застосування комп'ютера).

Виходячи із класифікації, запропонованої О. Замошниковою, засоби ІТ для розв'язання педагогічних завдань поділяються на:

– засоби, що забезпечують базову підготовку (електронні підручники, навчальні системи, системи контролю знань);

– засоби практичної підготовки (задачники, практикуми, віртуальні конструктори, програми імітаційного моделювання, тренажери);

– допоміжні засоби (енциклопедії, словники, хрестоматії, розвиваючі

комп'ютерні ігри, мультимедійні навчальні заняття) [16, с. 78-83].

До особливостей технології Веб 2.0 відносяться:

- об'єктно-орієнтований інтерфейс;
- керована, вибірка і вивід даних на сторінці за багатьма параметрами, що вибирає користувач;
- розміщення великої кількості інформації на одній сторінці;
- перезавантаження тільки тієї частини сторінки, що змінюється;
- вивід різнотипової інформації в одному вікні;
- використання і створення ресурсів, поповнення сервісів, визначення стратегії розвитку ресурсів в цілому [37, с. 87-94].

Завдяки використанню інформаційної технології Веб 2.0. в навчальному процесі стає можливим:

- забезпечення простоти у спілкуванні та співпраці всіх учасників навчального процесу за допомогою мережних технологій;
- створення соціальних спільнот, засобів колективного спілкування та обміну знаннями;
- впровадження особистісно-орієнтованих технологій навчання за умов докорінної зміни ролі викладача з основного джерела отримання знань до фасилітатора навчального процесу, що в свою чергу передбачає полегшену взаємодію під час спільної діяльності студентів та викладачів;
- не нав'язлива допомога групі чи окремій людині в пошуку способів виявлення розв'язування проблем, налагодженні комунікативної взаємодії між суб'єктами діяльності [37, с. 87-94].

Слід зауважити, що використання сучасних інформаційних технологій Веб 2.0 з метою контролю навчального процесу дає змогу :

- накопичувати та аналізувати статистику навчальних досягнень студентів, яка може використовуватися викладачем в режимі реального часу;
- стандартизувати навчально-виховний процес, а саме: електронний курс можуть супроводжувати декілька викладачів, при цьому зміст його не змінюється, змінюється – методика навчання;

□ впроваджувати систему атестації навчальних ресурсів через забезпечення дотримання певних вимог до їх подання та складу;

□ надавати або анулювати доступ студенту до необхідного курсу;

□ забезпечувати систематичну та відкриту взаємодію викладача та студента, студентів між собою на всіх етапах навчального процесу – при вивченні теоретичного матеріалу, його закріпленні при виконанні практичних завдань, обговоренні проблемних ситуацій та питань, спільному виконанні навчальних проєктів та їх оприлюдненню захисті, контролі результатів навчальної діяльності, рефлексії та самооцінюванні навчальних досягнень студентів;

□ устанавлювати зворотній зв'язок, виникають нові форми співтворчості (взаємодії) викладачів і студентів. Все це стає можливим при інтенсивному застосуванні технологій Веб 2.0.

Отже, використання інформаційної технології Веб 2.0 в навчальному процесі сприяє:

□ вільному розповсюдженню навчальних матеріалів та спільному використанню в навчальному процесі;

□ самостійному створенню мережевих навчальних матеріалів (як для студентів так і для викладачів). Кожний учасник педагогічного процесу одержує можливість не тільки отримати доступ до цифрових колекцій, а й брати участь у створенні власного мережевого змісту;

□ дає можливість брати участь у нових формах діяльності (за умови наявності базових знань і навичок з інформатики);

□ автоматизації діяльності зі спостереження за учасниками співтовариств;

□ спілкуванні у формі взаємного спостереження за діяльністю користувачів в мережі [37, с. 87-94].

Перехід на новий рівень мережної спільноти надає можливості не тільки ефективно впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології у життя, а й розширити кругозір; оволодіти вміннями спілкуватися, використовуючи мережу Інтернет; організовувати міжособистісну взаємодію; співпрацювати у групі;

систематично підвищувати рівень власної загальнокультурної, інформаційної компетентності.

Розглянуті технології Веб 2.0 відповідають сучасному рівню розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, можуть ефективно використовуватись у будь-якій діяльності людини, створювати оперативну підтримку педагогів на робочому місці, умови для навчальної, дослідницької та наукової роботи, розвитку самостійної роботи, сприяючи тим самим розвитку професійної компетентності та підвищенню фахового рівня.

Актуальним питанням є аналіз стану використання мережних технологій в Україні в теоретичній та практичній діяльності ВНЗ, уточнення сутності базових понять, теоретичного обґрунтування психолого-педагогічних принципів використання елементів мережних технологій.

Аналіз контенту Інтернету свідчить, що мережні соціальні сервіси не достатньо використовуються нині у педагогічній практиці. Насамперед, тому, що не використовується соціальна мережа в Інтернет як програмний засіб для спілкування взаємодії людей.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Сучасний стан та особливості підготовки ІТ-компетентності керівників ВНЗ зазначає, що професійна діяльність керівника навчального закладу вимагає спеціальної підготовки, певних професійно значущих якостей, професійної компетентності, управлінської культури.

Інноваційні потреби суспільства зумовили вивчення та використання інформаційно-комунікаційних технологій не лише у сфері освіти. Має приділятися належна увага щодо достатнього володіння ІКТ – знання ПК, пакету Microsoft Office, використання глобальної мережі Інтернет. Тільки тоді використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці керівників навчальних закладів активно сприятиме формуванню готовності студентів до ефективного управління навчальним закладом. Проблему комп'ютеризації закладів освіти потрібно враховувати та вирішувати.

Саме недостатність підготовки магістрів спеціальності «Управління навчальним закладом» сповільнює отримання бажаних знань, необхідних у сучасних умовах розвитку суспільства. Та не дивлячись на труднощі та ускладнення, які виникають у результаті не достатнього вивчення, засвоєння та використання ІКТ, 44 навчальних закладів України прагнуть до вдосконалення знань, навичок та вмінь інформаційно-комунікаційних технологій.

Соціальні мережеві сервіси дають можливість користувачу максимально використовувати та працювати з інформацією. Саме тому використання технології Веб 2.0 стало основою розвитку мережі Інтернет. Перехід на новий рівень мережної спільноти надає можливості не тільки ефективно впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології у життя, а й розширити кругозір; оволодіти вміннями спілкуватися, використовуючи мережу Інтернет; організувати міжособистісну взаємодію; співпрацювати у групі; систематично підвищувати рівень власної загальнокультурної, інформаційної компетентності.

Розглянуті технології Веб 2.0 відповідають сучасному рівню розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, можуть ефективно використовуватись у будь-якій діяльності людини, створювати оперативну підтримку педагогів на робочому місці, умови для навчальної, дослідницької та наукової роботи, розвитку самостійної роботи, сприяючи тим самим розвитку професійної компетентності та підвищенню фахового рівня.

Використання інформаційної технології Веб 2.0 в навчальному процесі сприяє: вільному розповсюдженню навчальних матеріалів та спільному використанню в навчальному процесі; самостійному створенню мережеских навчальних матеріалів. Кожний учасник педагогічного процесу одержує можливість не тільки отримати доступ до цифрових колекцій, а й брати участь у створенні власного мережевого змісту; дає можливість брати участь у нових формах діяльності; автоматизації діяльності зі спостереження за учасниками співтовариств; спілкуванні у формі взаємного спостереження за діяльністю користувачів в мережі.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЗАСОБІВ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ У РОЗВИТКУ ІТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ВНЗ

3.1. Оцінка ефективності розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ засобами соціальних сервісів

Інформаційні технології є невід'ємною частиною існування сучасного суспільства в ХХІ столітті. Їх внесок у економічне, соціальне, наукове та культурне життя суспільства складно переоцінити. Але вирішення проблем, які накопичилися в системі освіти, має принципове значення для забезпечення її стабільності та ефективного розвитку. Це проблемні питання підвищення якості підготовки спеціалістів, вдосконалення структури та змісту професійної освіти з урахуванням реальних потреб ринку праці, розробки та впровадження нових освітніх стандартів, створення нових організаційно-управлінських механізмів, які забезпечують ефективну діяльність освітніх закладів та їх підрозділів. У підготовці кадрів з вищою освітою для ІТ сфери існують проблеми, які пов'язані з відсутністю взаємодії ІТ освіти і ринку праці в ІТ галузі [43, с. 13-15].

Нині актуальна підготовка висококваліфікованих керівників ВНЗ, в першу чергу, молодих, які здатні не тільки генерувати ідеї, а й реалізовувати інноваційні розробки на ринку праці ІТ галузі. Важливою умовою підготовки висококваліфікованого керівника є вдосконалення та розвиток знань умінь і навичок не лише у галузі управління навчальним закладом, а й у галузі інформаційно-комунікаційних технологій. У сучасному суспільстві, яке поривається до впровадження інноваційних технологій в освіті, це досить важлива складова для висококваліфікованого керівника, який прагне до якісного та бездоганного керування ВНЗ.

Для підвищення рівня знань та володіння інформаційними технологіями майбутніх керівників ВНЗ за допомогою використання соціальних сервісів було проведено педагогічний експеримент в умовах реального навчального процесу.

Акцентовано увагу на експериментальній перевірці щодо відповідного рівня ІТ-компетентності майбутніх керівників, їх готовності використовувати сучасні Інтернет технології в управлінській діяльності та здатності здійснювати усвідомлену, продуману політику впровадження сучасних ІКТ у навчально-виховний процес ВНЗ, забезпечення інформатизації навчального закладу. Передбачалося, що під час проведення експериментального дослідження обґрунтування, розробка, практична реалізація умов використання ІКТ за допомогою соціальних сервісів у навчальній діяльності майбутніх керівників ВНЗ дозволить одержати реальні результати, які підтвердять або спростують думку щодо якості знань та володіння ІКТ студентами за допомогою засобів соціальних сервісів.

Експериментальна робота з апробації педагогічних умов розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ засобами соціальних сервісів включала три етапи: підготовчий, основний та заключний.

На підготовчому етапі визначалася мета експериментального дослідження, відбувався вибір об'єкта, предмета експериментальної роботи й теоретичне обґрунтування його проведення.

Основний етап експериментальної роботи включав: уточнення змісту експерименту, проведення експерименту з ефективності розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ засобами соціальних сервісів, збір і нагромадження інформації.

На заключному, третьому етапі експерименту, проводився аналіз отриманих експериментальних даних, здійснювалася статистична обробка результатів експерименту, складалися таблиці, здійснювався аналітичний вклад матеріалів та осмислення і підведення підсумків проведеного експерименту.

Існують загальні принципи організації експериментальної роботи. До них відносяться такі:

- експериментальне дослідження повинне опиратися на методологічну обґрунтовану гіпотезу;
- експеримент повинен носити варіативний характер, що робить висновки

доказовими;

- обов'язкова нейтралізація незалежних змінних, щоб вони не впливали на залежні змінні;

- експеримент повинен будуватися на об'єктивній основі, тобто при дотриманні наукового підходу;

- в експерименті повинні враховуватися впливи на підструктури особистості, прикладені зусилля, затрачуваний час, всі зміни з особистістю;

- колективний характер роботи дозволяє глибоко дослідити умови, фактори, що обумовлюють педагогічні явища [].

Експериментальна робота проводилася на базі Донецького національного університету (ДонНУ) у місті Вінниця на кафедрі управління освітою. Всього для проведення експериментальної роботи, було охоплено 21 студент. Для експерименту були визначені контрольна й експериментальна групи. Контрольна група (КГ) – студенти спеціальності «Управління навчальним закладом (за типом)» (10 осіб). Експериментальну групу (ЕГ) склали студенти спеціальності «Управління навчальним закладом (за типом)» (11 осіб).

Формувальний етап експерименту було спрямовано на реалізацію моделі розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ у процесі впровадження наступного комплексу педагогічних умов:

- формування потреби в ІТ-компетентності через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі ВНЗ;

- індивідуальний підхід й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами;

- організація самостійної роботи студентів з використанням засобів соціальних сервісів.

Підсумковий етап педагогічного експерименту було спрямовано на уточнення і конкретизацію основних положень гіпотези, узагальнення й оформлення результатів педагогічного дослідження, перевірку методики та розроблення методичних рекомендацій з проблеми даного дослідження.

Завдання даного етапу експерименту: виявлення ефективності розробленої

моделі розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ; оцінка впливу запропонованих нами педагогічних умов на формування досліджуваної якості; формулювання висновків дослідження і розроблення на їх основі методичних рекомендацій стосовно розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ.

Критеріями рівня сформованості ІТ-компетентності майбутніх керівників визначено: аксіологічний, гносеологічний та праксеологічний. Рівень сформованості ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ визначався за допомогою того самого діагностичного інструментарію, що й на констатувальному етапі експерименту.

Оцінку сформованості ІТ-компетентності майбутніх керівників в експериментальних і контрольних групах було здійснено за допомогою комплексу дослідницьких методів і методик: спостереження, бесід, анкетування, тестування, вивчення результатів діяльності студентів (конспекти, творчі роботи) та ін.

Для опису індикаторів ІКТ виділяється шість рівнів, а саме: початковий, мінімальний базовий, базовий, поглиблений, дослідницький, рівень експерта. Нижче розглянемо детальніше кожен із них.

I рівень – початковий. Вимагає від керівника ВНЗ підтвердженої здатності демонструвати розуміння ролі та значення ІКТ для здійснення педагогічної діяльності, елементарні знання суті та історії розвитку ІКТ, що використовуються у певній предметній галузі, показувати своє ставлення до інноваційного розвитку та упровадження ІКТ у навчально-виховний процес, спроби моделювання навчального процесу з використанням ІКТ, спонукати студентів до вирішення реальних проблем і завдань за допомогою ІКТ.

Початковий рівень – це рівень керівника ВНЗ, який розуміє необхідність ІКТ для розвитку освіти.

II рівень – мінімальний базовий. Вимагає від керівника ВНЗ підтвердженої здатності описувати принципи та поняття, що лежать в основі ІКТ, активізувати пізнавальну діяльність студентів засобами ІКТ, демонстрацій знання ІКТ для унаочнення навчального матеріалу тощо.

Мінімальний базовий рівень – це рівень керівника ВНЗ, який вміє користуватися готовими програмними продуктами.

III рівень – базовий. Вимагає від керівника ВНЗ підтвердженої здатності створювати відповідні умови для розвитку вмінь та навичок студента, індивідуалізації діяльності використанню з цією метою усіх можливих сучасних ІКТ і різноманітних стилів навчальної діяльності, постійного наповнення технологічно-насиченого навчального середовища, узагальнення передового педагогічного досвіду з використання ІКТ для навчальної діяльності, упевненого використання базових ІКТ для налагодження співпраці з викладачами, здійснення оцінки власної діяльності, упевненого добору і використання ІКТ для вирішення основних професійних завдань.

Базовий рівень – рівень керівника ВНЗ, який знає і вміє використовувати основні поняття ІКТ.

IV рівень – поглиблений. Вимагає від керівника ВНЗ підтвердженої здатності вирішувати професійні завдання підвищеної складності, нестандартні, інноваційні завдання як теоретичного, так і практичного характеру з використанням ІКТ, використання методів критичного аналізу та розвитку теорій ІКТ, планування кроків до опанування об'ємною базою знань з ІКТ, здатності проектувати, конструювати й вносити інновації до елементів наявних ІКТ, які використовуються під час навчальної діяльності, демонстрацій інноваційного професіоналізму, необхідного для цифрового суспільства, активної співпраці з колегами, студентами шляхом використання сучасних електронних щоденників, електронних журналів, учительських веб-сайтів, власного стилю для оцінювання, аналізу і узагальнення навчальних досягнень студентів, впроваджуючи різні навчальні і тестові програми, вільного володіння засобами Інтернет-ресурсів.

Поглиблений – рівень керівника ВНЗ, який вільно оперує знаннями з ІКТ у професійній діяльності.

V рівень – дослідницький. Вимагає від керівника ВНЗ підтвердженої здатності вільно володіти предметною галуззю ІКТ, знань новітніх теорій та їх

інтерпретації, критичного відслідковування, осмислення розвитку теорії та практики, зокрема критичного оцінювання нових ідей та доведення з різних джерел, використання ряду спеціалізованих навичок і оцінювання різноманітних повідомлень з метою опанування стратегії дослідження, пропагування законного і безпечного використання цифрової інформації, активної співпраці з усіма учасниками навчально-виховного процесу і залучення колег до участі у соціальних мережах, які вивчають, удосконалюють, впроваджують освітні ІКТ, активної діяльності зі студентами в Інтернет-проектах, використання у своїй роботі соціальних сервісів, Інтернет-порталів тощо.

Дослідницький – рівень керівника ВНЗ, який вільно оперує знаннями з ІКТ, Інтернет-ресурсами і використовує їх у дослідницькій, проектній діяльності.

VI рівень – рівень експерта. Вимагає від керівника ВНЗ підтвердженої здатності демонструвати повне володіння предметною галуззю ІКТ, володіти новітніми методами незалежного дослідження та пояснювати його результати на просунутому рівні, робити оригінальний внесок в розвиток ІКТ, демонструючи володіння методологією і вміння вести критичний діалог з колегами, вирішувати інноваційні професійні завдання теоретичного й практичного характеру в галузі ІКТ, зокрема з моделювання, проектування, розробки, впровадження, налагодження нових ІКТ та управління ними, демонструвати лідерство в питаннях інтеграції технологій, демонструвати систему впровадження ІКТ під час викладання конкретного предмета і організації навчально-виховної роботи на рівні експерта, демонструвати застосування новітніх технологій для індивідуалізації навчання і т.д.

Рівень експерта – рівень керівника ВНЗ, який вільно оперує знаннями з ІКТ, Інтернет-ресурсами, оцінює інноваційний розвиток ІКТ і виступає у якості експерта з питань впровадження ІКТ у навчально-виховний процес.

Критеріями визначення рівня ІТ-компетентності слугуватимуть здатності керівника: створювати, використовувати, розробляти, застосовувати, здійснювати [29, с. 6-10].

Для визначення рівня знань інформаційних технологій студентам була запропонована анкета «Для визначення рівня ІТ-компетентності» (Додаток Л).

Проведемо порівняння вибірок для КГ та ЕГ за допомогою t-критерія Стьюдента, який визначається за формулою [46].

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2}}}, \quad (3.1)$$

де \bar{X}_1 – середнє арифметичне значення вибірки КГ;

\bar{X}_2 – середнє арифметичне значення вибірки ЕГ;

s_1^2 – незміщена оцінка дисперсії КГ;

s_2^2 – незміщена оцінка дисперсії ЕГ;

n_1 – об'єм вибірки X_1 (для КГ), $n_1 = 10$;

n_2 – об'єм вибірки X_2 (для ЕГ), $n_2 = 11$.

Незміщена оцінка дисперсії s^2 обчислюється за виразом [46].

$$s^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}{n-1}, \quad (3.2)$$

де X_i – елемент вибірки X .

Підставивши чисельні дані в формули (3.2) і (3.1) отримаємо значення t-критерія Стьюдента – 0,192.

Отримане значення t-критерія Стьюдента необхідно правильно інтерпретувати. Знаходимо число ступенів свободи df за такою формулою [48]:

$$df = (n_1 + n_2) - 2. \quad (3.3)$$

За формулою (3.3), число ступенів свободи df дорівнює 19. Після цього

визначаємо критичне значення t-критерія Стьюдента для необхідного рівня значущості і при даному числі ступенів свободи df за допомогою табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Табличні значення коефіцієнта Стьюдента для двосторонніх ($\alpha/2$) гіпотез при заданому числі ступенів свободи df [47].

$df \backslash \alpha/2$	0,50	0,25	0,20	0,15	0,10
1	0,000	1,000	1,376	1,963	3,078
2	0,000	0,816	1,061	1,386	1,886
3	0,000	0,765	0,978	1,250	1,638
4	0,000	0,741	0,941	1,190	1,533
5	0,000	0,727	0,920	1,156	1,476
6	0,000	0,718	0,906	1,134	1,440
7	0,000	0,711	0,896	1,119	1,415
8	0,000	0,706	0,889	1,108	1,397
9	0,000	0,703	0,883	1,100	1,383
10	0,000	0,700	0,879	1,093	1,372
11	0,000	0,697	0,876	1,088	1,363
12	0,000	0,695	0,873	1,083	1,356
13	0,000	0,694	0,870	1,079	1,350
14	0,000	0,692	0,868	1,076	1,345
15	0,000	0,691	0,866	1,074	1,341
16	0,000	0,690	0,865	1,071	1,337
17	0,000	0,689	0,863	1,069	1,333
18	0,000	0,688	0,862	1,067	1,330
19	0,000	0,688	0,861	1,066	1,328
20	0,000	0,687	0,860	1,064	1,325

Порівнюємо критичне і розраховане значення критерію: якщо розраховане значення t-критерія Стьюдента дорівнює або більше критичного, знайденого по таблиці, робимо висновок про статистичну значущість відмінностей між порівнюваними величинами. Якщо значення розрахованого t-критерія Стьюдента менше табличного, то відмінності порівнюваних величин

статистично не значимі.

Таким чином, отримане значення t-критерія Стьюдента відповідає статистичній значущості 0,25. З цього очевидно, що результати, отримані для ЕГ, у високій мірі відповідають результатам, отриманим для КГ.

Результати визначення рівня ІТ-компетентності подано на рис. 3.1.

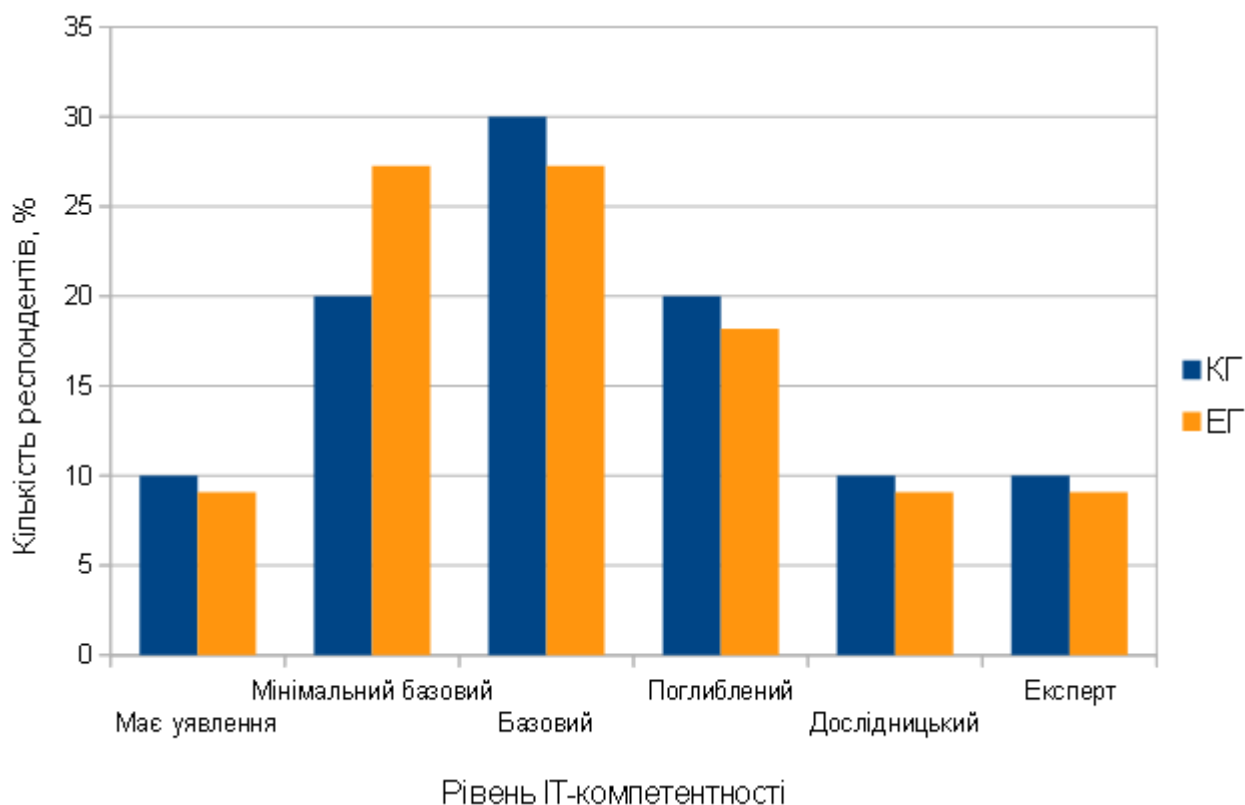

Рисунок 3.1 – Результати визначення рівня ІТ-компетентності

З графіку видно, що більшість студентів має базовий рівень ІТ-компетентності та найменша кількість респондентів має рівень експерта.

Можна зробити висновок щодо якості знань та володіння ІКТ студентами. Досить значна кількість студентів володіє інформаційними технологіями, але необхідно покращувати та збільшувати знання, вміння та навички з ІКТ. Збільшити кількість годин, впровадити курси для покращення рівня ІТ, приділяти увагу в роботі з програмами та соціальними сервісами.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Оцінка ефективності розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ засобами соціальних сервісів доводить, що важливою умовою підготовки висококваліфікованого керівника є вдосконалення та розвиток знань умінь і навичок не лише у галузі управління навчальним закладом, а й у галузі ІКТ. У сучасному суспільстві це досить важлива складова для висококваліфікованого керівника, який прагне до якісного та бездоганного керування ВНЗ.

Одержані результати підтвердили думку щодо реальної якості знань та володіння ІКТ студентами за допомогою засобів соціальних сервісів. Значна кількість респондентів володіє базовим рівнем ІТ-компетентності – рівнем керівника ВНЗ, який знає і уміє використовувати основні поняття ІКТ. Але, на мою думку, для майбутнього керівника недостатньо володіти лише базовим рівнем. Рівень ІТ-компетентності керівника ВНЗ, який в повному обсязі обізнаний у сфері своєї діяльності – дослідницький або рівень експерта – рівень керівника ВНЗ, який вільно оперує знаннями з ІКТ, Інтернет-ресурсами і використовує їх у дослідницькій, проектній діяльності, який вільно оперує знаннями з ІКТ, Інтернет-ресурсами, оцінює інноваційний розвиток ІКТ і виступає у якості експерта з питань впровадження ІКТ у навчально-виховний процес.

ВИСНОВКИ

Результати теоретичного аналізу та експериментального дослідження дають змогу зробити такі висновки:

1. Сучасне інформаційне суспільство потребує керівників, здатних ефективно застосовувати ІКТ-технології у власній професійній діяльності, вирішувати проблеми у відповідній сфері, проводити перевірки щодо організації навчального процесу та керувати динамікою прогресу в сфері навчання, професійної самореалізації, розвитку кожного студента у напрямку формування життєвого шляху. Питання ІТ-компетентності майбутнього керівника ВНЗ досі залишається актуальним.

2. Використання соціальних мережеских сервісів допомагає оперативно знаходити необхідну інформацію, узагальнювати та структурувати навчальні матеріали. Їх використання надає можливість полегшити роботу в аудиторії, організувати навчально-педагогічну роботу, творчість та співпрацю.

Соціальні мережескі сервіси дають можливість користувачу максимально використовувати та працювати з інформацією. Саме тому використання технології Веб 2.0 стало основою розвитку мережі Інтернет. Перехід на новий рівень мережної спільноти надає можливості не тільки ефективно впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології у життя, а й розширити кругозір; оволодіти вміннями спілкуватися, використовуючи мережу Інтернет; організувати міжособистісну взаємодію; співпрацювати у групі; систематично підвищувати рівень власної загальнокультурної, інформаційної компетентності.

3. Оцінка ефективності розвитку ІТ-компетентності майбутніх керівників ВНЗ засобами соціальних сервісів доводить, що важливою умовою підготовки висококваліфікованого керівника є вдосконалення та розвиток знань умінь і навичок не лише у галузі управління навчальним закладом, а й у галузі ІКТ. У сучасному суспільстві це досить важлива складова для висококваліфікованого керівника, який прагне до якісного та бездоганного керування ВНЗ.

ДОДАТКИ

Додаток А

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

ТЕОРІЯ УПРАВЛІННЯ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ

Тема 1. Інформаційні технології і процеси управління навчальним закладом

Інформаційні системи і технології, їх класифікація в організаційному управлінні. Специфіка інформаційних технологій в організаціях різного типу. Інформаційні зв'язки в корпоративних системах. Формування управлінських ухвал за допомогою інформаційних технологій.

Тема 2. Теоретичні основи управління освітнім процесом у загальноосвітніх навчальних закладах

Управління освітнім процесом у загальноосвітніх навчальних закладах як педагогічна проблема. Сучасні підходи до управління освітніми системами і процесами. Стан управління навчальним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах .

Тема 3. Структурно-змістовні і функціональні особливості діяльності педагога щодо управління навчальним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах

Структурно-змістовна і функціональна характеристика діяльності педагога щодо управління навчальним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах. Педагогічні умови ефективного управління навчальним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах.

Тема 4. Методичні основи застосування інформаційних технологій в управлінні закладом освіти

Проектування інформаційних технологій в управлінні. Інженерне проектування в управлінні навчальним закладом і система підтримки прийняття

ухвал. Організаційні і методичні принципи створення інформаційних систем та інформаційних технологій. Роль користувача в створенні інформаційних систем. Постановка управлінських завдань.

Тема 5. Програмно-технічні засоби інформаційних технологій управління

Технічне забезпечення інформаційних технологій управління навчальним закладом. Програмні засоби інформаційних систем управління навчальним закладом. Програмне забезпечення автоматизованого робочого місця. Інтегровані програмні пакети.

Тема 6. Інформаційне забезпечення інформаційних технологій

Поняття інформаційного забезпечення. Інформаційне забезпечення управління. Комп'ютерне інформаційне забезпечення.

Тема 7. Автоматизовані пошукові системи

Поняття автоматизованих пошукових систем і їх особливості. Види документальних інформаційних систем. Інформаційно-пошукові мови. 5

Системи індексування. Структура роботи пошукових систем і характеристика деяких із них

Тема 8. Комп'ютерні технології підготовки текстових документів

Формати текстових документів. Класифікація систем підготовки текстових документів. Стилі і шаблони. Використання електронних форм для автоматизації роботи з документами. Використання злиття для автоматизації розсилання документів.

Тема 9. Опрацювання економічної інформації на основі табличних процесорів

Концепція електронних таблиць. Опрацювання списків в Microsoft Excel. Розв'язування задач в Microsoft Excel.

Тема 10. Інформаційні технології в системах управління

Процедури опрацювання інформації в інформаційних технологіях. Режими функціонування інформаційних технологій. Інтегровані інформаційні технології. Автоматизовані технології формування управлінських ухвал.

Послідовність дій менеджерів у процесі впровадження автоматизованої інформаційної системи.

Тема 11. Комп'ютерні мережі та гіпертекстові технології

Локальні, регіональні і глобальні комп'ютерні мережі. Гіпертекстові технології.

Тема 12. Інформаційні технології в управлінні персоналом

Інформація й інформаційні системи в управлінні. Роль інформаційних технологій і комп'ютеризації на різних етапах управління персоналом. Управління вартістю робочої сили і комп'ютерні технології. Комп'ютеризація і її роль в управлінні.

Тема 13. Інформаційні технології в державному управлінні

Інформаційні технології в державному управлінні. Територіальна інформаційна система управління. Інформаційні технології в муніципальному управлінні. Державні інформаційні ресурси а Інтернеті. Економічна ефективність територіальних інформаційних систем управління.

Додаток Б

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Змістовий модуль 1. Технічне та програмне забезпечення фахових інформаційних технологій та способи обміну освітньою інформацією					
Тема 1. Технічне забезпечення інформаційних комп'ютерних технологій, які застосовуються у навчанні та управлінні	1-2	16	4	2	
Тема 2. Технології обміну освітньою інформацією засобами комп'ютерних мереж	3-4	12	2	2	8
Тема 3. Програмне забезпечення інформаційних комп'ютерних технологій, які застосовуються у навчанні та управлінні	5-6	14	2	4	8
Разом за змістовим модулем 1		42	8	8	26

Змістовий модуль 2. Сучасні технології структурування, обробки та аналізу професійних даних засобами електронних таблиць					
Тема 4. Технології оформлення даних в середовищі табличного процесора Excel	6-7	16	2	4	10
Тема 5. Технології обробки освітньої та управлінської інформації в середовищі табличного процесора Excel	8-9	22	2	6	14
Разом за змістовим модулем 2		38	4	10	24

Змістовий модуль 3. Сучасні технології роботи з графічними, презентаційними, рекламними матеріалами та звітами					
Тема 6. Технології обробки освітньої інформації в графічних форматах	10-11	24	2	8	14
Тема 7. Створення презентаційної, рекламної продукції та оформлення звітів	12-15	17	2	4	11
Разом за змістовим модулем 3		41	4	12	25

Усього годин		120	15	30	75
--------------	--	-----	----	----	----

Додаток В

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС У ПРОФЕСІЙНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Тема 1. Система професійних закладів освіти, їх структура та завдання. Вступ. Мета вивчення курсу. Структура та завдання професійних закладів освіти. Зміст професійної освіти. Стандарт професійно-технічної підготовки. Положення про професійно-технічний навчальний заклад.

Тема 2. Зміст освіти в професійних закладах

Зміст освіти. Навчальний план, вимоги до нього. Організація навчально-виробничого процесу в професійних закладах освіти. Організація та здійснення теоретичного навчання. Форми теоретичного навчання. Вимоги до уроку теоретичного навчання. Організаційна та дидактична структури уроку, його підструктури. Поняття та методи діагностики навчання в професійних закладах освіти. Організація та здійснення виробничого навчання. Методи виробничого навчання. Комплексне методичне забезпечення виробничого навчання. Урок виробничого навчання, вимоги до нього. Структура уроку виробничого навчання. Типи занять виробничого навчання. Планування процесу виробничого навчання. Нормування навчально-виробничої діяльності учнів.

Тема 3. Сучасні підходи до організації виховної роботи в професійних закладах освіти. Виховна робота. Специфіка організації виховної роботи в професійних закладах освіти. Планування та проведення позаурочної роботи. Зміст і планування виховної роботи у навчальній групі. Форми і методи індивідуальної виховної роботи з учнями.

Додаток Г

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

В НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Тема 1. Сучасні освітні технології навчання. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі.

Освітні технології та їх характеристика. Інформатизація навчального процесу – виклик XXI століття. Підвищення ефективності навчання у ВНЗ засобами сучасних педагогічних технологій. Імітаційне моделювання як сучасна технологія навчання. Засоби інформаційно-комунікаційних технологій. Роль інформаційних технологій в навчальному процесі. Використання інформаційних технологій у підготовці фахівців. Інформаційно-комунікаційні технології в самостійній і позааудиторній роботі студентів.

Тема 2. Використання глобальної мережі Інтернет в освіті, її можливості та ресурси.

Особливості використання Інтернет-ресурсів у навчальній діяльності. Інформаційні освітні ресурси Інтернет в Україні. Інформаційні освітні ресурси Інтернет за кордоном. Педагогічні ресурси Інтернет.

Тема 3. Педагогічне проектування. Веб-квести та їх використання в навчальному процесі.

Навчальне проектування, його етапи та форми. Підвищення якості навчання на основі проектної діяльності. Проектна організація навчального процесу з використанням інформаційних технологій. Підготовка майбутніх учителів до роботи в телекомунікаційних освітніх проектах. Використання Веб-квестів у навчальному процесі. Активізація пізнавальної діяльності студентів на основі використання Веб-квестів. Організація самостійної роботи студентів за допомогою Веб-квестів.

Тема 4. Міжнародні освітні проекти в Україні. Інтерактивні технології навчання.

Освітні ініціативи Інтел в Україні. Програма Інтел® «Навчання для майбутнього» у світі та в Україні. Програма Інтел ISEF. Програма Інтел® «Шлях до успіху». Характеристика інтерактивного навчання Здійснення інтерактивного навчання. Використання інтерактивних технологій навчання у ВНЗ. Використання ІКТ в інтерактивному навчанні студентів. Комплексне застосування інтерактивних засобів навчання. Технологія ВікіВікі та її використання в навчальному процесі. Використання програмного продукту Skype в навчальній діяльності Методика проведення Веб-занять та Веб-конференцій за допомогою програми Skype. Можливості Веб-конференцій, їх опції. Методика підготовки та проведення Веб-семінарів (вебінарів) у навчальному процесі. Особливості організації та здійснення дистанційного навчання.

Тема 5. Інформаційне освітнє середовище навчального закладу. Створення електронного навчально-методичного комплексу (ЕНМК) дисципліни.

Поняття про інформаційно-освітнє середовище навчального закладу. Модернізація процесу навчання на основі використання єдиного інформаційного освітнього середовища. Сучасні електронні технології навчання. E-learning – перспективна модель навчання в інформаційному суспільстві. Використання мобільного навчання в освіті Використання інтерактивних моделей у професійній підготовці фахівців. Підготовка педагогів до роботи в єдиному інформаційному освітньому середовищі навчального закладу. Технологія створення ЕНМК дисципліни. Навчання студентів ВНЗ на основі використання ЕНМК. Використання електронних навчально-методичних комплексів дисциплін у навчальному процесі.

Тема 6. Соціальні сервіси Веб 2.0, Веб 3.0 та перспективи їх використання в навчальному процесі.

Організація навчального процесу з використанням сервісів Веб 2.0. Соціальні сервіси Веб 2.0 в освітній діяльності. Сучасні Веб-технології та їх

використання в навчальній діяльності. Віртуальний університет: перспективи переходу на новий тип освіти.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лк	пз	лз	інд	с.р		лк	пз	лз	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Використання ІКТ в освіті і наукових дослідженнях												
Тема 1. Сучасні освітні технології навчання. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі	12	2		2		8	13	1				12
Тема 2. Використання глобальної мережі Інтернет в освіті, її можливості та ресурси	8	2		2		4	7	1				6
Тема 3. Педагогічне проектування. Веб-квести та їх використання в навчальному процесі	20	2		2		16	24,5	0,5				24
Тема 4. Міжнародніосвітні	12	2		2		8	12,5	0,5				12

проекти в Україні. Інтерактивні технології навчання										
Тема 5. Інформаційне освітнє середовище навчального закладу. Створення електронного навчально- методичного комплексу (ЕНМК) дисципліни	10	2	2	6	9	1	2	6		
Тема 6. Соціальні сервіси Веб 2.0, Веб 3.0 та перспективи їх використання в навчальному процесі	28		10	18	24		4	20		
Разом за змістовим модулем 1	90	10	20	60	90	4	6	80		
Усього годин	90	10	20	60	90	4	6	80		

Додаток Д

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ І ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ

Зміст навчальної дисципліни за модулями

та темами

Змістовний модуль 1. Теоретичні основи і методологія застосування інформаційних систем і технологій в управлінні

Тема 1. Основні поняття і роль інформаційних систем і технологій в управлінні

Поняття економічної інформації. Інформація, економічна інформація, управлінська інформація. Зовнішня і внутрішня інформація підприємства. Характерні риси економічної інформації. Стадії обробки інформації. Історія й основні напрями розвитку ІС. Основні характеристики поколінь інформаційних систем. Поняття інформаційної системи. Напрями проектування ІС підприємства. Синтактичний, семантичний і прагматичний фільтри. Процес фільтрації даних. Етапи проектування інформаційних систем. Інформаційно-пошукові, інформаційно-довідкові, інформаційно-консультативні системи. Багатофункціональні інтегральні ІС. Компоненти інформаційних систем. Предметна область інформаційної системи. Користувачі інформаційних систем та трьохрівневе представлення даних. П'ять груп економічної інформації на підприємстві. Облікова інформація, її особливості. Вимоги до інформації на підприємстві. Схема автоматизації виробництва промислового підприємства. Інформаційно-керуюча система цеху.

Тема 2. Економічна інформація на підприємствах і засоби її формалізованого опису

Поняття економічної інформації. Кібернетичний підхід до визначення економічної інформації. Інформація як предмет і продукт праці. Особливості

економічної інформації. Класифікація видів економічної інформації. Класифікація економічної інформації. Ієрархічний, фасетний і комбінований методи класифікації. Класифікація найменувань структурних одиниць інформаційної бази. Схема класифікації найменувань реквізитівоснов. Види кодування економічної інформації. Способи опису структури коду. ФСКПО. Графічний спосіб зображення зв'язків між блоками коду. Види класифікаторів, засоби для їх впровадження та ведення на підприємстві. Основні типи зв'язків між АСУП. П'ять категорій класифікаторів. ЄСКК. Економічні знання. Бази знань. Інтегровані системи.

Тема 3. Сучасні методичні підходи до розробки інформаційних систем

Завдання методології. Сутність методології. Базові поняття програмної інженерії. Методи та основні етапи програмної інженерії. Поняття життєвого циклу інформаційної системи. Міжнародний стандарт ISO/IEC 12207. Стадії і етапи життєвого циклу інформаційної системи. Групи процесів життєвого циклу програмного забезпечення. Моделі життєвого циклу. Каскадна та спіральна моделі, їх переваги і недоліки. Загальні вимоги до методології і технології проектування. CASE-засоби. Структурний підхід до розробки ІС, його принципи. Види моделей структурного підходу – SADT, DFD, ERD. Сучасні підходи до розробки ІС. Методологія RAD (Rapid Application Development), її основні принципи. Життєвий цикл програмного забезпечення за методологією RAD.

Тема 4. Засоби створення і забезпечення інформаційних систем і технологій на підприємствах

Загальні визначення. Інформаційна технологія. Апаратні засоби. Ро-бочі станції. ПЕОМ. Принтери. Офісне обладнання. Програмні продукти. Послуги. Телекомунікаційне обладнання. Склад груп і підгруп. Поняття, класифікація програмного забезпечення. Системне програмне забезпечення. Операційні системи. Файлова система. Оболонки. Операційні системи Windows. Операційна система Unix. Операційна система Linux. Мереж-не програмне забезпечення. Система програмування. Транслятор. Компілятор. Інтерпретатор.

Прикладне програмне забезпечення. Пакети прикладних програм. Інтегровані пакети. Текстовий редактор. Табличний процесор. База даних. Система управління базами даних. Графічний редактор. Органайзери. Основні напрями розвитку телекомунікацій. Компоненти й типи телекомунікацій. Телекомунікації у діловій сфері.

Змістовний модуль 2. Прикладний аспект розробки і впровадження інформаційних систем і технологій в управлінні

Тема 5. Еволюція стратегічних моделей управління підприємством в інформаційних системах

Складові управління. Модель процесу управління. Функції управління. Сучасні концепції управління підприємствами. Еволюція промислових стандартів інформаційних систем. Американське товариство управління виробництвом і запасами (APICS). Парадигма планування потреб у матеріалах (MRP), її основні положення, переваги і недоліки. Концепція MRPII (Manufacturing Resource Planning System). Функціональні модулі MRPII. Схематичний план роботи системи. ERP-системи на рівні підприємства. Інтеграція покупця з ключовими бізнес-процесами організації, CSRP (Customer Synchronized Resource Planning).

Тема 6. Автоматизація управління проектами та електронним документообігом на підприємствах. Визначення поняття "проект". Методи мережевого планування. Етапи розвитку систем управління проектами. Середні розміри проектів. Рівні управління проектами. Завдання оперативно-календарного планування і управління. Етапи мережевого планування. Діаграма Ганта. Розділи функціональної структури управління проектами. Групи процесів. Програмне забезпечення управління проектами. Функціональні можливості. Особливості базової платформи. Поняття "документа". Система документації. Потоки документів. Документообіг. Система документаційного забезпечення управління. Діловодство. Види документів. Інформаційна система управління документами. Узагальнена схема бізнес-процесів. Класифікація та характеристика ІСУД. Функції систем управління діловодством і

документообігом. Конкурентні переваги систем управління документообігом. Властивості корпоративної ІСУД. Стратегічні і тактичні переваги впровадження корпоративних ІСУД. Ієрархія ІТ управління інтелектуальними активами підприємства. Напрямки розвитку технологій управління документами і знаннями.

Тема 7. Експертні системи і системи підтримки прийняття рішень та їх використання. Визначення експертних систем та їх структура. Класифікація експертних систем. Системи підтримки прийняття рішень, їх основні властивості. Еволюція систем підтримки прийняття рішень (СППР). Архітектура та сфери застосування СППР.

Тема 8. Інтегровані інформаційні системи управління підприємствами

Поняття і загальна характеристика інтегрованих інформаційних систем. Єдиний інформаційний простір підприємства. Класифікація ІС. Приклади найбільш відомих систем. Критерії вибору ІС. Загальні вимоги до ІС, їх основні групи. Порівняльна характеристика інтегрованих інформаційних систем. Витрати на впровадження ІС.

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	ЛК	ЛЗ	СР
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Теоретичні основи і методологія застосування інформаційних систем і технологій в управлінні			
Тема 1. Основні поняття і роль інформаційних систем і технологій в управлінні	4	4	14
Тема 2. Економічна інформація на підприємствах і засоби її формалізованого	4	4	14

опису			
Тема 3. Сучасні методичні підходи до розробки інформаційних систем	4	4	15
Тема 4. Засоби створення і забезпечення інформаційних систем і технологій на підприємствах	4	4	15
Разом годин за модулем	16	16	58
Змістовний модуль 2. Прикладний аспект розробки і впровадження інформаційних систем і технологій в управлінні			
Тема 5. Еволюція стратегічних моделей управління підприємством в інформаційних системах	4	4	14
Тема 6. Автоматизація управління проектами та електронним документообігом на підприємствах	6	6	21
Тема 7. Експертні системи і системи підтримки прийняття рішень та їх використання	4	4	15
Тема 8. Інтегровані	2	2	8

інформаційні системи управління підприємствами			
Разом годин за модулем	16	16	58
Всього годин	32	32	116

Додаток Е

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Змістовий модуль 1. Програмне забезпечення опрацювання інформації

Тема 1. Створення електронних презентацій в інформаційних системах

Вимоги щодо структури, змісту і оформлення презентацій. Інтерфейс програми та загальні відомості про PowerPoint 2010.

Створення слайдів у PowerPoint 2010. Елементи слайдів. Використання макетів. Дизайн слайдів. Створення і збереження презентацій. Структура презентації. Вставка об'єктів до слайдів презентацій. Колонтитули.

Застосування анімаційних ефектів у мультимедійних презентаціях. Графіка, аудіо й відео об'єкти в мультимедійних презентаціях. Інтерактивність мультимедійної презентації: додавання гіперпосилань і кнопок керування.

Демонстрація і друк слайдів. Формати збереження презентацій. Упаковка слайдів.

Тема 2. Інформаційна система MicrosoftPublisher для створення публікацій

Загальні відомості про програму створення публікацій Microsoft Publisher та інтерфейс програми.

Створення публікацій (бланків, буклетів, бюлетенів, візитівок, календарів, каталогів, конвертів, наклейок, оголошень, листівок, плакатів) із допомогою майстра.

Робота з графічними об'єктами. Зв'язки між об'єктами публікації.

Створення пустих публікацій: почесних грамот, запрошень, програмок, рекламних оголошень.

Створення Web-сторінок та їх публікація у глобальній мережі.

Тема 3. Програмне забезпечення для розробки веб-сторінок

Загальні відомості про програму створення веб-сторінок Microsoft

SharePointDesigner та її інтерфейс.

Розмітка і створення простих Web-ресурсів. Форматування тексту. Таблиці. Стили. Макети. Використання графічних об'єктів і гіперпосилань. Теги. Елементи мови для Web-інтерфейсів.

Додавання веб-компонентів. Створення динамічних ефектів у SharePointDesigner. Оформлення web-ресурсів.

Розробка мультимедійних, інтерактивних Web-сторінок навчального призначення.

Тема 4. Створення потокових презентацій в інформаційних системах. Інтерфейс програми та загальні відомості про MovieMaker.

Створення кліпів у MovieMaker. Робота зі шкалою розкадровки і часу. Налаштування часу тривалості фрагменту фільму.

Застосування відеопереходів, відеоефектів і титрів у відеопрезентаціях. Графіка, аудіо й відео об'єкти в потокових презентаціях.

Збереження і демонстрація фільму. Формати збереження фільмів.

Змістовий модуль 2. Використання мультимедійних засобів навчання у навчально-виховному процесі початкової школи

Тема 5. Вивчення та використання проєкційних засобів навчання і багатофункціональних пристроїв у навчально-виховному процесі початкової школи

Види графопроекторів. Схеми проєкційних апаратів. Електронні носії відеоінформації. Транспаранти та їх виготовлення.

Мультимедійний проєктор та його використання. Базові технології мультимедійних проєкторів. Мультимедійний CRT-проєктор. Мультимедійний LCD-проєктор. Мультимедійний D-ILA-проєктор. Мультимедійний DLP-проєктор. Під'єднання мультимедійних проєкторів до джерел інформації.

Багатофункціональні пристрої та їх використання в навчально-виховному процесі. Призначення лазерного багатофункціонального пристрою. Копіювальний апарат. Лазерний принтер. Сканер. Зарядка і встановлення картриджа. Вибір матеріалу для друку. Струменневий багатофункціональний

принтер.

Тема 6. Вивчення та застосування web-камери, документ-камери та електронної книги в навчально-виховному процесі початкової школи

Поняття про web-і документ-камеру. Будова і принцип роботи. Підключення й установка web-і документ-камери. Їх додаткові можливості й функції. Програмне забезпечення для web- і документ-камер.

Електронна книга, принцип її роботи, можливості і методика використання вчителем початкової школи.

Тема 7. Багатофункціональний планшетний лазерний пристрій та методика його використання в навчально-виховному процесі початкової школи

Поняття та принцип дії графічного планшета. Основні характеристики та застосування. Можливості планшета і пера. Організація робочого місця. Використання пера. Створення дидактичного матеріалу з використанням графічного планшета.

Тема 8. Вивчення та методика застосування інтерактивної дошки та плазмової панелі в навчально-виховному процесі

Інтерактивна дошка та її можливості. Класифікація інтерактивних дошок.

Типи технологій, що використовують для виготовлення інтерактивних дошок. Сенсорна аналого-резистивна технологія. Електромагнітна технологія. Лазерна технологія. Ультразвукова / інфрачервона технологія.

Інтерактивні дошки ABC. Система eBeam™ . Установка. Мінімальні вимоги до системи. Установка програмного забезпечення. Калібрування дошки. Робота з інтерактивними інструментами.

Методика підготовки і використання інтерактивної дошки у навчально-виховному процесі.

Плазмова панель: історія створення та принцип роботи. Під'єднання зовнішнього обладнання. Під'єднання джерел аудіо/відео сигналу. Керування плазмовою панеллю. Методика підготовки і використання плазмової панелі у навчально-виховному процесі.

Змістовий модуль 3. Використання інформаційно-комунікаційних

технологій у навчально-виховному процесі початкової школи

Тема 9. Застосування ІКТ із метою моніторингу результатів навчальної діяльності учнів початкової школи

Застосування ІКТ у системі моніторингу результатів навчальної діяльності. Особливості створення тестових завдань різних типів. Створення контрольних-діагностичних завдань із метою здійснення локального моніторингу знань учнів засобами сучасного програмного забезпечення. Робота з програмами TestW, TestW2. Створення контрольних-діагностичних завдань із метою здійснення мережевого моніторингу знань учнів, збору і обробки результатів тестування засобами сучасного програмного забезпечення. Робота з програмою мережевого тестування MyTest. Опрацювання результатів тестування.

Тема 10. Програмні засоби навчального призначення: види, вимоги до створення і шляхи використання навчально-виховному процесі початкової школи

Класифікація та характеристика програмних засобів навчального призначення. Принципи розробки програмних засобів навчального призначення. Загальні вимоги до навчальних комп'ютерних програм. Використання електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК): вимоги до проектування, структури, змісту, технічного забезпечення.

Огляд і характеристика сучасних педагогічних програмних засобів навчального призначення, що використовуються у початковій школі. Засоби їх створення.

Тема 11. Використання сучасного програмного забезпечення для організації і підтримки навчального процесу із застосуванням ІКТ.

Використання систем керування комп'ютерним кабінетом, робота з програмою NerSupport Manager. Використання телекомунікацій в навчальному процесі. Телеконференції. Робота з системами відеоконференцій Skype. Встановлення та налаштування параметрів роботи програми Skype.

Тема 12. Використання Web-технологій у навчальному процесі

Класифікація Web-технологій. Принципи та особливості роботи у Web 1.0

та Web2.0. Поняття Web 3.0. Основні відомості про системи колективної розробки контенту. Створення акаунтів на сайті Google. Робота з мережевим календарем. Створення та колективне редагування Google-документів: робота з текстовими файлами, електронними таблицями, малюнками, формами, презентаціями. Використання Google-форм для проведення Internet-опитування. Надання доступу до файлів іншим користувачам.

Створення власного блогу, налагодження системи навігації.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Програмне забезпечення опрацювання інформації													
Тема 1. Створення електронних презентацій в інформаційних системах	12	2		6		4	8,5	0,5		2		6	
Тема 2. Інформаційна система Microsoft Publisher для створення публікацій	6,5	0,5		2		4	6,5	0,5		2		4	
Тема 3. Програмне забезпечення для розробки веб-сторінок	11	1		6		4	13					13	

Тема 4. Створення потокових презентацій в інформаційних системах	6,5	0,5	2	4	8					8
Усього годин	36	4	16	16	36	1		4		31
Змістовий модуль 2. Використання мультимедійних засобів навчання у навчально-виховному процесі початкової школи										
Тема 5. Вивчення та використання проекційних засобів навчання і багатофункціональних пристроїв у навчально-виховному процесі початкової школи	6,5	0,5	2	4	7					7
Тема 6. Вивчення та застосування web-камери, документ-камери та електронної книги в навчально-виховному процесі початкової школи	8,5	0,5	2	6	7					7
Тема 7. Багатофункціональний планшетний лазерний пристрій та методика його використання в навчально-виховному процесі початкової школи	9	1	2	6	11,5	0,5		2		8

школи										
Тема 8. Вивчення та методика застосування інтерактивної дошки та плазмової панелі в навчально-виховному процесі	12	2	2	8	10,5	0,5	2	8		
Усього годин	36	4	8	24	36	1	4	31		
Модуль 2										
Змістовий модуль 3. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі початкової школи										
Тема 9. Застосування ІКТ із метою моніторингу результатів навчальної діяльності учнів початкової школи	8	2	4	2	8,5	0,5	2	6		
Тема 10. Програмні засоби навчального призначення: види, вимоги до створення і шляхи використання навчально-виховному процесі початкової школи	12	2	4	6	10,5	0,5	2	8		
Тема 11. Використання сучасного програмного забезпечення для організації і підтримки	5	1	2	2	6,5	0,5		6		

навчального процесу із застосуванням ІКТ										
Тема 12. Використання Web-технологій в навчальному процесі	11	1	6		4	10,5	0,5			10
Усього годин	36	6	16		14	36	2		4	30
Разом годин	108	14	40		54	108	4		12	92

Додаток Ж

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

НОВІ ІНФОРМАЦІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ

Змістовий модуль 1. Використання мультимедійних засобів навчання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів

Тема 1. Вивчення та використання проєкційних засобів навчання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів

Види графопроекторів. Схеми проєкційних апаратів. Електронні носії відеоінформації. Транспаранти та їх виготовлення.

Мультимедійний проектор та його використання. Базові технології мультимедійних проекторів. Мультимедійний CRT-проектор. Мультимедійний LCD-проектор. Мультимедійний D-ILA-проектор. Мультимедійний DLP-проектор. Під'єднання мультимедійних проекторів до джерел інформації.

Тема 2. Вивчення та використання проєкційних засобів навчання і багатофункціональних пристроїв

Багатофункціональні пристрої та їх використання в навчально-виховному процесі. Призначення лазерного багатофункціонального пристрою. Копіювальний апарат. Лазерний принтер. Сканер. Зарядка і встановлення картриджа. Вибір матеріалу для друку. Струминний багатофункціональний принтер. Світлодіодна дошка.

Тема 3. Вивчення та застосування Веб-камери в навчально-виховному процесі

Поняття про цифрову Веб-камеру. Будова і принцип роботи Веб-камери. Підключення й установка Веб-камери. Додаткові можливості й функції Веб-камери. Програмне забезпечення для Веб-камер. Встановлення та налаштування параметрів роботи програми Skype.

Тема 4. Багатофункціональний планшетний лазерний пристрій та методика

його використання в навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів

Поняття та принцип дії графічного планшету. Основні характеристики та застосування. Можливості планшета і пера. Організація робочого місця. Використання пера. Створення дидактичного матеріалу з використання графічного планшету.

Тема 5. Вивчення та методика застосування інтерактивної дошки та плазмової панелі в навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів

Інтерактивна дошка та її можливості. Класифікація інтерактивних дошок.

Типи технологій, що використовують для виготовлення інтерактивних дошок. Сенсорна аналого-резистивна технологія. Електромагнітна технологія. Лазерна технологія. Ультразвукова / інфрачервона технологія.

Інтерактивні дошки ABC. Система eBeam™ . Установка. Мінімальні вимоги до системи. Установка програмного забезпечення. Калібрування дошки. Робота з інтерактивними інструментами.

Методика підготовки і використання інтерактивної дошки у навчально-виховному процесі.

Плазмова панель: історія створення та принцип роботи. Під'єднання зовнішнього обладнання. Під'єднання джерел аудіо/відео сигналу. Керування плазмовою панеллю. Методика підготовки і використання плазмової панелі у навчально-виховному процесі.

Змістовий модуль 2. Створення інформаційних засобів навчання засобами спеціалізованого програмного забезпечення

Тема 1. Особливості створення інформаційних засобів навчального призначення

Поняття мультимедіа. Вимоги до створення та оформлення мультимедійних навчальних ресурсів. Принципи створення мультимедійних ресурсів. Методика використання мультимедійних інформаційних засобів навчання.

Тема 2. Створення мультимедійних презентацій

Вимоги щодо структури, змісту і оформлення презентацій. Інтерфейс програми та загальні відомості про MS PowerPoint.

Створення слайдів у MSPowerPoint. Структура презентації. Вставка об'єктів до слайдів презентацій. Колонтитули.

Застосування анімаційних ефектів у мультимедійних презентаціях. Графіка, аудіо й відео об'єкти в мультимедійних презентаціях. Інтерактивність мультимедійної презентації: додавання гіперпосилань і кнопок керування.

Показ і друкування слайдів. Формати збереження презентацій. Упаковка слайдів.

Тема 3. Створення відео фрагментів шляхом використання спеціалізованого програмного забезпечення

Інтерфейс програми та загальні відомості про Movie Maker.

Створення кліпів у Movie Maker. Робота із шкалою розкадровки і часу. Налаштування часу тривалості фрагменту фільму. Застосування відеопереходів, відеоефектів і титрів у відео презентаціях. Графіка, аудіо й відео об'єкти в потокових презентаціях. Збереження і демонстрація фільму. Формати збереження фільмів.

Тема 4. Створення навчальних Веб-сайтів засобами спеціалізованого програмного забезпечення

Вимоги до створення навчальних Веб-сайтів. Загальні відомості про програму створення найпростіших Веб-сайтів Microsoft FrontPage та її інтерфейс.

Розмітка і створення простих Веб-ресурсів. Форматування тексту. Таблиці. Стили. Макети. Використання графічних об'єктів і гіперпосилань. Теги. Елементи мови для Веб-інтерфейсів. Додавання веб-компонентів. Розробка інтерактивних Веб-сторінок навчального призначення.

Змістовий модуль 3. Використання мультимедійних засобів навчання у навчально-виховному процесі

Тема 1. Програмні засоби навчального призначення: види, вимоги до

створення і шляхи використання навчально-виховному процесі

Класифікація та характеристика програмних засобів навчального призначення. Принципи розробки програмних засобів навчального призначення. Загальні вимоги до навчальних комп'ютерних програм.

Використання електронних навчально-методичних комплексів (ЕНМК): вимоги до проектування, структури, змісту, технічного виконання.

Огляд і характеристика сучасних педагогічних програмних засобів навчального призначення, що використовуються у загальноосвітніх навчальних закладах. Засоби їх створення.

Тема 2. Використання Веб-технологій в навчальному процесі

Класифікація Веб-технологій. Принципи та особливості роботи у Веб1.0 та Веб 2.0. Створення акаунтів на сайті Google. Робота з мережевим календарем. Створення та колективне редагування Google-документів: робота з текстовими файлами, електронними таблицями, малюнками, формами. Використання Google форм для проведення Internet-опитування. Надання доступу до файлів іншим користувачам.

Створення власного блогу, налагодження системи навігації.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма					Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лк	пз	лз	інд	с.р		лк	пз	лз	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Використання мультимедійних засобів навчання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів												
Тема 1. Вивчення та використання	6	1		1		4	4	1		1		2

проекційних засобів навчання у навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів											
Тема 2. Вивчення та використання проекційних засобів навчання і багатофункціональних пристроїв	4	1	1		2	2					2
Тема 3. Вивчення та застосування Веб-камери в навчально-виховному процесі	7	1	2		4	4	1		1		2
Тема 4. Багатофункціональний планшетний лазерний пристрій та методика його використання в навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів	5	1	2		2	2					2
Тема 5. Вивчення та методика застосування інтерактивної дошки та плазмової панелі в	6	2	2		2	3			1		2

навчально-виховному процесі загальноосвітніх навчальних закладів											
Разом за змістовим модулем 1	28	6	8		14	14	2		2		10
Змістовий модуль 2. Створення інформаційних засобів навчання засобами спеціалізованого програмного забезпечення											
Тема 1. Особливості створення інформаційних засобів навчального призначення	4	1	1		2	10					10
Тема 2. Створення мультимедійних презентацій	4	1	1		2	12	1		1		10
Тема 3. Створення відео фрагментів шляхом використання спеціалізованого програмного забезпечення	8	2	2		4	8					8
Тема 4. Створення навчальних Веб-сайтів засобами спеціалізованого програмного забезпечення	8	2	2		4	10	1		1		8

Разом за змістовим модулем 2	24	6	6		12	40	2	2	36
Змістовий модуль 3. Використання мультимедійних засобів навчання у навчально-виховному процесі									
Тема 1. Програмні засоби навчального призначення: види, вимоги до створення і шляхи використання навчально-виховному процесі	5	2	2		6	9		1	8
Тема 2. Використання Веб-технологій в навчальному процесі	5	2	2		6	8			8
Разом за змістовим модулем 3	20	4	4		12	17		1	16
Усього годин	72	16	18		38	72	4	8	62

Додаток И

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

з дисципліни

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ

В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Кількість годин, що відводяться на лекції, лабораторні заняття, самостійну роботу:

Семестр	Кількість кредитів	Форми підсумкового контролю	Загальна к-ть год.	З них аудиторних			СР
				всього	у тому числі		
					ЛК	ЛБ	
1 або 2 семестр	2	залік	72	36	12	24	36

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ

1. Комп'ютерно-орієнтовані технології та засоби навчання: сучасний стан і перспективи їх розвитку та застосування в навчальному процесі. Історичний аналіз розвитку інформаційних технологій. Основні характеристики

комп'ютерно-орієнтованих технологій. Сучасний стан та перспективи розвитку ІКТ. Основні напрямки застосування ІКТ в навчальному процесі.

2. Застосування ІКТ для моніторингу результатів навчальної діяльності учнів. Застосування ІКТ в системі моніторингу результатів навчальної діяльності. Особливості створення тестових завдань різних типів. Створення контрольних-діагностичних завдань для здійснення локального моніторингу знань учнів засобами сучасного програмного забезпечення. Робота з програмами TestW, TestW2, Test200. Робота з тестовими системами HTML та JavaScript. Створення контрольних-діагностичних завдань для здійснення мережевого моніторингу знань учнів, збору і обробки результатів тестування засобами сучасного програмного забезпечення. Робота з програмами My Test, Конструктор тестів. Опрацювання результатів тестування.

3. Використання сучасних програмних засобів для створення дидактичних відео- та аудіо матеріалів. Створення дидактичних відеоматеріалів на основі існуючих фотознімків та відеокліпів. Озвучування створених фільмів. Робота з програмою Windows Movie Maker. Створення відеоматеріалів різних форматів. Конвертування відеофільмів.

Запис відеопотоку з монітора. Створення навчальних відеофільмів. Налаштування параметрів звукового супроводу. Робота з програмами Render SoftCamStudio, Camtasia Studio, Snagit. Перетворення файлів у формати .avi, .flv, .mpg4. Створення та редагування звукових файлів. Робота з програмним забезпеченням для створення фонограм. Створення попури з існуючих звукових файлів.

4. Використання Web-технологій в навчальному процесі.

Класифікація Web-технологій. Принципи та особливості роботи у Web1.0 та Web2.0. Поняття Web3.0. Основні відомості про системи колективної розробки контенту. Створення акаунтів на сайті Google. Робота з мережевим календарем. Створення та колективне редагування Google-документів: робота з текстовими файлами, електронними таблицями, малюнками, формами. Використання Google форм для проведення Internet опитування. Надання

доступу до файлів іншим користувачам. Використання в педагогічній діяльності технологій Flickr, кольорових закладок. Застосування сервісів БобрДобр та Делішес у навчальному процесі. Робота з електронними бібліотеками. Створення власного блогу, налагодження системи навігації.

5. Використання сучасного програмного забезпечення для організації і підтримки навчального процесу із застосуванням ІКТ. Використання систем керування комп'ютерним кабінетом. Робота з програмами SynchronEyes, Classroom, Management, NetSupport Manager. Використання телекомунікацій в навчальному процесі. Телеконференції. Організація відеозв'язку. Робота з системами відео конференцій Skype, NetMeeting, WindowsMessenger.

Додаток К
Програма
«Розроблення дистанційних курсів
з використанням платформи Moodle»

Мета курсу:

навчити слухачів технології практичного створення дистанційних курсів на базі платформи підтримки дистанційного навчання Moodle;
ознайомити слухачів з можливостями та перспективними напрямками використання Moodle в навчальному процесі.

Основні завдання:

- засвоїти теоретичні відомості про платформу підтримки дистанційного навчання Moodle,
- здобути навички створення власних електронних ресурсів та їх розміщування у дистанційному курсі з використанням Moodle,
- вміти використовувати функціональні можливості Moodle,
- володіти навичками використання курсу в навчальному процесі та надання студентам доступу до курсу.
- виконати випускню роботу: розробити фрагмент дистанційного курсу, що складатиметься з трьох модулів (один модуль – не менше 5 сторінок лекційного матеріалу). У фрагменті курсу використати основні функціональні можливості платформи: тестування, завдання, анкетування, швидке опитування.

Вимоги до рівня підготовки слухача:

- знати основні відомості про Windows;
- вміти працювати з файлами та папками на локальному комп'ютері, з електронною поштою, відкривати сайти в Інтернеті,
- завантажувати файли на сайти,
- працювати з програмою MS Word.

Аудиторні заняття

№ п/п	Теми занять	Розподіл часу			
		Кількість годин	Лекції	Практичні заняття	Залік
1.	Платформа підтримки дистанційного навчання Moodle. Перспективи використання. Можливості. Характеристики. Методичні вказівки по роботі з Moodle.	1	1		
2.	Підготовка текстових матеріалів у форматі Microsoft Word, для розміщення в Moodle	7	2	5	
3.	Початок роботи з Moodle. Системні вимоги. Розміщення елементів в Moodle.	4	1	3	
4.	Робота з курсом в Moodle. Ресурси курсу.	8	4	4	
5.	Модуль функціональних можливостей. Анкетування (Survey). Види анкетування в Moodle.	2	1	1	
6.	Модуль функціональних можливостей – Швидке опитування (Choice). Створення швидкого опитування. Робота з швидким опитуванням.	2	1	1	

7.	Модуль функціональних можливостей – глосарій. Створення глосарію.	2	1	1	
8.	Модуль функціональних можливостей – Завдання (Assignment). Створення завдання. Робота із завданням	2	1	1	
9.	Створення тестів	8	4	4	
10.	Блоки. Загальні відомості о блоках. Додання блоку. Типи блоків.	4	2	2	
11.	Фільтри. Поняття фільтра. Управління фільтрами.	2	1	1	
12.	Адміністрування курсу в Moodle	4	2	2	
13.	Презентація, розроблених студентами навчальних курсів.	4		4	
14.	Залікове тестування	2			2
	Всього:	52	21	29	2

Додаток Л

Анкета для визначення рівня ІТ-компетентності

Використання ІТ-технологій можна оцінити за трьохбальною системою:

3 бали – високий рівень, 2 бали – середній рівень, 1 – низький рівень.

Маєте уявлення про ІКТ	Застосування: власних сил і бажання для підтримки особистісного розвитку та вдосконалення вмінь з ІТ.	3	2	1
	Використання: історичних фактів для розуміння ролі та значення ІТ для здійснення педагогічної діяльності.	3	2	1
	Створення: моделі навчального процесу з використанням ІТ.	3	2	1
	Здійснення: залучення до вирішення реальних проблем і задач за допомогою ІТ.	3	2	1
	Розробка: і реалізація заходів для підвищення власного рівня ІТ.	3	2	1
Мінімальні базові знання	Застосування: технологій для активізації пізнавальної діяльності з використанням ІТ.	3	2	1
	Використання: у конкретній предметній області комп'ютерних програм та пакетів прикладних програм.	3	2	1
	Створення: методичного забезпечення діяльності студента з використанням ІТ.	3	2	1
	Здійснення: навчальної та наукової діяльності діяльності за допомогою ІТ на мінімальному базовому рівні.	3	2	1

	Розробка: опису потреб в ІТ для організації власної навчальної роботи.	3	2	1
Базові знання	Застосування: передового педагогічного досвіду використання ІТ у своїй педагогічній практиці.	3	2	1
	Використання: ІТ технологій і різноманітних стилів навчання для розвитку здібностей і індивідуалізації навчання.	3	2	1
	Створення: власного банку педагогічної майстерності для ефективного просування ІТ у предметну область.	3	2	1
	Здійснення: демонстрації вільного володіння технологічними системами передачі інформації.	3	2	1
	Розробка: і впровадження технологічно насиченого навчального середовища.	3	2	1
Поглиблений рівень	Застосування: сучасних інноваційних технологій необхідних для цифрового суспільства.	3	2	1
	Використання: ІТ для розв'язання нестандартних, інноваційних професійних задач теоретичного й практичного характеру, демонстрація власного стилю використання ІТ.	3	2	1
	Створення: умов для активної співпраці засобами ІТ.	3	2	1
	Здійснення: оцінювання, аналіз і узагальнення навчальних досягнень.	3	2	1
	Розробка: власних сайтів, блогів, документів засобами Інтернет-ресурсів.	3	2	1
Дослідницький рівень	Застосування: сучасних технологій для організації Онлайн та дистанційного навчання.	3	2	1

	Використання: у своїй роботі проектних технологій.	3	2	1
	Створення: навчальних проектів, участь у конкурсах педагогічної майстерності з використанням ІТ.	3	2	1
	Здійснення: популяризації власного педагогічного досвіду з використання ІТ у певній предметній області і відображення результатів у засобах масової інформації.	3	2	1
	Розробка: технологій удосконалення використання ІТ у певній предметній області.	3	2	1
Рівень експерта	Застосування: знань, умінь для демонстрації лідерства в питаннях ІТ.	3	2	1
	Використання: використання сучасних ІТ для популяризації педагогічного досвіду, постійного підвищення професійного рівня ІТ.	3	2	1
	Створення: презентації результатів діяльності на наукових конференціях.	3	2	1
	Здійснення: наукових досліджень з питань використання ІТ, підтримка власного професійного розвитку і дотримання принципу «освіта упродовж життя».	3	2	1
	Розробка: участь у проведенні експертизи сучасних ІТ для удосконалення навчального процесу.	3	2	1

Підраховавши загальну суму балів можна визначити свій рівень ІТ-компетентності.

Технологія визначення рівня ІТ-компетентності:

1-40 балів – «має уявлення»;

41-50 балів – «мінімальний базовий»;

51-60 балів – «базовий»;

61-70 балів – «поглиблений»;

71-80 балів – «дослідницький»;

81-90 балів – «експерт».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Ю. М. Теоретичні і методичні засади підготовки магістрів з управління навчальним закладом / Ю. М. Атаманчук // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2013. – №21(280). – С. 18-22.
2. Бадюк Ю. В. Електронні навчально-методичні комплекси для реалізації самостійної роботи студентів в умовах інформаційного освітнього середовища / Ю. В. Бадюк // Вісник. – 2015. – №130. – С. 13-15.
3. Балик Н. Р. Формування інформаційно-освітнього простору курсу «СІТ в навчальному процесі» для студентів непрофільних спеціальностей з використанням технологій Веб 2.0 / Н. Р. Балик, Г. П. Шмигер // Наукові записи. Серія: Педагогіка. – 2010 – №1. – С. 140-146.
4. Беспалов П. В. Акмеологический подход к формированию и развитию информационно-технологической компетентности государственных служащих / П. В. Беспалов. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ict.edu.ru/vconf/index.phpa=vconf&c=getForm&r=thesisDesc&d=light&id_sec=119&id_thesis=4330
5. Биков В. Ю. Відкрита освіта в єдиному інформаційному освітньому просторі / В. Ю. Биков // Педагогічний дискурс. – 2010. – № 7. – С. 30-35.
6. Биков В. Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія / В. Биков. – К.: Атїка, 2009. – 648 с.
7. Галочкіна О. О. Веб-технології як засіб модернізації навчального процесу у ВНЗ / О. О. Галочкіна // «Науково-методичні підходи до викладання управлінських дисциплін в контексті вимог ринку праці труда»: всеукраїнська науково-практична конференція, 11-12 квітня 2013 р.: тези доповідей. – Дніпропетровськ, 2013. – С. 109-111.
8. Гальперин П. Я. Основные результаты исследований по проблеме «Формирование умственных действий и понятий» / П. Я. Гальперин. – М.: Наука, 1965. – 207 с.
9. Глузман А. В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов

университета: теория и опыт исследования: монография / А. В. Глузман. – К.: Поисково-издательское агентство, 1988. – 252 с.

10. Гуревич Р. С. Використання сучасних технологій навчання у ВНЗ / Р. С. Гуревич // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2014. – №2. – С. 3-10.

11. Демин В. А. Профессиональная компетентность специалиста: понятия и виды / В. А. Демин // Мониторинг образовательного процесса. – 2000. – №34. – С. 35-37.

12. Єльнікова Г. В. Компетентнісний підхід до моделювання професійної діяльності керівника вищого навчального закладу / Г. В. Єльнікова // Теорія та методика управління освітою : електронне наукове фахове видання. – 2010. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tme.umo.edu.ua>.

13. Єльнікова Г. В. Теоретико-методичні основи підготовки керівників до оцінювання результатів діяльності загальноосвітнього навчального закладу: монографія / Г. В. Єльнікова, В. І. Куценко, В. І. Маслов та ін. – К.: УМО, 2012. – 240 с.

14. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» №357-V від 9 січня 2007 року. – К., 2007. – №12. – С. 102.

15. Закон України «Про вищу освіту». Розділ 6. Управління вищим навчальним закладом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.osvita.org.ua/pravo/law_05/part_06.html

16. Замошникова О. В. Новые информационные технологии в образовании / О. В. Замошникова // Новые информационные технологии в образовании: Материалы междунар. науч.-практ. конф. – Екатеринбург, 2008. – Ч. 2. – С. 78-83.

17. Захар О. Г. Використання інтернет-технологій в процесі підвищення кваліфікації вчителів / О. Г. Захар // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2014. – №5. – С. 7-9.

18. Захар О. Г. Використання соціальних інтернет-сервісів у процесі

підвищення кваліфікації вчителів / О. Г. Захар // Науковий часопис НПУ імені Н. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи. – 2013. – №42. – С. 87-92.

19. Зінчук Н. А. Інформаційно-аналітична компетентність менеджера: значення у професійній управлінській діяльності та передумови формування у ВНЗ / Н. А. Зінчук // Інформаційні технології і засоби навчання : електронне наукове фахове видання [Електронний ресурс] – 2008. – № 3(7). – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em7/emg.html.

20. Кадемія М. Ю. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності у студентів педагогічного вищого навчального закладу / М. Ю. Кадемія // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. – 2010. – С. 98-103.

21. Кадемія М. Ю. Соціальні сервіси Веб 2.0, Веб 3.0 у навчальній діяльності : навчальний посібник / Кадемія М. Ю., Козяр М. М., Кобися В. М., Коваль М. С. – Вінниця : ТОВ «Планер», 2010. – 230 с.

22. Калашнікова С. А. Модернізація програм підготовки керівників навчальних закладів на основі концептуальних засад професійної підготовки управлінців-лідерів / С. А. Калашнікова // Освітологічний дискурс. – 2011. – №1. – С. 143-167.

23. Козлакова Г. О. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес вищої школи: аналіз стану, проблеми, перспективи / Г. О. Козлакова, Т. В. Ковалюк // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка : збірник наукових праць. – 2009. – № 3(27). – Ч.2. – С. 102-107.

24. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения / Я. А. Коменский. – М., 1955. – 238 с.

25. Кравчина О. Є. Інформатизація організаційно-управлінської діяльності в загальноосвітній школі / О. Є. Кравчина // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2008. – №3(7). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ime.edu-ua.net/em7/emg.htm>

26. Кривоносова В. А. Професійна (управлінська) компетентність керівника

вищого навчального закладу як складова якісного управління вищим навчальним закладом / В. А. Кривоносова // Науковий вісник Донбасу. – 2011. – № 3. – С. 1-10.

27. Круглик В. С. Науково-дослідна робота як засіб набуття студентами ІТ спеціальностей професійних компетенцій / В. С. Круглик, М. О. Вінник, О. О. Плечій // Інформаційні технології в освіті. – 2012. – № 13. – С. 128-132.

28. Кузьмінська О. Г. Чи має керівник навчального закладу володіти ІКТ-компетентністю? / Морзе Н. В., Кузьмінська О. Г. // Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. – 2012. – №.4 – С. 65-74.

29. Літвінова С. Г. Інформаційно-комунікаційні компетентності вчителів загальноосвітніх навчальних закладів / С. Г. Літвінова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 5. – С. 6-10.

30. Мигович С. М. Вхідження соціальних сервісів Веб 2.0 в освітню діяльність / С. М. Мигович. – Миколаїв: Думка, 2011. – С. 48.

31. Михайліченко М. В. Компетентнісний підхід до підготовки керівників навчальних закладів / М. В. Михайліченко // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки: збірник наукових праць. Ч.1. – 2011. – №8. – С. 3-8.

32. Мішакіна Ю. Використання сервісів Web 2.0 та Web 3.0 у навчальному процесі / Ю. Мішакіна // Вісн. Кн. палати : наук.-практ. журн. – 2012. – № 9. – С. 31-33.

33. Носенко Т. І. Використання соціальних сервісів Web 2.0 для вирішення соціально-педагогічних проблем студентів / Т. І. Носенко // Освіта в інформаційному суспільстві. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 136 с.

34. Носенко Т. І. Соціальні мережеві сервіси в освітній діяльності / Т. І. Носенко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – №3. – С. 30-32.

35. Омельченко Т. Г. Використання соціальних сервісів Веб 2.0 для проектування інформаційних систем / Т. Г. Омельченко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/e-journals|ITZN|em12|content|090tgsio.htm.

36. Патаракин Е. Д. Социальные сервисы Веб 2.0 в помощь учителю: уч.-метод.

пос. / Е. Д. Патаракин. – 2-е изд. – М.: Интуит.ру, 2007. – 64 с.

37. Птахіна О. М. Особливості використання інформаційних технологій (Web 2.0) в навчальному процесі ВНЗ / О. М. Птахіна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 21. – С. 87-94.

38. Рожнова Т. Інноваційні аспекти формування особистості керівника навчального закладу / Т. Рожнова // Витоки педагогічної майстерності. Педагогічні науки. – 2015. – №15. – С. 271-275.

39. Романишина О. Я. Огляд інформаційних технологій та засобів їх реалізації у вищих навчальних закладах / О. Я. Романишина // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка, соціальна робота. – 2013. – №29. – С. 179-183.

40. Рубан В. С. Використання інформаційно-комунікативних технологій в управлінській діяльності вищого навчального закладу / В. С. Рубан – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/pedagog/104/18643-vikoristannya-informacijno-komunikativnix-technologij-v-upravlinskij-diynalnosti-vishhogo-navchalnogo-zakladu.html>.

41. Сало О. В. Соціальні сервіси Веб 2.0 як засоби освітньої діяльності / О. В. Сало. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2009/Pedagogica/53885.doc.htm.

42. Співаковський О. В. Теорія і практика використання інформаційних технологій у процесі підготовки студентів математичних спеціальностей. – Херсон: Айлант, 2003. – 229 с.

43. Співаковський О. В. Досвід впливу інформаційно-комунікаційної інфраструктури ХДУ на рівень підготовки майбутніх провідних фахівців у галузі ІТ / О. В. Співаковський, Л. М. Алфьорова, Є. А. Алфьоров // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – №5. – С. 13-15.

44. Стандарти в галузі інформаційних технологій для керівників навчальних закладів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iste.org/>

45. Тарнавська Т. В. Сутність інформаційних технологій в освіті / Т. В.

Тарнавська. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_31.

46. t-Критерий Стьюдента. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/T>.

47. T-критерий (табличные значения коэффициента Стьюдента). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sixsigmaonline.ru/load/37-1-0-210>.

48. t-Критерий Стьюдента – метод оценки значимости различий средних величин. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://medstatistic.ru/theory/t_criteria.html.

49. Тришина С. В. Информационная компетентность специалиста в системе дополнительного профессионального образования / С. В. Тришина, А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 2004. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eidos.ru>.

50. Тюріна В. О. Шляхи формування та визначення рівня сформованості інформаційно-технологійчних компетентностей у студентів вищих навчальних закладів / Тюріна В. О., Морквян І. В. // Вісник НТУ «ХПІ». – 2010. – №25. – С. 111-117.

51. Черній М. Карти знань як засіб збільшення ефективності засвоєння навчального матеріалу учнями та їх застосування за допомогою веб-сервісів / М. Черній // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – №6. – С. 87-94.

52. Форми збору даних для дослідження прогностичної валідності відповідно до листів Співки ректорів. Вступна кампанія 2015 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vstup.info/2015/i2015okr2bf939e623-b30f-4b43-a9be-5dbefb8dab5e.html#okr>.

53. Яциніна Н. О. Формування інформаційно-технологічної компетенції майбутнього вчителя у навчальному процесі педагогічного університету: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.09 / Н. О. Яциніна; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С.